

TÜRKÇE VE DİL EĞİTİMİNDE İYİ UYGULAMALAR KONFERANSI

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

Bildiri Özetleri Kitabı

13-14-15 MAYIS 2026

İstanbul

Dil, insanın düşünce dünyasını şekillendiren en temel araç; bir milletin hafızasını, kültürünü ve kimliğini taşıyan en güçlü değerdir. Kelimeler anlamı aktardığı kadar geçmişten bugüne taşınan bir medeniyetin izlerini, duyuş biçimini ve hayata bakışını da içinde barındırır. Bu yönüyle söz varlığı, bireyin zihinsel gelişimi ile kültürel aidiyeti arasında kurulan canlı ve derin bir bağıdır.

Asırlar önce Dîvânu Lugâti't-Türk ile Türkçenin zenginliğini kayıt altına alan Kaşgarlı Mahmud, eserinde milletin düşünüşünü, yaşayışını ve ruhunu da geleceğe taşımıştır. Bugün bizler de aynı sorumlulukla hareket ediyor; çocuklarımızın kelimelerle kurduğu dünyayı zenginleştirmeyi, onların dili hissetmelerini ve anlamlandırmalarını önemsiyoruz.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak Türkçenin öğretimini bu bütüncül bakışla ele alıyor, öğrencilerimizin söz varlığını zenginleştirmeyi eğitim politikalarımızın merkezine yerleştiriyoruz. Çünkü biliyoruz ki kelime dağarcığı gelişen bir çocuk daha derin düşünür, daha güçlü anlar ve kendini daha etkili ifade eder. Söz varlığı genişleyen bireyin düşünce ufku genişler, anlam dünyası derinleşir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli de bu yaklaşımı merkeze alarak öğrencilerimizin dil gelişimini çok boyutlu bir biçimde desteklemektedir. Model; çağın gereklilikleri ile kültürel köklerimiz buluşturarak kelime dağarcığı güçlü, ifade becerileri gelişmiş ve anlam dünyası derin bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu yönüyle söz varlığı, toplumsal hafızanın ve medeniyet birikiminin sürekliliğini de doğrudan etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Bu doğrultuda Türkçe öğretiminde yalnızca dil bilgisi odaklı bir yaklaşımı yeterli görmüyor; okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini söz varlığı gelişimiyle birlikte ele alıyoruz. Öğrencilerimizin farklı bağlamlarda, zengin ve doğru kelime kullanımıyla kendilerini ifade edebilmeleri; eleştirel düşünme, yorumlama ve anlam kurma becerilerinin gelişmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Eğitim anlayışımız, bilgiyi aktaran değil anlam üreten, dili yaşayan ve yaşatan bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede söz varlığı gelişimi, kültürel aktarımın, değer eğitiminin ve düşünce inşasının da temelini oluşturmaktadır. Türkçenin zengin imkânlarıyla buluşan her öğrenci, kendi kimliğini daha güçlü bir şekilde inşa etme imkânı bulmaktadır.

2026 yılı Türkçe ve Dil Eğitiminde İyi Uygulamalar Konferansı'nın "Öğrencilerin Söz Varlığı" teması etrafında şekillenmesi; alandaki yenilikçi uygulamaların paylaşılması, etkili yöntemlerin yaygınlaştırılması ve öğretmenlerimizin mesleki gelişimine katkı sunulması açısından son derece kıymetlidir. Bu konferansın, öğrencilerimizin kelimelerle kurduğu dünyayı zenginleştiren güçlü bir ortak akla vesile olacağına inanıyoruz.

Kelimelerin bir milletin ruhunu taşıyan emanetler olduğu bilinciyle bu anlamlı çalışmada emeği geçen tüm akademisyenlere, eğitimcilere ve paydaşlara teşekkür ediyoruz. Geçmişten geleceğe uzanan bu dil yolculuğunda sunulan her katkının, çocuklarımızın anlam dünyasını derinleştiren kalıcı izler bırakmasını temenni ediyoruz.

Prof. Dr. Yusuf TEKİN
Millî Eğitim Bakanı

Kelimeler; zihnin sınırlarını genişleten, duygulara incelik kazandıran ve kültürel hafızayı taşıyan anlam menzilleri, idrak kapılarıdır. Kelimeler aracılığıyla insan, çevresiyle bağ kurar, hayatı kavrar ve kendini ifade eder. Bu yönüyle öğrencilerin söz varlığı; anlama kudretini besleyen, düşünceyi inşa eden ve ifade imkânlarını derinleştiren temel bir zemin olarak öne çıkmaktadır. Söz varlığı gelişmiş kişilerin kavramlar arasında daha isabetli ilişkiler kurduğu, düşüncelerini daha tutarlı bir bütünlük içinde ortaya koyduğu ve içinde bulunduğu kültürle daha köklü bağlar tesis ettiği açıktır.

Bu anlayış doğrultusunda söz varlığının zenginleştirilmesi; dil öğretiminin bir unsuru olmasının yanında zihinsel, duygusal ve kültürel gelişimi birlikte ele alan bütüncül bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Dil ile kültür arasındaki derin ilişkinin korunması ve geliştirilmesi ise Türkiye Cumhuriyeti eğitim politikalarının temel öncelikleri arasında yer almaktadır. Bu köklü anlayışın kurumsal temsili olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, asırlık birikimi ve güçlü eğitim vizyonu ile Türkçe ve dil eğitiminin geliştirilmesinde etkili bir rol üstlenmektedir.

Geçmişten bugüne uzanan bu birikim, son yıllarda gerçekleştirilen Türkçe ve Dil Eğitiminde İyi Uygulamalar Konferansları ile daha da zenginleşmiştir. 2022 yılında başlayan süreç, eylem araştırmalarıyla bilimsel bir derinlik kazanmıştır. 2023 yılında Türkçenin ana dili, yabancı dil ve iki dillilere öğretimi çok yönlü olarak ele alınmış; 2024 yılında yenilikçi ve keşfedici yaklaşımlar ön plana çıkarılmıştır. 2025 yılında ise dilin millî kültür ve değerlerle kurduğu güçlü bağ değerlendirilmiştir. Bu süreçte gerçekleştirilen çalışmalar, alanda önemli bir birikim oluşturarak öğretmenler, akademisyenler ve araştırmacılar için yeni imkânlar sunmuştur.

Beşinci yılında “Öğrencilerin Söz Varlığı” temasıyla gerçekleştirilen konferans, bu birikimi daha ileriye taşıma hedefiyle öğrencilerin anlam dünyasına ve dil gelişimine odaklanmaktadır. Farklı disiplinlerden akademisyenler ve öğretmenler tarafından hazırlanan bildiriler; öğrencilerin söz varlığının tespiti, geliştirilmesi ve izlenmesine yönelik kuramsal yaklaşımlar ile uygulama örneklerini bir araya getirmektedir. Bu yönüyle ortaya konulan çalışmalar, hem bilimsel hem de uygulamaya dönük sağlam bir zemin oluşturmaktadır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde dilin düşünme, anlam kurma ve toplumsal etkileşim süreçlerinin merkezinde konumlandırılması, bu alanda yürütülen çalışmalara yön vermektedir. Bu doğrultuda hayata geçirilen “Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti, Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi”, dilin eğitimdeki rolünü daha sistemli, ölçülebilir ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmayı hedeflemektedir. Konferans kapsamında sunulan bildiriler de bu yaklaşımın sahadaki yansımalarını ve bilimsel temellerini ortaya koymaktadır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 100. yılına atfen hazırlanan “100 İyî Uygulama Örneği”nin paylaşılması, bu anlamlı süreci daha da zenginleştirmektedir. Sahadan ve akademiden beslenen bu örnekler, öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye yönelik etkili uygulamaların yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır.

Bu değerli birikimin; Türkçe ve dil eğitimi alanında emek veren tüm paydaşlar için ufuk açıcı olacağına, yeni çalışmalara ilham vereceğine ve öğrencilerimizin dil aracılığıyla kurdukları anlam dünyasını daha da derinleştireceğine yürekten inanıyorum.

Konferans serisine verdikleri kıymetli destekleri için Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip ERDOĞAN’a şükranlarımızı, sundukları imkânlar ve katkılar dolayısıyla Onursal Başkanımız Sayın Bakanımız Yusuf TEKİN’e teşekkürlerimizi arz ederim.

Bu anlamlı sürece bilgi ve tecrübeleriyle katkı sağlayan tüm akademisyenlerimize, özveriyle çalışan öğretmenlerimize ve emeği geçen bütün paydaşlarımıza gönülden teşekkür eder; bu kıymetli çabanın kalıcı ve hayırlı sonuçlara vesile olmasını temenni ederim.

Mehmet Nezir GÜL

Talim ve Terbiye Kurulu Başkan V.

DÜZENLEME KURULU

KONFERANS ONURSAL BAŞKANI

Prof. Dr. Yusuf TEKİN

Millî Eğitim Bakanı

KONFERANS BAŞKANI

Mehmet Nezir GÜL

Talim ve Terbiye Kurulu Başkan V.

KONFERANS DANIŞMA KURULU

Dr. Ömer Faruk YELKENCİ, *Millî Eğitim Bakan Yardımcısı*

Prof. Dr. Cihad DEMİRLİ, *Millî Eğitim Bakan Yardımcısı*

Dr. Ahmet İŞLEYEN, *Din Öğretimi Genel Müdürü*

Prof. Dr. Mehmet TAŞPINAR, *Talim ve Terbiye Kurulu Başkan Yardımcısı*

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

H. Nur KIRAZ AKKAŞ, *Eğitim Araştırmaları Daire Başkanı*

DÜZENLEME KURULU

Özlem GÜNER, *TTKB Şube Müdürü*

Dr. Fatma SOMUNCUOĞLU, *Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Şube Müdürü*

Elif TERTEMİZ ARAT, *TTKB Şube Müdürü*

Engin IRGAV, *TTKB Şube Müdürü*

Mazhar ALTINDIŞ, *TTKB Şube Müdürü*

Esmâ Burcu KUŞ, *TTKB Başöğretmen*

Kadriye ÖĞÜT, *TTKB Başöğretmen*

Şebnem Betül AKALIN, *TTKB Başöğretmen*

Ayça KÖKSAL, *TTKB Uzman Öğretmen*

Esra GÜMÜŞ, *TTKB Uzman Öğretmen*

Neslihan BAL, *TTKB Uzman Öğretmen*

Yasemin SORGUCU, *TTKB Şef*

Ferit SOĞUKÇEŞME, *Programcı*

GRAFİK TASARIM

Esmâ Burcu KUŞ

Neslihan BAL

ISBN: 978-975-11-9660-6

- Prof. Dr. Ahmet KOÇAK, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Aliye USLU ÜSTTEN, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. Betül TİMUR, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Deniz MELANLIOĞLU, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Erol DURAN, Uşak Üniversitesi
Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih KANA, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma BÖLÜKBAŞ KAYA, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Prof. Dr. Filiz ELMALI, Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsün Leyla UZUN, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Güner KONEDRALI, Atatürk Öğretmen Akademisi Uluslararası Final Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Hüseyin MUTLU, Ordu Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan MEYDAN, Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice GÜNEŞ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Hayati DEVELİ, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim GÜLTEKİN, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. İdris Nebi UYSAL, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Prof. Dr. İhsan KALENDEROĞLU, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Kamil İŞERİ, Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Kemalettin DENİZ, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Kürşad Çağrı BOZKIRLI, Kafkas Üniversitesi
Prof. Dr. Levent BAYRAKTAR, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet KARA, Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet KATRANCI, Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet GEDİZLİ, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Melih ERZEN, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Murat ŞENGÜL, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Murat KACIROĞLU, Erzurum Teknik Üniversitesi

- Prof. Dr. Mustafa TAHİROĞLU, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
- Prof. Dr. Mustafa GÜNEŞ, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
- Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
- Prof. Dr. Özcan BAYRAK, Fırat Üniversitesi
- Prof. Dr. Sabri SİDEKLİ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ, Ankara Üniversitesi
- Prof. Dr. Serkan ŞENDAĞ, Mersin Üniversitesi
- Prof. Dr. Seyfullah YILDIRIM, Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN, Fırat Üniversitesi
- Prof. Dr. Süleyman Sadi SEFEROĞLU, Hacettepe Üniversitesi
- Prof. Dr. Ülker ŞEN, Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Veysel ÖZDEMİR, Fırat Üniversitesi
- Prof. Dr. Yalın Kılıç TÜREL, Fırat Üniversitesi
- Prof. Dr. Yaşar AYDEMİR, Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Yılmaz DAŞCIOĞLU, Sakarya Üniversitesi
- Prof. Dr. Yusuf DOĞAN, Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Yusuf UYAR, Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Yusuf ALPAYDIN, Marmara Üniversitesi
- Doç. Dr. Ahmet BAŞKAN, Hitit Üniversitesi
- Doç. Dr. Ayşe AKSU, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
- Doç. Dr. Canan OLPAK KOÇ, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Doç. Dr. Emrah BOYLU, Bartın Üniversitesi
- Doç. Dr. Gökhan KAYIR, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
- Doç. Dr. Gürbüz ÇALIŞKAN, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi
- Doç. Dr. Hasan EŞİCİ, Gazi Üniversitesi
- Doç. Dr. Mehmet GÜRLEK, İstanbul Üniversitesi
- Doç. Dr. Oğuzhan KURU, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
- Doç. Dr. Özgür SİREM, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi
- Doç. Dr. Özkan ÇELİK, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Doç. Dr. Salih Kürşad DOLUNAY, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

- Doç. Dr. Selçuk ATAY, Karabük Üniversitesi
- Doç. Dr. Sezen TOFUR, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
- Doç. Dr. Soner AKŞEHİRLİ, Ege Üniversitesi
- Doç. Dr. Tarık DEMİR, Gazi Üniversitesi
- Doç. Dr. Umut BAŞAR, İnan Eğitim Müşaviri
- Doç. Dr. Vahdettin IŞIK, İbn Haldun Üniversitesi
- Doç. Dr. Yusuf GÜNAYDIN, Gazi Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi İbrahim DOYUMGAÇ, Adıyaman Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Kurtuluş ÖZTÜRK, Marmara Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Kübra CEVHERLİ, Sakarya Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Murat AYAR, Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Neşe UYGUN, Gaziantep Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Özlem BAYRAK CÖMERT, Gazi Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Tuğrul Gökmen ŞAHİN, İnönü Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DEMİR, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
- Dr. Banu ALTINOVA, Millî Eğitim Bakanlığı
- Dr. Öğr. Üyesi Cenk YOLDAŞ, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Halil ÇOKÇALIŞAN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
- Dr. Mehmet Önder KARACAOĞLU, Millî Eğitim Akademisi
- Öğr. Gör. Dr. Ayşegül ALTINOVA ŞAHİN, Gazi Üniversitesi
- Dr. Elif Sida KARAIŞMAİLOĞLU, Millî Eğitim Bakanlığı
- Dr. Esra ÖZTÜRK ÇALIK, Millî Eğitim Bakanlığı
- Dr. Hatice HERDİLİ ŞAHİN, Millî Eğitim Bakanlığı
- Dr. Murat DÖLEKER, Millî Eğitim Bakanlığı
- Dr. Nazlınur GÖKTÜRK TÜNEY, Millî Eğitim Bakanlığı
- Dr. Umut ARAT, Millî Eğitim Bakanlığı
- Dr. Yasemin ÇİMEN, Millî Eğitim Bakanlığı
- Dr. Nazıme ÖZGÜR TAMDOĞAN, Millî Eğitim Bakanlığı
- Emine DEMİREL KAYA, Millî Eğitim Bakanlığı

KONFERANS GENEL PROGRAM

TÜRKÇE VE DİL EĞİTİMİNDE İYİ UYGULAMALAR KONFERANSI

13 MAYIS 2026 ÇARŞAMBA

- 09.00 -10.00 Karşılama, Kayıt
- 10.00 -11.00 Açış, Protokol Konuşmaları
- 11.15 -12.30 Prof . Dr. Sadettin Ökten'le Söyleşi
- 12.30 -13.45 Öğle Arası**
- 13.45 -15.05 Bildiri Sunumları - I. Oturum
- 15.05 -15.25 Ara
- 15.25 -16.45 Bildiri Sunumları - II. Oturum

14 MAYIS 2026 PERŞEMBE

- 09.30 -10.50 Bildiri Sunumları - III. Oturum
- 10.50 -11.10 Ara
- 11.10 -12.30 Bildiri Sunumları - IV. Oturum
- 12.30 -13.30 Öğle Arası**
- 13.30 -15.00 "Dijital Çağda Söz Varlığı: Kurumsal ve Teknolojik Yaklaşımlar"
Panel Oturumu
- 15.00 -15.30 Ara
- 15.30 -17.00 Atölyeler

15 MAYIS 2026 CUMA

- 09.00 -10.20 Bildiri Sunumları - V. Oturum
- 10.20 -10.40 Ara
- 10.40 -12.10 "Öğrencilerin Söz Varlığı" Panel Oturumu
- 12.10 -12.40 Kapanış Programı

KONFERANS AYRINTILI PROGRAM

13 MAYIS 2026 ÇARŞAMBA | 1. GÜN | 1. OTURUM

09.00-10.00	KARŞILAMA, KAYIT				
10.00-11.00	AÇIŞ, PROTOKOL KONUŞMALAR				
11.15-12.30	Prof. Dr. Sadettin Ökten'le Söyleşi				
12.30-13.45	ÖĞLE ARASI				
13.45-15.05	BİLDİRİ SUNUMLARI 1. OTURUM				
	AYASOFYA SALONU	SULTANAHMET SALONU	FATİH SALONU	TOPKAPI SALONU	SÜLAYMANİYE SALONU
	Asya Hilal ÇEBİ Minik Buğday Tanesinin Yolculuğu: Anne-Çocuk Etkileşiminin Dil Girdisine Etkisi 13.45-14.05	Burçin YILMAZ 6. Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Ediniminde Aile İçi İletişim ve Sosyal Etkinliklerin Rolü 13.45-14.05	Çağlar AVŞAR İlkokulda Söz Varlığı Gelişiminde Öğretmen-Aile İş Birliği 13.45-14.05	Dr. Mehmet UZUN Kültürler Arası Evliliklerde İki Dilli Yetişen Çocukların Kültür Edinimi ve Söz Varlığı Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü 13.45-14.05	Prof. Dr. Halit DURSUNOĞLU Söz Varlığını Geliştirmede Şarkıların Rolü 13.45-14.05
	Betül DİNÇER Erken Çocukluk Döneminde Evde Etkileşimli Kitap Okumanın Çocukların Söz Varlığına ve Aile İçi Etkileşime Katkıları 14.05-14.25	Dr. Yasin MEMİŞ MEB 1. Sınıf Hikâye Kitaplarının Doğal Dil İşleme ile Söz Varlığı Analizi 14.05-14.25	Dr. Nigar COŞAR DİLBER Hareket Eden Kelimeler: Oyun ve Spor Temelli Söz Varlığı Geliştirme Modeli 14.05-14.25	Dr. Sevgi BEKTAŞ BEDİR Oyun Temelli Etkinliklerin Ortaokul Öğrencilerinin Yabancı Sözcüklerin Türkçe Karşılıklarını Öğrenmelerine Etkisi 14.05-14.25	Dr. Mehmet Fatih ÇAVUŞ Erken Çocukluk Döneminde Dijital Araçlar ve Bilmecelerle Söz Varlığı Geliştirme Uygulaması: Bil-Gör-Öğren 14.05-14.25
	Meral GÜNEY Karagöz'ün Kelime Sandığı: Okul Öncesi Dönemde Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Bir Uygulama Örneği 14.25-14.45	Dr. Meliha TEKİN ÇATAL Maarif Modeli Okul Öncesi Çekirdek Kitaplarında Duygu ve Değer Söz Varlığının İncelenmesi 14.25-14.45	Berna FAZILA Dinamik Matematik Yazılımı Kullanımının Öğrencilerin Matematiksel Dil Becerilerine ve Söz Varlığına Etkisi 14.25-14.45	Dilek POLAT Fen Lisesi Öğrencilerinin Kuantum Kavramına Yönelik Bilişsel Yapılarının İncelenmesi 14.25-14.45	Handan Burak NALCI Özel Yetenekli Öğrencilerin Matematik Terimlerine Yönelik Söz Varlığını Geliştirme Çalışmalarında Dijital Öykülemenin Etkisi 14.25-14.45
Aykut KAYA Divitten Ekran: Klasik Metinlerdeki Söz Varlığının Yapay Zekâyla Canlandırılması 14.45-15.05	Yeşim TOĞAY DİLBAS Atasözü ve Deyimlerle Disiplinler Arası Bir Çalışma: Fen Bilimleri Yoluyla Söz Varlığı Gelişimi 14.45-15.05	Yusuf İÇEN Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ile 6. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitaplarında Kavram Uyumunu 14.45-15.05	Ajda MUTLU ILICANLI Dijital Oyun Tabanlı Öğrenme Ortamında İngilizce Kelime Öğretimi 14.45-15.05	Dilek TOKHAY Türkçe Öğretiminde Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi ve Bir Dil Farkındalığı Modeli Önerisi 14.45-15.05	
15.05-15.25	ARA				

KONFERANS AYRINTILI PROGRAM

13 MAYIS 2026 ÇARŞAMBA | 1. GÜN | 2. OTURUM

BİLDİRİ SUNUMLARI 2. OTURUM

AYASOFYA SALONU	SULTANAHEMET SALONU	FATİH SALONU	TOPKAPI SALONU	SÜLAYMANİYE SALONU
Elif ŞİMŞEK Tekerlemelerle Dil Eğitimi: DİLBAZ Oyununun Diksiyona ve Kültürel Farkındalığa Etkisi 15.25-15.45	Emrullah DİLEK Şehir Hafızasının Tabelalardaki İzleri: Amasya Örneğinde Yerel Söz Varlığı Keşfi 15.25-15.45	Esra KOYUNCU Çift Dilli Çocuk Kitaplarında Sözcük Odaklı Yaklaşımla Söz Varlığı Analizi 15.25-15.45	Feride ACAR "Figurative Land" İsimli Masa Oyunu ile İngilizce Deyimleri Öğreniyoruz 15.25-15.45	Gizem TÜRE B1 Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Söz Varlığı Analizi 15.25-15.40
Gülizar IŞIK İlkokul Öğrencilerinde Bilgisayarsız Kodlama İle Değerlerimi İçselleştiriyorum 15.45-16.05	Hülya KAYALI Web 2.0 Destekli Öğrenme Materyallerinin Özel Yetenekli Öğrencilerin Bilimsel Söz Varlığı Gelişimi Üzerine Etkisi 15.45-16.05	Dr. Mehmet BULUT Türk Dünyası Bağlamında Söz Varlığı Eğitimi: Kardeş Kelimeler 15.45-16.05	Nida BAŞKURT Bir Taşla İki Kuş: Atasözleri ile Deyimlerin Öğretiminde Tarsia 15.45-16.05	Doç. Dr. Ramazan ERYILMAZ Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerde SÖZ Modeli ile Sözcük Dağarcığının Geliştirilmesi 15.45-16.05
Şerife TÜRK Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Sözcük Türlerinin Bağlamsal ve İşlevsel Sunumu 16.05-16.25	Şuhayip TÜRKYILMAZ İklim Değişikliği Sözlüğü: Geleceğe Yeşil Bir Dil Bırakmak 16.05-16.25	Ünzile GÜLŞEN Dil, Duygu ve Dayanıklılık: Pozitif Psikoloji Perspektifinden Türkçe Öğretimi 16.05-16.25	Ezgi YALÇINKAYA SARI Dijital Kuşağın Dilinde Deyimler: Oyun Temelli Bir Öğrenme Uygulaması 16.05-16.25	Fatih KURT 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Sağlık Temalı Söz Varlığı ve Değer Aktarımının İncelemesi 16.05-16.25
Dr. Muhammed Ali KEL Mesleki ve Teknik Eğitimde Kavram Kargaşasının Çözümlemesine Yönelik Öneriler 16.25-16.45	Nasiye YAMAÇ ŞAHİN SÖZCE-Popüler Kültürden Dijital Sözlüğe: Kuşaklar Arası Dil Etkileşimi ve Ebeveyn Rehberliğinde Dil Bilinci Modeli 16.25-16.45	Rüveyda ÇELEBİ Söz Varlığı Ediniminde Çizgi Film ve Dijital Kitap 16.25-16.45	Ayşegül ULU Kurgu Avcıları -Mirasın Peşindeki Kalemler- 16.25-16.45	Beyhan ZAMBAK Söz Varlığından Millî Bilince: İstiklal Marşı Bağlamında Değerler Edinimi ve Eğitsel Oyunlaştırma Modeli 16.25-16.45

KONFERANS AYRINTILI PROGRAM

14 MAYIS 2026 PERŞEMBE | 2. GÜN | 3. OTURUM

BİLDİRİ SUNUMLARI 3. OTURUM

AYASOFYA SALONU	SULTANAHMET SALONU	FATİH SALONU	TOPKAPI SALONU	SÜLAYMANİYE SALONU
<p>Fatih BİLGİN</p> <p>Türkçe Dersinde Fabl Yoluyla Değerler Eğitime Dayalı Dijital ve Yaratıcı Öğrenme Modeli</p> <p>09.30-09.50</p>	<p>Dr. Hatice ÇELİK</p> <p>Değer Aktaran Kalıplaşmış Dil Yapıları ile Söz Varlığının Geliştirilmesi</p> <p>09.30-09.50</p>	<p>Hümeyra YENER</p> <p>Gölge Oyunu ve Akran Etkileşimiyle İngilizce Birleşik Kelime Öğretimi: Kültürel Bir Söz Varlığı Modeli</p> <p>09.30-09.50</p>	<p>İbrahim ALPTEKİN</p> <p>Dilimizin Zenginlikleri Projesi'nin Öğrencilerin Söz Varlığı ve Değer Edinimine Etkisi</p> <p>09.30-09.50</p>	<p>Mehmet DOĞAN</p> <p>Kaşgar'dan Yozgat'a: Yozgat Yöresi Konuşma Dilinde Türkistan İzleri</p> <p>09.30-09.50</p>
<p>Müge YURD</p> <p>Tematik Müzelerde Yapılan Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinde Öğrencilerin Söz Varlığının Gelişimi</p> <p>09.50-10.10</p>	<p>Nurcan Ada ÇETİNKAYA</p> <p>YDTÖ Materyallerinde Millî Kültür ve Değer Aktarımı: ÇİT Seti Dinleme Metinleri Üzerine Bir Söz Varlığı Analizi</p> <p>09.50-10.10</p>	<p>Dr. Süleyman TEMUR</p> <p>Atasözleriyle Dil Edinimi ve Değer Aktarımı: Çizgi Roman Tasarımı Modeli</p> <p>09.50-10.10</p>	<p>Dr. Yasemin YAVUZ</p> <p>Aile ve Akrabalık Kavramlarıyla İlgili Söz Varlığının Kültürel Hafıza Bağlamında Türküler Yoluyla Genç Nesillere Aktarımı</p> <p>09.50-10.10</p>	<p>Zehra GÜDER</p> <p>Değerlerin Dili: İngilizce Hikâyelerle Duygudan Dile</p> <p>09.50-10.10</p>
<p>Ayşenur ÖZTÜRK AKCİN</p> <p>Kelimelerin İzinde: Maarif Modeli Tematik Okuma ve Söz Varlığı Atölyesi</p> <p>10.10-10.30</p>	<p>Emine AKDEMİR</p> <p>Atölye Temelli Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Söz Varlığına Gelişimine Etkisi</p> <p>10.10-10.30</p>	<p>Emre UĞUR</p> <p>Okul Yayıncılığı Çalışmalarının Okuma Kültürüne ve Söz Varlığına Etkisi</p> <p>10.10-10.30</p>	<p>Ezgi ÖZMEN</p> <p>Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Çerçevesinde Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarında Okuma Kültürü ve Söz Varlığı</p> <p>10.10-10.30</p>	<p>Hacer AKSOY KÜTÜK</p> <p>Velilerin Gözünden Dijital Okuma Kültürü</p> <p>10.10-10.30</p>
<p>Hüseyin DEMİR</p> <p>Kitap Okuma Noktası Uygulamasının Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Kültürü ve Söz Varlığına Etkisi</p> <p>10.30-10.50</p>	<p>Dr. Sena ÖZCAN KALFA</p> <p>Okuma Kültüründe Aile Faktörü: Veli Görüşleri ve Politika Önerileri</p> <p>10.30-10.50</p>	<p>Ümmü KORAL</p> <p>Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Söz Varlığı: Aslı Hikâye Serisi</p> <p>10.30-10.50</p>	<p>Tugay ŞAHİN</p> <p>5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleriyle STEAM Temelli Söz Varlığı Geliştirme Modeli</p> <p>10.30-10.50</p>	<p>Bengü SARIKAYA TAŞTAN</p> <p>Oyun Temelli Öğrenme Ortamlarında İngilizce Söz Varlığının Geliştirilmesi</p> <p>10.30-10.50</p>
<p>10.50-11.10</p>	<p>ARA</p>			

KONFERANS AYRINTILI PROGRAM

14 MAYIS 2026 PERŞEMBE | 2. GÜN | 4. OTURUM

BİLDİRİ SUNUMLARI 4. OTURUM				
AYASOFYA SALONU	SULTANAHEMET SALONU	FATİH SALONU	TOPKAPI SALONU	SÜLAYMANİYE SALONU
Dr. Burak ASMA Yeni Nesil Öğretmen, Yeni Nesil Materyal: Dijital Oyunlarla Söz Varlığı Öğretiminde Öğretmen Adayı Yetkinlikleri 11.10-11.30	Dilek KAPLANKIRAN Yabancılara Türkçe Öğretiminde Oyunlarla Söz Varlığının Geliştirilmesi (Pakistan Örneği) 11.10-11.30	Ferhat KILIÇ "Oyundan Dile-Dijital Oyun Kartları" Oyun Temelli Türkçe Öğretiminde Söz Varlığına Yönelik Bir Uygulama 11.10-11.30	Kazım DOĞU Dijital Oryantiring ile Atasözü ve Deyim Öğretimi 11.10-11.30	Dr. Orhan ÖZEN Öğrencilerinin Söz Varlığının Geliştirilmesinde Dijital Oyunların Rolü: Bir Eylem Araştırması 11.10-11.30
Ummahan DOĞAN Türkçe Müfredatının Oyunlaştırılması: Söz Varlığı İçin Materyal Tasarım Modeli 11.30-11.50	Fatih GÜMÜŞ Sinema Repliklerinden Uyarlanan Sahne Metinleriyle İşlevsel Söz Varlığının Desteklenmesi: OSB Tanılı Bir Öğrenciyle Uygulama Süreci 11.30-11.50	Fatıma AKSAKAL Edebî Söz Varlığımızın Geliştirilmesi İçin Bir Yöntem Önerisi: Sezai Karakoç'un "Metafizik-Soyutlama-Diriliş Somutlaması" Kuramı 11.30-11.50	Dr. Kadir GÜZEL Sevinç Çokum'un Hikâyelerinin Öğrencilerin Temel Söz Varlığına Katkısı: Bitki Meyve ve Sebzelele İlgili Adlar 11.30-11.50	Pervin HAZAR Bursa'nın Fethinin 700. Yılında Sanat ve Edebiyatla Kelimelere Dokunmak: Lise Öğrencileri İçin Disiplinler Arası Bir Söz Varlığı Geliştirme Modeli 11.30-11.50
Osman ÇUHADAROĞLU Müzik Ders Kitaplarının Söz Varlığına Katkısı: Terimler, Kültürel Kavramlar ve Sözlü Kültür Unsurları Üzerine Bir İnceleme 11.50-12.10	Dr. Murat ŞİMŞEK Türkçe Öğrenen Uluslararası Öğrencilere Kelime Öğretiminde Türk Sanat Müziğinin Kullanımı 11.50-12.10	Şebnem GÜRLER Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Edebî Metinlerde Söz Varlığı: Çorlulu Zarifi Örneği 11.50-12.10	Suat ŞAHİN Hücreden Manşete: Dijital Medyada Biyolojik Metaforlar ve Disiplinler Arası Söz Varlığı 11.50-12.10	Emine IRMAK ERSİN Öğrenci Yazısı Bir Veri Seti Midir? Türkçe Eğitiminde Üretken Söz Varlığının NLP Temelli Analizi 11.50-12.10
Hilal ARSLAN SAV Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirmede Türkçesi Varken Oyunu Uygulaması 12.10-12.30	Murat TEKDE-MİRKOPARAN Sanat ve Edebiyat Temelli Üretim Süreçleriyle Söz Varlığının Geliştirilmesi: "Küçük Eller Büyük Hayaller" Projesi 12.10-12.30	Nimet KAYA Yapay Zekâ Dil Modellerinin Türkçe Eğitiminde Öğretim Stratejilerini Dönüştürme Potansiyeli 12.10-12.30	Muhammet KARASU Oku-Yorum, Hediye Edi-Yorum 12.10-12.30	Seval ARAS Münazara Faaliyetlerine Katılan Lise Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi: Bursa İli Örneği 12.10-12.30
12.30-13.30	ÖĞLE ARASI			

KONFERANS AYRINTILI PROGRAM

14 MAYIS 2026 PERŞEMBE | 3. GÜN | 4. OTURUM

13.30-15.00	Dijital Çağda Söz Varlığı: Kurumsal ve Teknolojik Yaklaşımlar Paneli				
15.00-15.30	ARA				
15.30-17.00	ATÖLYE ÇALIŞMALARI				
	AYASOFYA SALONU	SULTANAHMET SALONU	FATİH SALONU	TOPKAPI SALONU	SÜLAYMANİYE SALONU
	Keçe Atölyesi	Katı' Atölyesi	Bendir Atölyesi	Tezhip Atölyesi	Sözcük Öğrenme-Öğretme Uygulamaları Atölyesi

KONFERANS AYRINTILI PROGRAM

15 MAYIS 2026 CUMA | 3. GÜN | 5. OTURUM

BİLDİRİ SUNUMLARI 5. OTURUM					
	AYASOFYA SALONU	SULTANAHMET SALONU	FATİH SALONU	TOPKAPI SALONU	SÜLAYMANİYE SALONU
09.00-10.20	Sevim Elif ÖZDEMİR İlkokul 2. Sınıf Ders Kitaplarında Söz Varlığı ve Eleştirel Düşünme İlişkisi 09.00-09.20	Dr. Tuğba DEMİRCAN Kelimelerin Sosyobilişsel Dinamikleri: Eleştirel Söylem Çözümlemesi Temelli Bir Yöntem Önerisi 09.00-09.20	Derya SÖNMEZ Özel Yetenekli İlkokul Öğrencilerinin Söz Varlığının İncelenmesinde Öğrenci Günlükleri 09.00-09.20	Doğan Onur KÖKSAL Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin Türkçe Yeterlik Sınavının Geliştirilmesi 09.00-09.20	Ergin ŞEN TYMM Kapsamında Hazırlanan Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi 09.00-09.20
	İnanç Feridun ÇANCI Ülkem Yanında Platformunun Öğrencilerin Söz Varlığı Gelişimine Etkisi: Veli Görüşleri 09.20-09.40	Dr. Muhammed Salih TAŞDEMİR Yapay Zekâ Destekli Söz Varlığı Analizi ile Yazılı Anlatım Becerilerinin Geliştirilmesi 09.20-09.40	Doç. Dr. Mustafa KAYA Ortaokul Öğrencilerinin Söz Varlığının Okuma Motivasyonu ve Okuma Tutumuna Etkisi 09.20-09.40	Dr. Suat ÖZER Dijital Portfolyo Tabanlı Söz Varlığı İzleme Modeli: "EBA Günlüğü" Önerisi 09.20-09.40	Dr. Öğr. Üyesi Yağmur Özge UĞURELLİ Ana Dili Türkçe Öğretimi Söz Varlığı Çalışmalarının İncelenmesi (2020-2025) 09.20-09.40
	Büşra SEYHAN Erken Çocukluk Döneminde Mikro Etkileşim Temelli Dil Gelişimi Modeli 09.40-10.00	Dr. Eda ŞENGÜR Söz Varlığının Geliştirilmesinde Dijital ve Yapay Zekâ Araçları: Öğretmen Görüşleri 09.40-10.00	Gonca ÇİFTÇİ Podcast ve Sesli Kitap Kullanımının Öğrencilerin Fonetik Söz Varlığına Katkısı 09.40-10.00	Gülsüm YILMAZ Yerel Kültürel Anlatıların Dijital Hikâyelere Dönüştürülmesi: Ortaokul Türkçe Dersi Örneği 09.40-10.00	İpek ÇAKMAK YILMAZ Hikâyenin Kahramanı Benim: Yapay Zekâ ile Dijital Hikâye 09.40-10.00
	Dr. Öğr. Gör. Bahattin ŞİMŞEK Büyük Dil Modellerinin Türkçe Söz Varlığı Analizindeki Yeterliliği 10.00-10.20	Münevver TOZLU Söz Varlığını Geliştirmede Etkileşimli Dijital Sözlük Kullanımı: İstiklal Marşı Örneği 10.00-10.20	Dr. Tuğba BAĞDAT KILIÇ Lise Öğrencilerinde Eleştirel İnternet Okuryazarlığı ve Okuma Tutumunun Söz Varlığına Yansımaları 10.00-10.20	Zeynep ÖZCAN Dijital İzler, Zengin Kelimeler: Dijital Öğrenme Ortamlarının Söz Varlığı Unsurları Açısından İncelenmesi 10.00-10.20	Nebahat ATAŞ JEGHAM Sesli Kitapların Yabancılara Türkçe Öğretiminde Söz Varlığına Etkisi: Eylem Araştırması 10.00-10.20
10.20-10.50	ARA				
10.50-12.20	Öğrencilerin Söz Varlığı Paneli Oturum Başkanı: Mehmet Nezir GÜL Prof. Dr. Hayati DEVELİ, "Ortaöğretimde Edinilen Söz Varlığının Üniversiteye Bakan Yüzü" Prof. Dr. Celal DEMİR, "Söz Varlığını Geliştirme Çalışmaları ve Okuma Etkinliklerinde Yeni Uygulamalar" Prof. Dr. Aliye USLU ÜSTTEN, "Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Eserlerinde Söz Varlığı" Dr. Abdullah DEMİR, "Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti, Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi"				
12.20-12.40	KAPANIŞ PROGRAMI				

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	II
SUNUŞ	IV
DÜZENLEME KURULU	VI
BİLİM VE DEĞERLENDİRME KURULU	VII
KONFERANS GENEL PROGRAM	X
KONFERANS AYRINTILI PROGRAM	XI

SÖZLÜ SUNUM ÖZETLERİ	1
-----------------------------------	----------

Erken Çocukluk Döneminde Söz Varlığı Gelişimi

Erken Çocukluk Döneminde Evde Etkileşimli Kitap Okumanın Çocukların Söz Varlığına ve Aile İçi Etkileşime Katkıları.....	3
Erken Çocukluk Döneminde Mikro Etkileşim Temelli Dil Gelişimi Modeli	4
Erken Çocukluk Döneminde Dijital Araçlar ve Bilmecelerle Söz Varlığı Geliştirme Uygulaması: Bil-Gör-Öğren.....	5
Maarif Modeli Okul Öncesi Çekirdek Kitaplarında Duygu ve Değer Söz Varlığının İncelenmesi.....	6
Karagöz'ün Kelime Sandığı: Okul Öncesi Dönemde Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Bir Uygulama Örneği	7

Aile ve Çevrenin Söz Varlığına Katkısı

Minik Buğday Tanesinin Yolculuğu: Anne-Çocuk Etkileşiminin Dil Girdisine Etkisi.....	9
6. Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Ediniminde Aile İçi İletişim ve Sosyal Etkinliklerin Rolü.....	10
İlkokulda Söz Varlığı Gelişiminde Öğretmen-Aile İş Birliği	11
Kültürler Arası Evliliklerde İki Dilli Yetişen Çocukların Kültür Edinimi ve Söz Varlığı Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü.....	12

Okuma Kültürü ve Söz Varlığı

Kelimelerin İzinde: Maarif Modeli Tematik Okuma ve Söz Varlığı Atölyesi	14
Atölye Temelli Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Söz Varlığı Gelişimine Etkisi	15
Okul Yayıncılığı Çalışmalarının Okuma Kültürüne ve Söz Varlığına Etkisi	16
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Çerçevesinde Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarında Okuma Kültürü ve Söz Varlığı	17
Velilerin Gözünden Dijital Okuma Kültürü.....	18
Kitap Okuma Noktası Uygulamasının Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Kültürü ve Söz Varlığına Etkisi	19
Okuma Kültüründe Aile Faktörü: Veli Görüşleri ve Politika Önerileri	20
5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleriyle STEAM Temelli Söz Varlığı Geliştirme Modeli.....	21
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Söz Varlığı: Aslı Hikâye Serisi	22

Özel Gereksinimli Öğrencilerde Söz Varlığı Gelişimi

Sinema Repliklerinden Uyarılan Sahne Metinleriyle İşlevsel Söz Varlığının Desteklenmesi: OSB Tanılı Bir Öğrenciyle Uygulama Süreci24

Medya ve Popüler Kültürün Söz Varlığına Etkisi

Dijital Kuşağın Dilinde Deyimler: Oyun Temelli Bir Öğrenme Uygulaması26
Söz Varlığını Geliştirmede Şarkıların Rolü 27
SÖZCE-Popüler Kültürden Dijital Sözlüğe: Kuşaklar Arası Dil Etkileşimi ve Ebeveyn Rehberliğinde Dil Bilinci Modeli28
Söz Varlığı Ediniminde Çizgi Film ve Dijital Kitap29

Söz Varlığı ve Eleştirel Düşünme İlişkisi

Oku-Yorum, Hediye Edi-Yorum31
Münazara Faaliyetlerine Katılan Lise Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi: Bursa İli Örneği.....32
İlkokul 2. Sınıf Ders Kitaplarında Söz Varlığı ve Eleştirel Düşünme İlişkisi33
Kelimelerin Sosyobilişsel Dinamikleri: Eleştirel Söylem Çözümlemesi Temelli Bir Yöntem Önerisi34

Millî Kültür ve Değerler Edinimi Bağlamında Söz Varlığı

Kurgu Avcıları -Mirasın Peşindeki Kalemler-36
Söz Varlığından Millî Bilince: İstiklal Marşı Bağlamında Değerler Edinimi ve Eğitsel Oyunlaştırma Modeli 37
Türkçe Dersinde Fabl Yoluyla Değerler Eğitime Dayalı Dijital ve Yaratıcı Öğrenme Modeli38
5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Sağlık Temalı Söz Varlığı ve Değer Aktarımının İncelenmesi39
Değer Aktaran Kalıplaşmış Dil Yapıları ile Söz Varlığının Geliştirilmesi..... 40
Gölge Oyunu ve Akran Etkileşimiyle İngilizce Birleşik Kelime Öğretimi: Kültürel Bir Söz Varlığı Modeli41
Dilimizin Zenginlikleri Projesinin Öğrencilerin Söz Varlığı ve Değer Edinimine Etkisi42
Kaşgar'dan Yozgat'a: Yozgat Yöresi Konuşma Dilinde Türkistan İzleri43
Tematik Müzelerde Yapılan Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinde Öğrencilerin Söz Varlığının Gelişimi.....44
YDTÖ Materyallerinde Millî Kültür ve Değer Aktarımı: ÇİT Seti Dinleme Metinleri Üzerine Bir Söz Varlığı Analizi45
Atasözleriyle Dil Edinimi ve Değer Aktarımı: Çizgi Roman Tasarımı Modeli.....46
Aile ve Akrabalık Kavramlarıyla İlgili Söz Varlığının Kültürel Hafıza Bağlamında Türküler Yoluyla Genç Nesillere Aktarımı 47
Değerlerin Dili: İngilizce Hikâyelerle Duygudan Dile48

Sanat ve Edebiyat ile Dil ve Söz Varlığının Geliştirilmesi

Edebî Söz Varlığımızın Geliştirilmesi için Bir Yöntem Önerisi:

Sezai Karakoç'un "Metafizik-Soyutlama-Diriliş Somutlaması" Kuramı.....	50
Sevinç Çokum'un Hikâyelerinin Öğrencilerin Temel Söz Varlığına Katkısı: Bitki Meyve ve Sebzelerle İlgili Adlar	51
Türkçe Öğrenen Uluslararası Öğrencilere Kelime Öğretiminde Türk Sanat Müziğinin Kullanımı	52
Müzik Ders Kitaplarının Söz Varlığına Katkısı: Terimler, Kültürel Kavramlar ve Sözlü Kültür Unsurları Üzerine Bir İnceleme	53
Bursa'nın Fethinin 700. Yılında Sanat ve Edebiyatla Kelimelere Dokunmak: Lise Öğrencileri için Disiplinler Arası Bir Söz Varlığı Geliştirme Modeli	54
Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Edebî Metinlerde Söz Varlığı: Çorlulu Zarîfi Örneği	55

Fen ve Matematik Yoluyla Söz Varlığı Gelişimi

Dinamik Matematik Yazılımı Kullanımının Öğrencilerin Matematiksel Dil Becerilerine ve Söz Varlığına Etkisi	57
Fen Lisesi Öğrencilerinin Kuantum Kavramına Yönelik Bilişsel Yapılarının İncelenmesi	58
Özel Yetenekli Öğrencilerin Matematik Terimlerine Yönelik Söz Varlığını Geliştirme Çalışmalarında Dijital Öykülemenin Etkisi	59
Hücreden Manşete: Dijital Medyada Biyolojik Metaforlar ve Disiplinler Arası Söz Varlığı.....	60
Atasözü ve Deyimlerle Disiplinler Arası Bir Çalışma: Fen Bilimleri Yoluyla Söz Varlığı Gelişimi	61
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve 6. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitaplarında Kavram Uyumu	62

Teknoloji Alanında Söz Varlığının Zenginleştirilmesi

Söz Varlığının Geliştirilmesinde Dijital ve Yapay Zekâ Araçları:Öğretmen Görüşleri	64
Podcast ve Sesli Kitap Kullanımının Öğrencilerin Fonetik Söz Varlığına Katkısı.....	65
Yerel Kültürel Anlatıların Dijital Hikâyelere Dönüştürülmesi: Ortaokul Türkçe Dersi Örneği	66
Hikâyenin Kahramanı Benim: Yapay Zekâ ile Dijital Hikâye.....	67
Söz Varlığını Geliştirmede Etkileşimli Dijital Sözlük Kullanımı: İstiklal Marşı Örneği	68
Sesli Kitapların Yabancılara Türkçe Öğretiminde Söz Varlığına Etkisi: Eylem Araştırması	69
Lise Öğrencilerinde Eleştirel İnternet Okuryazarlığı ve Okuma Tutumunun Söz Varlığına Yansımaları	70
Dijital İzler, Zengin Kelimeler: Dijital Öğrenme Ortamlarının Söz Varlığı Unsurları Açısından İncelenmesi.....	71

Mesleki ve Teknik Alanda Söz Varlığının Zenginleştirilmesi

Mesleki ve Teknik Eğitimde Kavram Kargaşasının Çözümlemesine Yönelik

Öneriler 73

Oyun ve Spor Yoluyla Söz Varlığının Desteklenmesi

Oyun Temelli Öğrenme Ortamlarında İngilizce Söz Varlığının Geliştirilmesi 75

Yeni Nesil Öğretmen, Yeni Nesil Materyal: Dijital Oyunlarla Söz Varlığı Öğretiminde Öğretmen Adayı Yetkinlikleri 76

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Oyunlarla Söz Varlığının Geliştirilmesi (Pakistan Örneği) 77

“Oyundan Dile-Dijital Oyun Kartları” Oyun Temelli Türkçe Öğretiminde Söz Varlığına Yönelik Bir Uygulama 78

Dijital Oryantiring ile Atasözü ve Deyim Öğretimi 79

Hareket Eden Kelimeler: Oyun ve Spor Temelli Söz Varlığı Geliştirme Modeli 80

Öğrencilerinin Söz Varlığının Geliştirilmesinde Dijital Oyunların Rolü: Bir Eylem Araştırması 81

Oyun Temelli Etkinliklerin Ortaokul Öğrencilerinin Yabancı Sözcüklerin Türkçe Karşılıklarını Öğrenmelerine Etkisi 82

Türkçe Müfredatının Oyunlaştırılması: Söz Varlığı için Materyal Tasarım Modeli 83

Kelime Öğretiminde Strateji, Yöntem ve Teknikler

Dijital Oyun Tabanlı Öğrenme Ortamında İngilizce Kelime Öğretimi 85

Türkçe Öğretiminde Söz Varlığı Geliştirmeye Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi ve Bir Dil Farkındalığı Modeli Önerisi 86

Tekerlemelerle Dil Eğitimi: DİLBAZ Oyununun Diksiyona ve Kültürel Farkındalığa Etkisi 87

Şehir Hafızasının Tabelalardaki İzleri: Amasya Örneğinde Yerel Söz Varlığı Keşfi 88

Çift Dilli Çocuk Kitaplarında Sözcük Odaklı Yaklaşımla Söz Varlığı Analizi 89

“Figurative Land” İsimli Masa Oyunu ile İngilizce Deyimleri Öğreniyoruz 90

B1 Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Söz Varlığı Analizi 91

Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirmede Türkçesi Varken Oyunu Uygulaması 92

Web 2.0 Destekli Öğrenme Materyallerinin Özel Yetenekli Öğrencilerin Bilimsel Söz Varlığı Gelişimi Üzerine Etkisi 93

Türk Dünyası Bağlamında Söz Varlığı Eğitimi: Kardeş Kelimeler 94

Bir Taşla İki Kuş: Atasözleri ile Deyimlerin Öğretiminde Tarsia 95

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerde SÖZ Modeli ile Sözcük Dağarcığının Geliştirilmesi 96

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Sözcük Türlerinin Bağlamsal ve İşlevsel Sunumu	97
İklim Değişikliği Sözlüğü: Geleceğe Yeşil Bir Dil Bırakmak	98
Dil, Duygu ve Dayanıklılık: Pozitif Psikoloji Perspektifinden Türkçe Öğretimi	99

Söz Varlığının Ölçülmesi, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

Özel Yetenekli İlkokul Öğrencilerinin Söz Varlığının İncelenmesinde Öğrenci Günlükleri	101
Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Yabancı Uyruklu Öğrencileri İçin Türkçe Yeterlik Sınavının Geliştirilmesi: Çocuklar İçin Türkçe Yeterlik Sınavı Örneği	102
TYMM Kapsamında Hazırlanan Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi.....	103
Ülkem Yanımda Platformunun Öğrencilerin Söz Varlığı Gelişimine Etkisi: Veli Görüşleri	104
Yapay Zekâ Destekli Söz Varlığı Analizi ile Yazılı Anlatım Becerilerinin Geliştirilmesi	105
Ortaokul Öğrencilerinin Söz Varlığının Okuma Motivasyonu ve Okuma Tutumuna Etkisi	106
Dijital Portfolyo Tabanlı Söz Varlığı İzleme Modeli: "EBA Günlüğü" Önerisi.....	107
Ana Dili Olarak Türkçe Öğretiminde Söz Varlığı Çalışmalarının İncelenmesi (2020-2025)	108
MEB 1. Sınıf Hikâye Kitaplarının Doğal Dil İşleme ile Söz Varlığı Analizi	109

Söz Varlığı Çalışmalarında Dil İşleme Modelleri

Divitten Ekran: Klasik Metinlerdeki Söz Varlığının Yapay Zekâyla Canlandırılması	111
Büyük Dil Modellerinin Türkçe Söz Varlığı Analizindeki Yeterliliği	112
Öğrenci Yazısı Bir Veri Seti Midir? Türkçe Eğitiminde Üretken Söz Varlığının NLP Temelli Analizi	113
Dijital Bellek ve Kültürel Süreklilik: Anadolu Sözlü Geleneğinin Yapay Zekâ Destekli Dönüşümü ve Aktarımı.....	114
Sanat ve Edebiyat Temelli Üretim Süreçleriyle Söz Varlığının Geliştirilmesi: "Küçük Eller Büyük Hayaller" Projesi	115
Yapay Zekâ Dil Modellerinin Türkçe Eğitiminde Öğretim Stratejilerini Dönüştürme Potansiyeli	116

POSTER SUNUM ÖZETLERİ	117
Türkçenin Dil Görünümünden Hareketle Türk Afazi Hastaları için Yapay Zekâ Temelli Mobil Dil Terapi Uygulaması	118
Deyimlerimize Konan Bir Efsane: Zümrüdüanka Kuşu	119
Türkiye Türkçesi Söz Varlığı Dijital Dil Haritası	120
Bilgisayarsız Kodlama ile Değerlerimi İçselleştiriyorum	121
“Boğaz Dokuz Boğumdur.” Atasözünün Dil, Değer ve İletişim Bağlamında Öğrencilere Yönelik Açıklaması	122
İngilizce Öğretiminde Üretken Yapay Zekâ ile Etkinlik Tasarlayan Ortaokul Öğrencilerinin Yapay Zekâ Okuryazarlığı	123
Gerçek Erdemin Sınavı: İyiliğe İyilik Her Kişinin Kârı, Kötülüğe İyilik Er Kişinin Kârı Atasözü İncelemesi	124
Öğrencilerin Söz Varlığında Ata İzi: Üç Atasözü Üzerinden Anlam Kurma ve Değer Aktarımı	125
İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinin Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi	126
Atasözlerinin Öğretiminde Öğretmen Odaklı İçerik Geliştirme: Üç Atasözü Çerçevesinde Değer Odaklı Açıklama Çalışması	127

SÖZLÜ SUNUM ÖZETLERİ

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Erken Çocukluk Döneminde
Söz Varlığı Gelişimi*

Erken Çocukluk Döneminde Evde Etkileşimli Kitap Okumanın Çocukların Söz Varlığına ve Aile İçi Etkileşime Katkıları

Betül DİNÇER, Bursa/Nilüfer/Abdurrahman Vardar İlkokulu

Prof. Dr. İsmail SAĞLAM, Bursa/Nilüfer/Uludağ Üniversitesi

Bu araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde evde gerçekleştirilen etkileşimli kitap okuma uygulamalarının çocukların söz varlığı gelişimine ve aile içi etkileşime katkılarını ebeveyn görüşleri doğrultusunda incelemektir. Erken çocukluk dönemi, dil gelişiminin hızlı ilerlediği ve çocukların kelime dağarcıklarının şekillenmeye başladığı önemli bir süreçtir. Bu dönemde çocukların karşılaştıkları dilsel uyaranlar ve yetişkinlerle kurdukları etkileşimler söz varlığı gelişiminde belirleyici rol oynamaktadır. Ev ortamında gerçekleştirilen etkileşimli kitap okuma etkinlikleri; çocukların yeni kelimelerle karşılaşmasına, bu kelimeleri bağlam içinde anlamlandırmasına ve günlük yaşamlarında kullanmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca bu süreç ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişimi güçlendirmektedir. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde durum çalışması deseninde yürütülmüştür. Çalışma grubunu, 2025-2026 eğitim öğretim yılında Bursa'da bulunan bir devlet ilkokulunun anasınıfında öğrenim gören 10 çocuk ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır. Katılımcılar ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma süreci yaklaşık dört ay sürmüştür ve bu süreçte 18 nitelikli resimli çocuk kitabı her hafta düzenli olarak ailelere gönderilmiştir. Velilerden kitapları çocuklarıyla birlikte etkileşimli biçimde okumaları ve yönlendirmeler doğrultusunda etkinlikler gerçekleştirmeleri istenmiştir. Veriler yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sürecinde dijital veri analiz programından yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, evde etkileşimli kitap okuma uygulamalarına düzenli katılan çocukların kelime dağarcıklarının geliştiğini göstermektedir. Çocukların günlük konuşmalarında yeni kelimeler kullandıkları, bu kelimeleri uygun bağlamlarda ifade edebildikleri ve yaşadıkları olayları anlatma becerilerinin geliştiği belirlenmiştir. Ayrıca çocukların kitap okuma sürecinde sorular sordukları, resimler üzerinden yorum yaptıkları ve hikâyeleri yeniden anlatmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bu durum, çocukların ifade becerilerinin ve iletişim kurma isteklerinin desteklendiğini göstermektedir. Bununla birlikte etkileşimli kitap okuma sürecinin aile içi iletişimi artırdığı ve ebeveyn ile çocuk arasında nitelikli zaman geçirme fırsatı sunduğu belirlenmiştir. Özellikle pandemi döneminde doğan ve erken yıllarında sosyal etkileşimleri sınırlı kalan çocuklar için bu uygulamaların dil gelişimini destekleyici önemli bir deneyim sunduğu görülmektedir. Sonuç olarak, evde etkileşimli kitap okuma uygulamalarının çocukların söz varlığı gelişimini desteklediği ve aile içi etkileşimi güçlendirdiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda öğretmenlere ve ailelere yönelik rehberlik çalışmalarının artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: erken çocukluk, etkileşimli kitap okuma, söz varlığı, aile içi etkileşim

Erken Çocukluk Döneminde Mikro Etkileşim Temelli Dil Gelişimi Modeli

Büşra SEYHAN, Bursa/Nilüfer/Ali Karasu Anadolu Lisesi

Erken çocukluk dönemi (0-6 yaş), beynin hızlı gelişim gösterdiği ve dil becerleri temellerinin atıldığı kritik bir evredir. Bu süreçte artan sinaptik yoğunluk ve nöroplastisite, çevresel deneyimlerin dil gelişimi üzerindeki etkisini belirgin hâle getirmektedir. Geleneksel yaklaşımlar dil gelişimini çoğunlukla sözel girdiler üzerinden açıklarken güncel nörobilimsel bulgular bu sürecin duysal, motor ve sosyal etkileşimlerle bütünleşik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışma, erken çocukluk döneminde gözlemlenen mikro etkileşimlerin çocukların söz varlığı gelişimine olan katkısını nörofizyolojik bir çerçevede inceleyerek "Mikro Etkileşim Temelli Dil Gelişimi Modeli"ni önermektedir. Araştırma, nitel yöntemle yürütülmüş kuramsal bir literatür incelemesine dayanmaktadır ve erken çocukluk gelişimi, dil edinimi, nörobilim ve ergoterapi alanlarındaki çalışmalar analiz edilmiştir. Bulgular, motor temelli deneyimler, duysal deneyimler, sosyal etkileşim davranışları ve oyun temelli iletişim olmak üzere dört ana kategori altında toplanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda önerilen model üç aşamadan oluşmaktadır: Mikro etkileşimler, nörofizyolojik aktivasyon ve dil gelişimi. Mikro etkileşimler; jest kullanımı, taklit, ritmik hareketler, nesne manipülasyonu ve ortak dikkat gibi davranışları içermekte olup çocuğun çevresiyle aktif bağ kurmasını sağlar. Bu etkileşimler motor korteks, serebellum, prefrontal korteks ve dil merkezleri arasında bağlantıları güçlendirerek nörofizyolojik aktivasyonu tetikler. Bu süreç sonucunda çocukların kelime öğrenme hızında artış, kavram oluşturma becerisinde gelişim ve sözel ifade kapasitesinde genişleme gözlemlenir. Model; dil gelişimini yalnızca bilişsel ya da sözel bir süreç olarak değil, duysal-motor deneyimlerin şekillendirdiği çok boyutlu bir yapı olarak ele almaktadır. Bu doğrultuda erken çocukluk eğitiminde hareket, oyun ve sosyal etkileşimi bütünleştiren uygulamaların yaygınlaştırılması; ailelerin günlük etkileşimlerde ortak dikkat ve jest kullanımına teşvik edilmesi önerilmektedir. Sonuç olarak mikro düzeydeki etkileşimlerin, dil gelişiminin nörolojik temelini güçlendiren kritik bileşenler olduğu ve eğitim yaklaşımlarının bu bütüncül perspektifle yeniden yapılandırılması gerektiği ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: erken çocukluk, dil gelişimi, mikro etkileşim, nörofizyoloji, duysal-motor gelişim

Erken Çocukluk Döneminde Dijital Araçlar ve Bilmecelerle Söz Varlığı Geliştirme Uygulaması: Bil-Gör-Öğren

Mehmet Fatih ÇAVUŞ, Ankara/Kahramankazan Bilim ve Sanat Merkezi

Emine ÇAVUŞ, Şanlıurfa/Siverek Bediüzzaman Said Nursi İmam Hatip Ortaokulu

Erken çocukluk dönemi, bireyin akademik başarısını yordayan söz varlığı kapasitesinin temellerinin atıldığı kritik bir evredir. Bu dönemde çocuğun kelime dağarcığına eklenen her yeni kavram, sadece bir iletişim aracı değil aynı zamanda dış dünyayı anlamlandırmasını sağlayan bilişsel bir anahtardır. Literatürdeki çalışmalar, zengin bir söz varlığının çocuklarda okuma anlama, ifade etme becerisi ve genel bilişsel kapasite ile doğrudan korelasyon içinde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Geleneksel kelime öğretim yöntemleri sıklıkla soyut tanımlara veya sınırlı görsellere dayansa da, güncel araştırmalar “bağlam temelli” yaklaşımın üstünlüğüne dikkat çekmektedir. Sözcüklerin bir hikâye, oyun veya problem durumu içerisinde sunulması, anlamın zihinsel şemalara çok daha hızlı ve kalıcı bir şekilde yerleşmesini sağlamaktadır. Bu çalışma, 5-6 yaş grubu çocukların söz varlığını geliştirmek amacıyla bilmecenin bilişsel gücünü dijital araçların ve yapay zekânın etkileşimli ses ve görsel üretim kabiliyetiyle birleştiren “Bil-Gör-Öğren” müdahale modelini sunmaktadır. Eylem araştırması desenindeki bu çalışma, 2025-2026 eğitim öğretim yılında anasınıfına devam eden öğrencilerle yürütülmüştür. Araştırmacı tarafından özel olarak kodlanan teknik altyapı; sesli etkileşim, dinamik bilmece kurgulama ve anlık görsel üretim süreçlerini tek bir platformda birleştirmektedir. Müdahale sürecinde çocuklara yapay zekâ tarafından sesli bilmeceler yöneltilmiş, öğrencilerin sesli yanıtları doğal dil işleme algoritmalarıyla analiz edilerek anlık dönüt verilmiş ve hedef kelimenin görsel üretken yapay zekâ ile eş zamanlı oluşturulmuştur. Ölçme aracı olarak *Peabody Resim-Kelime Testi III* kullanılmıştır. Elde edilen verilerin SPSS ortamında analizi sonucunda, deney grubunun alıcı dil puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir artış ($p < 0.05$) saptanmıştır. Yapay zekâ destekli işitsel ve görsel girdilerin “ikili kodlama” etkisi yaratarak zihinsel şemaları güçlendirdiği, öğrenci motivasyonunu ve odaklanma süresini artırdığı görülmüştür. Sonuç olarak; dijital okuryazarlık ve yapay zekâ araçlarının okul öncesi müfredatına entegrasyonu, öğretmenlerin bu alandaki yetkinliklerinin artırılması ve modelin kapsayıcı eğitim süreçlerine dâhil edilmesi önerilmektedir. Diğer yandan söz varlığı gelişiminin sürekliliği için benzer dijital etkileşimli modellerin ev ortamına da taşınması ve ailelerin bu sürece rehberlik etmesi sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi, söz varlığı, yapay zekâ, bağlam temelli öğretim, bilmece

Maarif Modeli Okul Öncesi Çekirdek Kitaplarında Duygu ve Değer Söz Varlığının İncelenmesi

Dr. Meliha TEKİN ÇATAL, Samsun/İlkadım/Kubilay İlkokulu

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan okul öncesi çekirdek kitaplarında yer alan duygu ve değer söz varlığını incelemektir. Erken çocukluk dönemi, bireyin dil gelişiminin hız kazandığı ve söz varlığının temellerinin atıldığı önemli bir süreçtir. Bu dönemde çocuklar yalnızca nesne ve eylemleri adlandırmayı değil aynı zamanda duygularını ifade etmeyi ve sosyal ilişkilerini düzenlemeyi sağlayan kavramları da öğrenirler. Duygu ve değer kavramlarının erken yaşlarda kazanılması, çocukların empati kurma, iletişim becerilerini geliştirme ve toplumsal kurallara uyum sağlama süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Çalışmanın veri kaynağını 5 yaş *Çekirdek 1*, *Çekirdek 2*, *Çekirdek 3* ve *Çekirdek 4* kitapları oluşturmaktadır. Bu kitaplarda yer alan metinler, öyküler ve etkinlik açıklamaları içerik analizi yöntemiyle incelenmiş; duygu ve değer kavramlarını yansıtan kelimeler belirlenerek benzer anlam alanlarına göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen bulgular, incelenen kitaplarda duygu ve değer söz varlığının belirgin bir şekilde yer aldığını göstermektedir. Duygu kavramlarının çocukların duygularını tanımalarını ve ifade etmelerini destekleyecek biçimde sunulduğu; değer kavramlarının ise saygı, sorumluluk, paylaşma ve yardımlaşma gibi temalar etrafında yapılandırıldığı görülmüştür. Bunun yanında bazı etkinliklerde sabretme, bekleme ve sakinleşme gibi öz düzenleme becerilerini destekleyen kavramlara da yer verildiği dikkat çekmektedir. Kitaplar karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, duygu ve değer söz varlığının 5 yaş *Çekirdek 1*'den *Çekirdek 3*'e kadar kademeli olarak arttığı, *Çekirdek 4*'te ise belirgin biçimde azaldığı görülmüştür. Bu durum, içeriklerin bireysel farkındalıktan toplumsal değerlere doğru gelişimsel bir sıra izlediğini göstermektedir. Ancak kitaplarda atasözü ve deyim gibi kültürel söz varlığı unsurlarına yer verilmediği belirlenmiştir. Bu durum, değerlerin kültürel bağlam içinde aktarımını destekleme açısından geliştirilmesi gereken bir yön olarak değerlendirilebilir. Bu doğrultuda, okul öncesi eğitim materyallerinde duygu ve değer kavramlarının yanı sıra kültürel söz varlığı unsurlarına da yer verilmesinin çocukların dil ve kültürel gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi, söz varlığı, duygu kavramları, değer eğitimi, Maarif Modeli

Karagöz'ün Kelime Sandığı: Okul Öncesi Dönemde Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Bir Uygulama Örneği

Meral GÜNEY, Bursa/Yıldırım/Makbule Atadan Anaokulu

Tuğba ULCAI, Bursa/Yıldırım/Makbule Atadan Anaokulu

Ümit BİÇER, Bursa/Yıldırım/Makbule Atadan Anaokulu

Okul öncesi dönemde dil gelişimi; iletişim becerileri, erken okuryazarlık, bilişsel süreçler ve sosyal-duygusal gelişimle yakından ilişkili önemli bir gelişim alanıdır. Bu bağlamda söz varlığının zenginleştirilmesi, çocukların kendilerini sözlü olarak ifade etme, dinlediklerini anlamlandırma ve yeni öğrenmeleri yapılandırma becerilerinin desteklenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu süreçte kültürel içerikli anlatılar ve sözlü kültür unsurları, çocuklara zengin ve etkileşimli öğrenme ortamları sunabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde çocukların söz varlığını geliştirmek ve kültürel dil bilincini desteklemek için geleneksel Karagöz gölge oyunu aracılığıyla gerçekleştirilen “Karagöz'ün Kelime Sandığı” uygulamasını tanıtmak ve uygulama sürecine ilişkin bulguları ortaya koymaktır. Bu çalışma, okul öncesi dönemde gerçekleştirilen Karagöz gölge oyunu temelli kelime öğretimi uygulamasını inceleyen nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet anaokulunda öğrenim gören 60-72 ay aralığındaki 20 çocuk oluşturmaktadır. Uygulama dört hafta boyunca sürdürülmüş, her hafta bir Karagöz oyunu çocuklara sunulmuş ve oyunlarda geçen hedef kelimeler “Karagöz'ün Kelime Sandığı” etkinliği aracılığıyla ele alınmıştır. Çocuklar belirlenen kelimeleri ailelerinin desteğiyle araştırmış; sınıfta açıklama, bilmece, resim ve dramatizasyon yoluyla arkadaşlarına sunmuşlardır. Veri toplama sürecinde öğretmen gözlemleri, çocukların kurdukları örnek cümleler ve sınıf içi etkileşimler dikkate alınmıştır. Uygulama sürecinde çocukların hedef kelimeleri bağlam içinde kullanabildikleri, kelimeleri kendi yaşantılarıyla ilişkilendirerek örnek cümleler kurabildikleri ve sözel anlatıma aktif biçimde katıldıkları gözlemlenmiştir. Karagöz oyunlarında yer alan mizahi diyaloglar ve çok anlamlı dil kullanımları, çocukların dikkatini çekmiş; özellikle “düş yola” ve “pervane gibi dönmek” gibi ifadeler, kelimelerin bağlam içinde anlamlandırılmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca çocukların oyun sonrasında kuklalarla yeniden canlandırmalar yapmaları, kendi cümleleriyle yeni olaylar kurgulamaları ve diyaloglar oluşturmaları, uygulamanın dramatik oyun becerilerinin yanı sıra sözlü anlatım becerilerini de desteklediğini göstermiştir. Sonuç olarak, Karagöz gölge oyunu temelli bu uygulamanın okul öncesi dönemde söz varlığını destekleyen, kültürel öğeler içeren ve çocukların etkin katılımını destekleyen işlevsel bir sınıf içi örnek sunduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi eğitim, söz varlığı, Karagöz gölge oyunu, dil gelişimi, kültürel aktarım

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Aile ve Çevrenin
Söz Varlığına Katkısı*

Minik Buğday Tanesinin Yolculuğu: Anne-Çocuk Etkileşiminin Dil Girdisine Etkisi

Asya Hilal ÇEBİ, Ankara/Çankaya/Orta Doğu Teknik Üniversitesi-Hacettepe Üniversitesi

Dilay Z. KARADÖLLER, Ankara/Çankaya/Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Sibel KAZAK BERUMENT, Ankara/Çankaya/Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Birlikte kitap okuma, dil gelişimini ve ebeveyn-çocuk ilişkisini destekleyen karşılıklı bir etkileşim ortamı sunar. Ancak çevresel uyarılara karşı duyarlılık ve tepki yoğunluğu olarak tanımlanan tepkisel mizaç (Rothbart ve Bates, 2006) yüksek olduğunda, çocukların sergilediği olumsuz duygusallık ebeveynler için zorlayıcı olabilmektedir (Pérez-Pereira ve ark., 2016). Bu zorlayıcı dinamik, ebeveyn-çocuk arasındaki sözlü etkileşimi ve paylaşımlı etkinlikleri azaltma riski taşır (Garello ve ark., 2012; Spinelli ve ark., 2018). Annelerin bu zorlayıcı davranışlara uygun yanıt verebilme becerisi ise büyük ölçüde kendi kişilik özelliklerine bağlı olarak şekillenir (Xing ve ark., 2018). Çalışmanın amacı, çocukların tepkisel mizacı ile annelerin kişilik özelliklerinin etkileşiminin kitap okuma sırasındaki anne dil girdisini nasıl şekillendirdiğini incelemektir. Araştırma, olumlu kişilik özelliklerine (uyumluluk, sorumluluk, deneyime açıklık) sahip annelerin daha zengin dil girdisi sunduğunu (Bornstein ve ark., 2011) ve yüksek tepkisel çocukların dil gelişimi açısından daha büyük risk taşıdığını (Dixon ve Smith, 2000) gösteren literatür temel alınarak tasarlanmıştır. Çalışmada 56 anne-çocuk çiftinden (Myaş = 58,02 ay) yazımı, illüstrasyonları ve basımı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiş olan “Minik Buğday Tanesinin Yolculuğu” adlı kitabı birlikte okumaları istenmiştir. Ardından annelerden “Çocuk Davranışları Anketi”ni ve “Temel Kişilik Özellikleri Envanteri”ni doldurmaları istenmiştir. Okuma sırasındaki anne dil girdisi, okuma stratejileri, sözcük ve jest kullanımı açısından kodlanmıştır. Analizler hiyerarşik regresyon yöntemi ile yürütülmüştür. Bulgular, uyumlu annelerin tepkisel çocuklarıyla etkileşimlerinde daha fazla okuma stratejisi, sözcük, benzersiz sözcük ve jest kullandığını göstermiştir. Deneyime açıklık kişilik özelliği gösteren annelerin ise daha az kitap okuma stratejisi ve jest kullandığı saptanmıştır. Sonuçlar, uyumlu annelerin yüksek tepkisel çocukların zorlayıcı davranışlarını yönetmede daha başarılı olduğunu göstermektedir. Doğası gereği yenilik arzulayan “deneyime açık” annelerin ise daha az okuma stratejisi kullanması, söz konusu annelerin yüksek tepkisel çocukların yarattığı tekrarlayan krizlere karşı tahammüllerinin daha çabuk azalabildiğine işaret etmektedir. Sonuçlar doğrultusunda, dil gelişimini destekleyici müdahale programlarının ebeveyn-çocuk uyumunu merkeze alan bireyselleştirilmiş stratejiler olarak planlanması gerektiği önerilmektedir. Uzmanlar, deneyime açık annelerin yüksek tepkisel çocukların yarattığı tekrarlayıcı krizler karşısında yaşayabileceği zorlukları göz önünde bulundurarak bu ikililere özel esnek etkileşim stratejileri geliştirmeli ve bu zorlukların çözümüne yönelik farkındalık kazandırmalıdır. Öte yandan, uyumlu annelerin tepkisel çocukların zorlayıcı davranışlarını zengin bir sözcük ve jest girdisiyle yönetebilmesi, ebeveyn danışmanlığı süreçlerinde güçlü bir koruyucu faktör olarak vurgulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: etkileşimli kitap okuma, anne kişiliği, mizaç, dil gelişimi, jest kullanımı

6. Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Ediniminde Aile İçi İletişim ve Sosyal Etkinliklerin Rolü

Burçin YILMAZ, Giresun/Merkez/Güre Ortaokulu

Elif YILMAZ, Giresun/Merkez/Bilim ve Sanat Merkezi

Dil, bireyin düşünce dünyasını yapılandıran, duygu ve düşüncelerini ifade etmesine olanak tanıyan ve toplumla etkileşimini sağlayan temel bir iletişim aracıdır. Bireyin dili kullanmadaki başarısının en temel göstergesi olan söz varlığı ise toplumun maddi ve manevi kültürünü yansıtan bir bütündür. Özellikle ortaokul 6. sınıf düzeyi, öğrencilerin alıcı söz varlığından üretici söz varlığına geçişinin hızlandığı kritik bir evre olmasına rağmen literatür öğrencilerin anlamını bildiği sözcükler ile etkin kullanabildiği sözcükler arasında büyük farklar olduğunu ve müfredatın üretici boyutu destekleyecek yöntem çeşitliliğine ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Bu araştırmanın temel amacı, 6. sınıf öğrencilerinin söz varlığı ediniminde aile içi iletişimin ve günlük sosyal etkinliklerin etkisini incelemektir. Karma model deseninde kurgulanan çalışmada, 27 kişilik deney ve 28 kişilik kontrol grubu olmak üzere toplam 55 öğrenci yer almıştır. Uygulama sürecinde, 6. sınıf metinlerinden hareketle 75 hedef kelime (bakraç, bedesten, kağrı, muvaffak, cepken vb.) belirlenmiş ve ön test uygulanmıştır. Deney grubundaki velilere, bu kelimelerin ev ortamında yaşantı odaklı öğrenilmesini sağlayan; bakraç ve cepken gibi kelimelerin eski eşyalar üzerine yapılan sohbetlerle somutlaştırıldığı, ziyafet ve ikram gibi kavramların günlük rutinelere dâhil edildiği bir “Veli Bilgilendirme Kılavuzu” sunulmuştur. Deney grubu velileri sürece aktif paydaş olarak katılarak haftalık dijital formlar aracılığıyla gözlemlerini aktarmış, kontrol grubunda ise sadece mevcut müfredat odaklı öğretim sürdürülmüştür. Dört haftalık uygulama sonunda yapılan analizler, ön testte %35 olan deney grubu başarı oranının son testte %87’ye ulaştığını, kontrol grubunda ise bu artışın %42’de kaldığını saptamıştır. Deney grubundaki %52’lik anlamlı fark, aile içi iletişimin ve sosyal bağlamın söz varlığını pasif konumdan aktif konuma geçirmedeki gücünü kanıtlamıştır. Bu sonuçlar ışığında, Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki kelime öğretiminin okul dışı sosyal yaşantıyla desteklenmesi, “Veli Kelime Etkinlik Çizelgeleri” oluşturulması ve somutlaştırma adına müze ziyaretleri ile “Sözlü Tarih” sohbetlerinin yaygınlaştırılması önerilmektedir. Ayrıca bu modelin terim odaklı diğer branşlarda da uygulanabileceği ve uzun dönemli kalıcılık üzerindeki etkisinin boylamsal çalışmalarla incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, aile içi iletişim, sosyal etkinlik, kelime öğretimi, üretici dil becerileri

İlkokulda Söz Varlığı Gelişiminde Öğretmen-Aile İş Birliği

Çağlar AVŞAR, Ankara/Altındağ/Kaşgarlı Mahmut İlkokulu

Dil, bireyin düşünme, iletişim kurma ve öğrenme süreçlerinin temel araçlarından biridir. Dil gelişiminin önemli bir boyutunu oluşturan söz varlığı, bireyin kendisini ifade edebilmesi, okuduğunu anlayabilmesi ve etkili iletişim kurabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle ilkokul dönemi, öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştiği ve dil becerilerinin hızla ilerlediği kritik bir dönemdir. Bu nedenle ilkokul yıllarında öğrencilerin söz varlıklarının geliştirilmesi Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biri olarak görülmektedir. Öğrencilerin söz varlığı gelişimi yalnızca okul ortamında gerçekleşen bir süreç değildir. Aile ortamında kurulan iletişim, okuma alışkanlıkları ve günlük konuşmalar da öğrencilerin kelime dağarcığının gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda öğretmen ve aile iş birliği öğrencilerin söz varlığının gelişiminde önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu araştırmanın amacı ilkokul öğrencilerinin söz varlıklarının geliştirilmesine ilişkin öğretmen ve aile görüşlerini incelemektir. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda yürütülmüş olup veriler yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili Altındağ ilçesinde görev yapan 10 sınıf öğretmeni ile ilkokul öğrencisi bulunan 10 veli oluşturmaktadır. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen ve ailelerin öğrencilerin söz varlığı gelişiminde kitap okuma, kursa gitme, kültürel aktivitelerde bulunma, çizgi film seyretme, aile içi sohbet, bulmaca çözme, şiir ve tekerleme gibi etkinliklerin etkili olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Ayrıca televizyon, bilgisayar ve internet kullanımının öğrencilerin söz varlığı gelişimini olumsuz etkileyebileceği ifade edilmiştir. Araştırma sonuçları öğrencilerin söz varlığı gelişiminde öğretmen ve aile iş birliğinin önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, Türkçe eğitimi, ilkokul, öğretmen görüşü, aile görüşü

Kültürler Arası Evliliklerde İki Dilli Yetişen Çocukların Kültür Edinimi ve Söz Varlığı Gelişiminde Ebeveynlerin Rolü

Mehmet UZUN, Azerbaycan/Bakü/Bakü Türk Eğitim Kurumları

Serra Sevde HATİPOĞLU, Ankara/Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Günümüz dünyasında yaşanan; teknolojik gelişmeler, ekonomik nedenler, savaşlar, iş koşulları ve zorunlu göçler gibi nedenlerle farklı kültürel özelliklere sahip bireyler daha fazla etkileşime geçmektedir. Bu duruma bağlı olarak farklı ülke vatandaşı bireylerin yapmış olduğu evliliklerde artış gözlenmektedir. Bu tür farklı kültürel özelliklere, farklı dil, din, uyruk veya etnik kökene sahip bireylerin ailevi birliktelikleri kültürler arası evlilik olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, kültürler arası evliliklerde yetişen iki dilli çocukların söz varlığı ve kültürel kimlik kazanımında ebeveyn etkisinin rolünü çok boyutlu bir perspektiften derinlemesine incelemektir. Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim desen türünde tasarlanmış ve ebeveynlerin kültürler arası evlilik içerisinde çocuk yetiştirme sürecinde dil kazanım olgusunu anlamlandırma şekli, durumu ele alış biçimleri ve yaşam deneyimleri incelenmiştir. Planlanan çalışmanın örneklem seçimi nitel araştırma amaçlı örnekleme yöntemlerinden “Ölçüt (Kriter) Örnekleme” tekniği ile belirlenmiştir. Kriter olarak Türkiye dışında yaşamakta ve farklı ülke vatandaşı ile evli, çocuğu olan aile yapıları belirlenmiştir. Çalışma kapsamında farklı ülke vatandaşı bireylerle evli 23 Türk vatandaşı ebeveyn ile görüşülmüştür. “Veriler Refleksif Tematik” analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler çözümlendiğinde 5 tema ve 20 alt tema boyutunda kategoriye ulaşılmıştır. Temalar: iki dilli çocuk yetiştirme sürecinde yaşanan zorluklar; dil gelişimi konusunda çiftlerin kullandığı stratejiler, iki dilli olmanın sağladığı avantajlar, kültürel kimlik kazanım süreci, kültürler arası ebeveynlik becerileri şeklindedir. Bu temalar alt tema boyutunda detaylı olarak incelendiğinde çiftlerin özellikle kültürler arası değer çatışması ve iki dili iletişim kapsamında sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu zorluklar: çocukların dilleri karıştırması (dil kayması), herhangi bir dilde tam olarak yetkinlik kazanamama (yarım dilli), geç konuşma veya hiçbir dilde kendini tam olarak ifade edememe, ana dilinin gerilemesi, telaffuz-dil bilgisi hataları ve kültürel kimlik-aidiyet karmaşası şeklindedir. Bu noktada yurt dışında yaşayan vatandaşlar için özellikle erken çocukluk dönemi dil becerilerini geliştirmeye yönelik materyallerin geliştirilmesinin, eğitim diploması faaliyetlerinin yürütülmesinin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: kültürler arası evlilik, iki dilli, kültür edinimi, söz varlığı

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

Okuma Kültürü ve Söz Varlığı

Kelimelerin İzinde: Maarif Modeli Tematik Okuma ve Söz Varlığı Atölyesi

Ayşenur ÖZTÜRK AKCİN, Kocaeli/Darıca/Ressam Osman Hamdi Bey Ortaokulu
Prof. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL, Kütahya/Merkez/Dumlupınar Üniversitesi Eğitim
Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Okuma becerisi, bireyin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişiminde temel rol oynayan ve eğitimin merkezinde yer alan bir yetkinliktir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin her dönem tematik iki eser okumasını zorunlu kılarak okuma eylemini edilgen bir alımlama sürecinden etkin bir dil inşası sürecine dönüştürmeyi hedeflemektedir. Alan yazını incelendiğinde, Maarif Modeli'nin tematik yapısına özgü okuma atölyelerinin nasıl tasarlanması ve uygulanması gerektiğine dair belirgin bir akademik boşluk göze çarpmaktadır. Mevcut çalışmalar, yeni programın söz varlığını geliştirme hedeflerini pratiğe taşıyacak esnek ve sahada sınanmış etkinlik modelleri sunmakta yetersiz kalmaktadır. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmak amacıyla Maarif Modeli temaları ekseninde kurgusal ve kurgu dışı metinlerin birlikte işlendiği, süreç temelli bir "Okuma ve Söz Varlığı Atölyesi" modelini alana kazandırmaktadır. Okuma atölyesinin süreç temelli bir anlayışla yürütülmesi, bu çalışmanın merkezinde yer almakta; öğrencilerin yalnızca metni tüketmekle kalmayıp kelime öğrenimini bağlamsal keşif yoluyla gerçekleştirmesini, yazar-okur diyalogu aracılığıyla dile karşı meta-dilsel farkındalık geliştirmesini ve edindiği sözcükleri yaratıcı yazma ürünlerine dönüştürmesini mümkün kılmaktadır. Araştırma, durum çalışması deseniyle yürütülmüş; Kocaeli ilinde bir ortaokulda öğrenim gören 13 altıncı sınıf öğrencisiyle 10 haftalık iki atölye döngüsü uygulanmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 6. sınıf Türkçe dersi birinci dönemine ait "Dilimizin Zenginliği" ve "Bağımsızlık Yolu" temaları doğrultusunda seçilen eserler üzerinden, akademik uzman görüşü ve rehberliğiyle geliştirilen beş aşamalı yaratıcı okuma etkinlik paketi (Kelime Avcıları, Yazara Soru Yağmuru, Karakterime Tavsiye Mektubu, Arka Kapak Yazısı, Akrostiş Şiir) sahaya uygulanmıştır. 104 yazılı doküman ve 26 yarı-yapılandırılmış görüşme transkriptine dayanan tematik içerik analizi bulguları, öğrencilerin söz varlıklarının anlamlı bağlamlar içinde kayda değer biçimde zenginleştiğini; özellikle sürece dâhil edilen yazar buluşması sayesinde öğrencilerin üst düzey meta-dilsel farkındalık kazandıklarını ortaya koymaktadır. Geliştirilen modelin kurgusal ve kurgu dışı metinlerde eşit başarıyla işlev görmesi, Maarif Modeli okumaları için esnek, uyarlanabilir ve sürdürülebilir bir şablon niteliği taşıdığını doğrulamaktadır. Okuma atölyelerinin süreç temelli planlanması ve yazar buluşmaları gibi özgün deneyimlerle desteklenmesinin, öğrencilerde okuma alışkanlığı ile dil bilincini kalıcı biçimde güçlendireceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, okuma atölyesi, Maarif Modeli, Türkçe eğitimi, süreç temelli okuma

Atölye Temelli Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Söz Varlığı Gelişimine Etkisi

Emine AKDEMİR, Şanlıurfa/Harran/Duran Ortaokulu

Söz varlığı; bireyin bilişsel gelişimini, akademik başarısını ve kendini ifade etme becerilerini doğrudan etkileyen temel dil göstergelerinden biridir. Kelime hazinesi gelişmiş öğrencilerin kavramsal düşünme, metin çözümleme, eleştirel değerlendirme ve disiplinler arası anlam kurma becerilerinin daha güçlü olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda dil, yalnızca bir iletişim aracı değil aynı zamanda düşüncenin yapılandırıldığı bilişsel bir sistemdir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli de dil becerilerini bütüncül bir yaklaşımla ele alarak öğrencilerin ana dilini doğru, etkili ve bilinçli biçimde kullanmalarını hedeflemekte; öğrenmenin aktif katılım, deneyim ve üretim yoluyla gerçekleşmesini esas almaktadır. Şanlıurfa ili Harran ilçesinde, Harran İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü Proje Ofisi tarafından desteklenen atölye temelli öğrenme uygulamaları, öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye yönelik sistematik bir model sunmaktadır. Okul bünyesinde oluşturulan öğrenme ve keşif atölyeleri kapsamında Türkçe dersi merkezinde dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine yönelik etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte dil becerileri; bilim köşesi, müzik köşesi, sanat köşesi ve akıl ve zekâ oyunları alanı gibi disiplinler arası öğrenme ortamlarıyla desteklenmiş, öğrenmenin ürüne dönüşmesi hedeflenmiştir. Ön test-son test bulgularına dayalı değerlendirmeler, atölye temelli öğrenme yaklaşımının öğrencilerin kelime dağarcığını anlamlı düzeyde artırdığını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin yeni kelimeleri yalnızca tanıma düzeyinde değil, üretim ve farklı bağlamlarda kullanma becerilerinde de gelişim gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metin’de vurgulanan aktif öğrenme ve üretim temelli yaklaşım doğrultusunda yürütülen bu çalışmalar, çoklu zekâ kuramını merkeze alarak öğrencilerin farklı yetenek alanlarına hitap etmiştir. Bilimden sanata, müzikten zekâ oyunlarına uzanan disiplinler arası öğrenme yaklaşımı, dil gelişimini tek bir dersin sınırlarından çıkarıp bütüncül bir bilişsel sürece dönüştürmüştür. Özellikle dezavantajlı bölgelerde öğrencilerin söz varlığını zenginleştiren ve bilgiyi farklı alanlar arasında transfer etmelerini sağlayan bu modelin sürdürülmesi ve yaygınlaştırılması, eğitimin kalıcılığı ve niteliği açısından stratejik bir önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: atölye temelli öğrenme, söz varlığı, dil becerileri, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Türkçe eğitimi

Okul Yayıncılığı Çalışmalarının Okuma Kültürüne ve Söz Varlığına Etkisi

Emre UĞUR, Afyonkarahisar/İhsaniye/Gazlıgöl Ortaokulu

Okuma kültürü, bireyin yazılı metinlerle kurduğu ilişkinin süreklilik kazanması ve okumanın yaşamın doğal bir parçası hâline gelmesiyle oluşmaktadır. Bu kültürün gelişmesi; öğrencilerin nitelikli metinlerle karşılaşması, düzenli okuma alışkanlığı kazanması ve okur kimliği geliştirmesiyle mümkündür. Okuma kültürü aynı zamanda bireyin düşünme becerilerini güçlendirmekte, eleştirel bakış açısı kazandırmakta ve dil gelişimine katkı sağlayarak söz varlığını zenginleştirmektedir. Söz varlığı; kelime hazinesi, deyim, atasözü ve kalıp ifadeleri kapsayan bütüncül bir dil birikimi olup özellikle okul ortamında sistemli biçimde geliştirilebilmektedir. Bu çalışmada, okul yayıncılığı çalışmalarının öğrencilerin okuma kültürü ve söz varlığı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma, Afyonkarahisar İhsaniye ilçesindeki Gazlıgöl İmam Hatip Ortaokulunda yürütülen "Edebiyatımızın Toprak Kokulu Çocukları" projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Araştırma nicel yöntemle tasarlanmış, tarama modeli kullanılmıştır. Evreni 176 öğrenci, örnekleme ise ulaşılabilen 75 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşleriyle şekillendirilen anket kullanılmış; veriler çevrim içi ortamda toplanmış ve betimsel istatistiklerle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, okul yayıncılığı çalışmalarına katılan öğrencilerin okuma kültürlerinin güçlendiğini göstermektedir. Öğrenciler, yazılarının yayımlanmasının kendilerini daha fazla okumaya yönlendirdiğini ve farklı metin türlerine ilgilerini artırdığını ifade etmiştir. Yazma sürecinde yapılan okumalar, öğrencilerin bilinçli okuma alışkanlığı geliştirmelerine katkı sağlamıştır. Ayrıca yayıncılık faaliyetlerinin öğrencilerin söz varlığını zenginleştirdiği belirlenmiştir. Öğrenciler, daha etkili anlatım kurabilmek için yeni kelimeler öğrenmeye, deyim ve atasözlerini kullanmaya ve sözlüklerden yararlanmaya daha fazla yönelmiştir. Araştırma sonuçları, okul yayıncılığının yalnızca yazma becerilerini değil, okuma kültürü ve söz varlığını da geliştiren bütüncül bir öğrenme süreci sunduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin metin çözümleme, ana düşünceyi belirleme ve okuduklarını yazılı üretime dönüştürme becerilerinde de belirgin gelişmeler gözlenmiştir. Bu doğrultuda, okullarda yayıncılık faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, okuma programlarıyla desteklenmesi ve farklı örneklerle benzer çalışmaların yürütülmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: okul yayıncılığı, okuma kültürü, söz varlığı

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Çerçevesinde Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarında Okuma Kültürü ve Söz Varlığı

Ezgi ÖZMEN, Aydın/Kuşadası/Yedieylül İlkokulu

Neşem ERKOÇ, Aydın/Kuşadası/İkiçeşmelik ilkokulu

Ders kitabı, öğretim programının sınıf ortamındaki en somut ve en belirlecı yansımasıdır. Türkçe ders kitabı ise bu yansımayı dil gelişimi ve kültür aktarımı açısından taşıyan merkezî bir eğitim aracıdır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), dili “insanın varlık dünyasına erişiminin düşünceyi oluşturmasının ve değer üretmesinin temel aracı” olarak tanımlamaktadır. Modelin Türkçe alan becerileri bileşeni okuma eylemini anlama-anlatma döngüsünün merkezine yerleştirmekte söz varlığını ise bu döngünün vazgeçilmez bir bileşeni olarak ele almaktadır. TYMM çerçevesinde hazırlanan Türkçe ders kitaplarının okuma kültürünü ve söz varlığı gelişimini nasıl ele aldığı hem programın hayata geçirilme biçimini hem de öğrencilerin dil gelişimi açısından maruz kaldıkları pedagojik ortamı doğrudan ilgilendirmektedir. Çalışma TYMM'nin öngördüğü okuma kültürü ve söz varlığı hedeflerinin, Türkçe ders kitaplarının yapısal ve içerik özellikleri aracılığıyla nasıl somutlaştığını doküman analizi yöntemiyle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma metin seçim kriterleri, söz varlığı etkinliklerinin niteliği, kültür okuryazarlığına katkı ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin içeriklere yansımaya biçimi olmak üzere dört temel analiz boyutu üzerinden yürütülmüştür. Araştırmanın birincil çerçeve belgesi Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni (MEB, 2025); inceleme nesnesi ise bu çerçevede hazırlanmış 1. ve 2.sınıf Türkçe ders kitaplarıdır. Kitaplara MEB Yayınları ve EBA üzerinden erişilmiştir. Analiz dört boyut üzerinden yürütülmüştür. Metin türü ve tema çeşitliliği, söz varlığı etkinliklerinin niteliği, kültür okuryazarlığı uyumu ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin içeriklere yansıması. Her boyut için önce TYMM'den referans ölçütler çıkarılmış, ardından ders kitabı içerikleri bu ölçütlerle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bulgular doğrudan belge alıntılarıyla desteklenmiş; tüm yorumlar metinsel kanıta dayandırılmıştır. TYMM; dili yalnızca bir iletişim aracı olarak değil, düşünceyi oluşturmanın, anlam üretmenin ve kültürel kimliği taşımanın temel zemini olarak tanımlamaktadır. Bu tanım Türkçe ders kitaplarının yalnızca bilgi aktaran değil, söz varlığını anlam derinliğiyle işleyen okuyucu kimliği oluşumuna zemin hazırlayan ve kültürel belleği besleyen yapılar olmasını zorunlu kılmaktadır. Modelin “belagat sahibi” ve “ilme ulaşan” öğrenci profili ile kültür okuryazarlığı bileşeninin üç aşamalı yapısı (kültür kavrama, kültürel etkileşim, kültür sürdürme) bu zorunluluğu açıkça ortaya koymaktadır. Planlanan doküman analizi sürecinin tamamlanmasıyla birlikte elde edilecek bulgular ders kitaplarının bu çerçeveye ne ölçüde örtüştüğünü ya da örtüşmediğini sistematik biçimde gözler önüne serecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, okuma kültürü, kültür okuryazarlığı, anlam derinliği, Türkçe ders kitabı

Velilerin Gözünden Dijital Okuma Kültürü

Hacer AKSOY KÜTÜK, Antalya/Muratpaşa/Azize Kahraman Halk Eğitimi Merkezi
Gülüzar GÜRSOY KAYA, Aksaray/Merkez/Fatih Ticaret Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Mehmet GEZGİNCİ, İstanbul/Beşiktaş/Beşiktaş Bilim ve Sanat Merkezi
Filiz ATALAY, Antalya/Manavgat/Manavgat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, bilgiye erişimi dolayısıyla okuma alışkanlıklarını da önemli ölçüde dönüştürmüş, dijital okuma giderek yaygınlaşmıştır. Dijital okuma; metinlerin yanı sıra ses, video ve etkileşimli içeriklerle zenginleşen bir okuma biçimi olarak bireylerin bilgiye ulaşma süreçlerini yeniden şekillendirmektedir. Ancak bu durum, içerik güvenilirliği, dikkat dağınıklığı ve ekrana maruz kalma gibi yeni sorunları da beraberinde getirmektedir. Araştırmalar, çocuk ve gençlerin dijital okumaya yöneliminin arttığını, buna karşın ebeveyn ve öğretmenlerin daha temkinli yaklaştığını göstermektedir. Buradan hareketle bu araştırmada, velilerin dijital okuma konusundaki bilgi ve kullanım düzeyleri, basılı ve dijital kitap tercihleri ile dijital okumanın çocukların okuma alışkanlıklarına etkisine yönelik görüşleri incelenmiştir. Çalışmada nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler 17 farklı ilden 179 katılımcı ile elde edilmiştir. Nicel veriler anket aracılığıyla toplanmış ve frekans ile yüzde analizleriyle çözümlenmiştir. Nitel veriler ise araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Velilerin dijital okumaya yönelik çelişkili ancak bilinçli bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Veliler, dijital okumanın erişim kolaylığı ve çocukların ilgisini artırma gibi avantajlarını kabul ederken dikkat dağıtıcı olması, içerik güvenliği ve ekran süresi gibi nedenlerle kaygı duymaktadır. Nitekim velilerin yaklaşık yarısının dijital okuma yapmadığı, buna rağmen çocukların dijital okumaya daha fazla yöneldiği görülmüştür. Bu durum, dijital okuma davranışının yalnızca aile içi rol modellerle açıklanamayacağını göstermektedir. Basılı kitaplar, güvenilirlik, göz sağlığı ve fiziksel deneyim gibi nedenlerle daha çok tercih edilirken; dijital kitaplar erişilebilirlik ve ekonomik avantajlarıyla öne çıkmaktadır. Veliler, dijital okuma kültürünün gelişmesi için güvenli içeriklerin oluşturulması, eğitimlerin artırılması ve okul temelli uygulamaların yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmiştir. Sonuç olarak, dijital okuma kültürü gelişmekte olan ancak güven ve kabul açısından desteklenmesi gereken bir alandır. Bu süreçte aile, okul ve devlet iş birliği büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma "Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi" kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: okuma kültürü, dijital okuma kültürü, dijital okuma, aile, veli görüşleri

Kitap Okuma Noktası Uygulamasının Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Kültürü ve Söz Varlığına Etkisi

Hüseyin DEMİR, Batman/Merkez/Batman İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Batman İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından yürütülen “Kitap Okuma Noktası Uygulaması”, ortaokul öğrencilerinin düzenli okuma alışkanlığı kazanmalarını, okudukları eserler üzerine düşüncelerini, eleştirel değerlendirmeler yapmalarını ve söz varlıklarını geliştirmelerini amaçlayan bütüncül bir okuma modeli olarak uygulanmıştır. Bu çalışmada, söz konusu uygulamanın öğrencilerin okuma kültürü ve söz varlığı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Okuma kültürü; öğrencinin kitapla sürekli ve anlamlı bir ilişki kurması, okuduklarını yorumlaması, değerlendirmesi ve okuma deneyimini paylaşılabilir bir öğrenme sürecine dönüştürmesi bakımından ele alınmıştır. Söz varlığı ise öğrencilerin yeni kelimeleri fark etme, anlamlandırma, bağlama uygun biçimde kullanma ve bu kelimeleri sözlü ya da yazılı anlatımlarına yansıtma becerileri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırma, nitel ve uygulama temelli bir iyi uygulama incelemesi olarak tasarlanmıştır. Çalışma grubunu Batman ilinde farklı okullardan 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinin her birinden onar öğrenci olmak üzere toplam 40 öğrenci oluşturmaktadır. Uygulama bir eğitim öğretim yılı boyunca sürdürülmüş; öğrenciler haftalık düzenli okuma programına alınmış, her okuma sonrasında kitap kritiği etkinlikleri gerçekleştirilmiş ve belirli dönemlerde okur-yazar buluşmaları düzenlenmiştir. Süreçte öğrencilerin gelişimlerini izlemek amacıyla okuma günlükleri, kitap kritiği değerlendirme rubrikleri, okuduğunu anlama testleri, öğretmen gözlem formları, okuma tutum ölçekleri, kelime tanıma çalışmaları, bağlamdan anlam çıkarma etkinlikleri, kelime defteri kayıtları ve sözlü anlatım performansları kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, uygulamanın öğrencilerin kitaplara yönelik ilgilerini, okuma sürekliliklerini ve metinler üzerine düşünme isteklerini artırdığını göstermiştir. Ayrıca öğrencilerin ana fikir belirleme, karakter ve olay çözümlemesi yapma, yorum geliştirme, eleştirel düşünme ve sözlü ifade becerilerinde gelişim gözlemlenmiştir. Söz varlığı bakımından ise öğrencilerin yeni kelimeleri fark etme, anlamlandırma ve uygun bağlamlarda kullanma düzeylerinde ilerleme belirlenmiştir. Uygulama sürecinde öğrencilerin yalnızca kitap bitirmeleri değil; metni anlama, ana fikir ve yardımcı fikirleri ayırt etme, karakterleri çözümleme, olay örgüsünü değerlendirme ve kişisel yorum geliştirme becerilerinin desteklenmesi hedeflenmiştir. Okur-yazar buluşmalarıyla öğrencilerin okudukları eserleri doğrudan yazarlarıyla tartışabilecekleri etkileşimli bir ortam oluşturulmuş, bu buluşmaların öğrencilerin soru sorma cesaretlerini, düşüncelerini gerekçelendirme eğilimlerini ve kitaplara yönelik ilgilerini güçlendirdiği gözlemlenmiştir. Böylece okuma süreci, yalnızca bireysel bir etkinlik olmaktan çıkarılarak paylaşılabilir ve tartışılabilir bir öğrenme deneyimine dönüştürülmüştür. Bu yönüyle “Kitap Okuma Noktası” uygulaması, okuma kültürü ile söz varlığı gelişimini bir arada ele alan, süreç temelli, izlenebilir ve uygulanabilir bir iyi örnek olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: kitap, okuma kültürü, okur-yazar buluşmaları, söz varlığı, Türkçe

Okuma Kültüründe Aile Faktörü: Veli Görüşleri ve Politika Önerileri

Sena ÖZCAN KALFA, Denizli/Pamukkale/Osman Aydın İlkokulu

Başak KUŞ, Tekirdağ/Çorlu/Dr. Sadık Ahmet MTAL

Filiz ÖZDEMİR, Malatya/Battalgazi/Gevher Nesibe MTAL

Güneş KARĞI, Ankara/Yenimahalle/Yenimahalle Halk Eğitimi Merkezi

Mehmet ÇALGIÇ, İstanbul/Gaziosmanpaşa/Şükrü Yemenicioğlu İlkokulu

Bir toplumun gelişmişlik düzeyi, toplumdaki bireylerin okuma kültürüyle doğrudan ilişkilidir. Okuma alışkanlığı yalnızca akademik başarıyı değil aynı zamanda bireyin düşünme becerilerini, eleştirel bakış açısını ve toplumsal katılımını da güçlendirmektedir. Bu alışkanlığın temelleri erken yaşlarda atılmakta, bu süreçte aileler en güçlü rol model olarak öne çıkmaktadır. Ancak okuma kültürünün sürdürülebilir biçimde gelişmesi sadece bireysel çabalar sonucu değil, bütüncül ve destekleyici politikalar sonucu gerçekleşebilmektedir. Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de bulunan velilerin hem kendi okuma alışkanlıklarını hem de çocuklarının okuma süreçlerini desteklemeye yönelik teşvik ve politikalara ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Karma araştırma modeliyle yürütülen çalışmada, 17 farklı ilden 179 veli ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ve tanımlayıcı istatistiklerle çözümlenmiştir. Bulgular, okullarda velilere yönelik düzenlenen okuma etkinliklerinin, veli katılımını anlamlı biçimde artırdığını göstermektedir. Etkinliklerin varlığı, katılımı doğrudan etkileyen belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, okuma kültürünün yalnızca bireysel motivasyonla değil, kurumsal teşviklerle de şekillendiğini ortaya koymaktadır. Velilerin görüşleri ile nicel bulgular da örtüşmektedir. Katılımın önündeki temel engeller; yetersiz bilgilendirme, zaman kısıtlılığı ve etkinliklerin tekdüze yapısıdır. Buna karşın veliler, kısa süreli, esnek zamanlı, farklı mekânlarda gerçekleştirilen ve etkileşimi artıran etkinliklerin katılımı güçlendireceğini ifade etmektedir. Kitap kulüpleri, yazar buluşmaları ve yarışmalar gibi uygulamalar, veliler tarafından katılım yönünden daha cazip bulunmaktadır. Öğrenciler açısından ise düzenli okuma saatleri, yaratıcı etkinlikler ve etkileşimli öğrenme ortamları motivasyonu artıran temel unsurlar olarak veliler tarafından ifade edilmektedir. Ulusal düzeyde kitap erişiminin kolaylaştırılması, eş zamanlı okuma etkinlikleri ve medya desteği ise okuma kültürünün yaygınlaştırılmasında kritik rol oynamaktadır. Sonuç olarak, okuma kültürünü geliştirmeye yönelik çalışmaların yalnızca öğrencilerle sınırlı kalmaması; velilerin de sürece aktif biçimde dâhil edildiği okul temelli uygulamaların yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Veliler okuma konusunda bilinçli ve istekli olsa da mevcut yapısal sınırlılıklar katılımı da sınırlandırmaktadır. Bu doğrultuda okuma kültürünün sürdürülebilir biçimde güçlenebilmesi için okul uygulamaları, aile katılımı ve ulusal politikaları birlikte ele alan üç katmanlı bir okuma kültürü destekleme modelinin geliştirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma “Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti ve Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi” kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: okuma kültürü, veli görüşleri, eğitim politikası, okuma alışkanlığı

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinleriyle STEAM Temelli Söz Varlığı Geliştirme Modeli

Tugay ŞAHİN, Ankara/MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Türkçe öğretiminde öğrencilerin yalnızca dil becerilerini değil aynı zamanda düşünme, anlamlandırma ve üretme süreçlerini geliştirmek temel hedefler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda söz varlığı, öğrencilerin okuduğunu anlama, kendini ifade etme ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak geleneksel öğretim süreçlerinde söz varlığı çalışmaları çoğu zaman ezber dayalı ve bağlamdan kopuk şekilde ele alınmakta, bu durum öğrencilerin kelimeleri aktif ve işlevsel biçimde kullanmalarını sınırlamaktadır. Son yıllarda eğitimde öne çıkan STEAM yaklaşımı ise disiplinler arası bir anlayışla öğrenmeyi gerçek yaşam bağlamına taşıyarak öğrencilerin dil becerilerini daha etkin kullanmalarına imkân sağlamaktadır. Bu doğrultuda, Türkçe ders kitabı metninin değiştirilmeden bu metinler etrafında yapılandırılan etkinliklerin STEAM yaklaşımına uygun biçimde yeniden tasarlanması önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, 5. sınıf Türkçe ders kitabı metinleriyle STEAM temelli bir söz varlığı geliştirme modeli oluşturarak öğrencilerin kelimeleri bağlam içinde aktif ve üretken biçimde kullanmalarını sağlamak ve okuma sürecini anlam kurma ve üretime dayalı bir deneyime dönüştürmektir. Araştırma nitel araştırma deseninde yürütülmüş olup doküman incelemesi ve tasarım temelli araştırma yaklaşımı birlikte kullanılmıştır. Çalışmanın veri kaynağını Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okutulan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler ve bu metinlere yönelik etkinlikler oluşturmaktadır. Süreçte mevcut etkinlikler söz varlığı açısından incelenmiş ve metinlerin çoğunlukla geliştirilmeye ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda metinler korunarak etkinlikler STEAM yaklaşımına uygun biçimde yeniden tasarlanmıştır. Geliştirilen model; keşfetme, anlamlandırma, disiplinler arası ilişkilendirme ve üretim basamakları üzerine yapılandırılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmış ve mevcut etkinliklerle geliştirilen etkinlikler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda STEAM temelli etkinliklerin öğrencilerin söz varlığını geliştirmede etkili olduğu; kelimelerin bağlam içinde öğrenilmesini ve aktif kullanımını destekleyerek öğrenmeyi daha kalıcı hâle getirdiği belirlenmiştir. Ayrıca bu yaklaşımın okuma sürecini üretim temelli bir yapıya dönüştürerek öğrencilerin okuma kültürünü güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: STEAM yaklaşımı, Türkçe öğretimi, söz varlığı, okuma kültürü

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Söz Varlığı: Aslı Hikâye Serisi

Ümmü KORAL, İstanbul/Türkiye Maarif Vakfı

Prof. Dr. Mehmet CANBULAT, Antalya/Akdeniz Üniversitesi

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, artan göç hareketleriyle birlikte eğitim sisteminde önemli bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Farklı dil ve kültürlerden gelen öğrencilerin hem akademik başarılarını artırabilmeleri hem de sosyal uyum sağlayabilmeleri için dil öğretimi sürecinin nitelikli materyallerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu süreçte yardımcı okuma kitapları, öğrencilerin söz varlıklarını geliştirmeleri ve dili bağlam içinde öğrenmeleri açısından önemli bir rol üstlenmektedir. PIKTES kapsamında hazırlanan “Aslı Hikâye Serisi” Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen çocuklara yönelik oluşturulmuş yardımcı okuma materyallerinden biridir. Bu çalışma, söz konusu serinin söz varlığı ve kelime sıklığı açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda seride yer alan metinler ve etkinlikler incelenmiş, metinlerde kullanılan kelimelerin sıklık dağılımları bir dizin oluşturma programı ile belirlenmiş ve söz varlığı unsurları değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, seride yer alan kelimelerin büyük ölçüde Türkçede sık kullanılan sözcükle örtüştüğünü göstermektedir. Bu durum, materyalin hedef düzeye uygun ve işlevsel bir dil kullanımı sunduğunu ortaya koymaktadır. Metinlerde ikileme, kalıp söz ve yansıma sözcüklere yer verildiği ancak atasözü ve deyim kullanımının bulunmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte kitaplarda yer alan etkinliklerin, öğrencilerin söz varlığı gelişimini destekleyecek şekilde yapılandırıldığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik hazırlanan yardımcı okuma kitaplarının planlı ve düzeye uygun bir söz varlığı ile hazırlanmasının önem taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda geliştirilecek materyallerde söz varlığı unsurlarının dengeli biçimde kullanılması ve günlük yaşamda karşılaşılan kelimelere daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, söz varlığı, kelime sıklığı, yardımcı okuma kitapları, Aslı Hikâye Serisi

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Özel Gereksinimli Öğrencilerde
Söz Varlığı Gelişimi*

Sinema Repliklerinden Uyarlanan Sahne Metinleriyle İşlevsel Söz Varlığının Desteklenmesi: OSB Tanılı Bir Öğrenciyle Uygulama Süreci

Fatih GÜMÜŞ, Samsun/19 Mayıs/Atatürk Ortaokulu

Bu çalışmada, sinema repliklerinden uyarlanan sahne metinleri aracılığıyla Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanılı bir öğrencinin işlevsel söz varlığını desteklemeye yönelik gerçekleştirilen sınıf içi öğretim süreci incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde durum çalışması niteliğinde ele alınmıştır. Çalışma grubunu özel eğitim sınıfında öğrenim gören hafif düzey OSB tanılı bir öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın çıkış noktası, öğrencinin akademik içerikli kavramları kısa sürede unutmamasına karşın sinema repliklerini bağlama uygun biçimde hatırlayıp kullanabildiğine yönelik sınıf içi gözlemlere dayanmaktadır. Bu doğrultuda öğretim süreci, öğrencinin ilgi alanları temel alınarak yapılandırılmış ve bağlam temelli bir yaklaşım benimsenmiştir. Süreçte öğrencinin günlük yaşamda kullanabileceği hedef kelimeler belirlenmiş, öğretim aşamalı ve esnek bir yapı doğrultusunda planlanmıştır. İlk aşamada 15 çekirdek kelime üzerinden ilerlenmiş, öğrencinin performansına bağlı olarak ek kelimeler sürece dâhil edilmiştir. Hedef kelimeler, Türk sinemasının karakter atmosferinden esinlenilerek oluşturulan sahne metinleri aracılığıyla dramatik etkinlikler şeklinde ele alınmış ve öğrencinin aktif katılımı desteklenmiştir. Ayrıca telaffuzu zor kelimelerde parmakla heceleme tekniğinden yararlanılmıştır. Süreç boyunca elde edilen gözlemler, öğrencinin başlangıçta tekrar düzeyinde kalan dil kullanımlarının zamanla bağlama uygun ve işlevsel iletişim becerilerine dönüştüğünü göstermektedir. Öğrencinin ilgi alanlarına dayalı öğretim sürecinin motivasyonu artırdığı, replik temelli etkinliklerin iletişimsel dil kullanımını desteklediği ve aşamalı öğretim yaklaşımının öğrenme sürecine olumlu katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca parmakla heceleme tekniğinin özellikle çok heceli kelimelerde doğru telaffuz ve dil üretimini desteklediği belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, özel eğitim ortamlarında öğretim süreçlerinin öğrencilerin ilgi alanlarına dayalı olarak yapılandırılmasının, replik temelli ve bağlam sunan etkinliklerle desteklenmesinin ve dil öğretiminde yapılandırıcı tekniklere yer verilmesinin işlevsel dil gelişimini destekleyebileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: işlevsel söz varlığı, replik temelli öğretim, bağlam temelli öğrenme, dramatik etkinlikler, otizm spektrum bozukluğu

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Medya ve Popüler Kültürün
Söz Varlığına Etkisi*

Dijital Kuşağın Dilinde Deyimler: Oyun Temelli Bir Öğrenme Uygulaması

Ezgi YALÇINKAYA SARI, Giresun/Merkez/Giresun Bilim ve Sanat Merkezi

Samed SARI, Giresun/Merkez/Giresun Sosyal Bilimler Lisesi

Erken yaşlarda teknolojik cihazlarla tanışan ve bu araçları aktif biçimde kullanan Z kuşağının dili, teknolojinin getirdiği hız ve iletişim biçimlerine bağlı olarak önemli değişimler göstermektedir. Dijital çağın beraberinde getirdiği bu dönüşüm, dilde yeni kullanım alanlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda ergen jargonu, Z kuşağının bu yeni iletişim ortamlarına uyum sağlama sürecinde geliştirdiği özgün bir dil kullanımı olarak dikkat çekmektedir. Jargon, dilin doğal gelişim sürecinin bir parçası olmakla birlikte, belirli bir grup tarafından anlaşılabilen ve zamanla standart dil kullanımından uzaklaşabilen bir yapı sergileyebilmektedir. Bu durum, özellikle gençler arasında yaygınlaşan bazı ifadelerin dilin zenginliğini gölgede bırakmasına ve iletişimde sınırlılıklar oluşturmalarına neden olabilmektedir. Bu çalışma, “Bir Jargon Bir Deyim” adlı eğitsel oyun uygulamasının öğrencilerin dil tercihleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Araştırma bulguları, öğrencilerin günlük yaşamlarında sıkça kullandıkları ergen jargonu ifadeleri arasında “birisine yürümek”, “artistlik yapmak”, “gider yapmak” ve “eziklemek” gibi kelime gruplarının öne çıktığını göstermektedir. Bu ifadeler, çoğunlukla okul ve arkadaş çevresinde kullanılan ve grup dışındaki bireyler tarafından her zaman kolayca anlaşılmayan dilsel yapılarıdır. Araştırmanın başlangıcında öğrencilerin büyük bir kısmının (%80) ergen jargonu kullanmayı tercih ettiği belirlenmiştir. Dört hafta süren eğitsel oyun uygulamasının ardından elde edilen veriler, öğrencilerin yeni deyimler öğrendiklerini ve deyim kullanımına yönelik farkındalık kazandıklarını ortaya koymuştur. Öğrenciler oyunu eğlenceli ve öğretici bulduklarını ifade etmiş, uygulama sonrasında deyim kullanımına yönelik belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Nitekim öğrencilerin %70’i ergen jargonu yerine deyim kullanmayı tercih ettiklerini belirtirken, %90’ı oyunun deyim öğrenmelerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Elde edilen bulgular, eğitsel oyunların dil öğretiminde etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Oyunlaştırma yaklaşımı, öğrencilerin motivasyonunu artırmakta, soyut dil kavramlarının somutlaştırılmasını sağlamakta ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığını desteklemektedir. Bu nedenle Türkçe derslerinde deyim, atasözü ve dil bilgisi öğretiminde eğitsel oyunlardan yararlanılması, öğrencilerin hem dil becerilerini geliştirecek hem de Türkçenin zengin söz varlığını daha etkin biçimde kullanmalarına katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu tür uygulamalar, dilin kültürel boyutunun aktarılmasına da önemli ölçüde katkı sunarak öğrencilerin ana dillerine yönelik bilinç düzeylerini artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: deyim, ergen jargonu, oyunlaştırma, dil yozlaşması

Söz Varlığını Geliştirmede Şarkıların Rolü

Halit DURSUNOĞLU, Erzurum/Yakutiye/Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi

Bu çalışma, şarkı sözlerinin bireylerin söz varlığının gelişimine olan katkısını incelemeyi amaçlamaktadır. Dil; bireyin düşünme, anlama ve kendini ifade etme becerilerinin temelini oluştururken söz varlığı bu sürecin en önemli bileşenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, geleneksel öğretim materyallerine ek olarak öğrencilerin günlük yaşamlarında sıklıkla karşılaştıkları şarkıların dil öğretiminde nasıl bir rol üstlenebileceği araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında farklı türlerden seçilen şarkı sözleri; içerdiği söz varlığı unsurları bakımından incelenmiştir. Bu inceleme sürecinde özellikle deyimler, mecazlı ifadeler, kalıp sözler ve günlük konuşma diline ait unsurlar dikkate alınmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiş ve şarkı sözlerinin söz varlığını geliştirme potansiyeli ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma bulguları, şarkı sözlerinin dilin doğal ve zengin kullanımını yansıttığını göstermektedir. İncelenen şarkılarda yer alan dilsel unsurların, bireylerin yeni kelimeler öğrenmesine ve mevcut kelimeleri farklı bağlamlarda tanınmasına katkı sağladığı belirlenmiştir. Özellikle şarkıların ritmik yapısı ve tekrar eden bölümleri, kelime ve ifadelerin zihinde daha kalıcı hâle gelmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca müzikle birlikte sunulan sözlerin duygusal bir bağ kurması, öğrenme sürecini destekleyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, şarkıların yalnızca bir eğlence aracı olmadığı; aynı zamanda söz varlığının geliştirilmesinde etkili bir öğretim materyali olarak kullanılabilirliği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, dil öğretiminde şarkı sözlerinden yararlanılmasının öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirebileceği ve öğrenme sürecini daha etkili hâle getirebileceği söylenebilir. Bu çalışma, şarkıların dil öğretiminde daha sistemli ve bilinçli bir şekilde kullanılmasına yönelik bir farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, kelime öğretimi, şarkı sözleri, dil öğretimi, Türkçe eğitimi

SÖZCE-Popüler Kültürden Dijital Sözlüğe: Kuşaklar Arası Dil Etkileşimi ve Ebeveyn Rehberliğinde Dil Bilinci Modeli

Nasiye YAMAÇ ŞAHİN, Antalya/Kepez/Antalya Bilim ve Sanat Merkezi

Bu araştırmada, medyanın ve popüler kültürün etkisiyle lise öğrencilerinin söz varlığında meydana gelen yapısal deformasyonlar incelenmiş ve bu sorunlara çözüm olarak geliştirilen yapay zekâ destekli “SÖZCE” adlı dil modelinin etkisi değerlendirilmiştir. Karma yöntem deseninin kullanıldığı araştırmada, nicel veriler “Tek Gruplu Ön Test-Son Test” modeliyle, nitel veriler ise görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Çalışma grubu, Antalya Bilim ve Sanat Merkezinde (BİLSEM) öğrenim gören lise öğrencilerinin 30 gönüllü velisinden oluşmaktadır. Uygulama sürecinde katılımcılar; “Kısaltma Avcısı, Yabancı İstilasası, Klavye Savaşçısı ve Dijital Nezaket” modülleri aracılığıyla, yapay zekâ desteğiyle sunulan dijital metinleri analiz etmişlerdir. Platform, hatalı kullanımlarda geri bildirim vererek kullanıcıların dil duyarlılığını ölçülebilir bir düzeye taşımaktadır. Araştırma bulguları, SÖZCE uygulamasının katılımcıların dil farkındalıkları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve olumlu bir gelişim sağladığını göstermiştir. Uygulama öncesinde ebeveynlerin çocuklarına dil kullanımı konusunda rehberlik etme özgüvenleri 2,10 düzeyindeyken, uygulama sonrasında bu değer 4,60’a ulaşmıştır. Beceri temelli analizlerde; hatalı kısaltmaların düzeltilmesinde %64, yabancı kelime kullanımına yönelik farkındalıkta %65 ve Türkçe karakter hassasiyetinde %78 oranında başarı artışı tespit edilmiştir. Sonuç olarak; dijital mecralardaki dilsel bozulmaların, yapay zekâ destekli ve “yaparak yaşayarak öğrenme” prensibine dayalı araçlarla minimize edilebileceği görülmüştür. SÖZCE platformu, teknolojinin dil üzerindeki olumsuz etkilerini yine teknolojik imkânlarla iyileştirmeyi hedefleyen uygulanabilir bir model önerisi sunmaktadır. Bu tür dijital araçların yaygınlaştırılmasının, Türkçe’nin dijital dünyadaki varlığını koruma çalışmalarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, dijital dil deformasyonu, dil bilinci

Söz Varlığı Ediniminde Çizgi Film ve Dijital Kitap

Rüveyda ÇELEBİ, Mali/Türkiye Maarif Vakfı

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler, okuma alışkanlıklarını önemli ölçüde dönüştürmüştür. Okuma etkinliği yalnızca basılı materyallerle sınırlı kalmayıp dijital ortamlara taşınmış ve yeni yeterlikleri kapsayan bir yapıya bürünmüştür. Okumanın söz varlığını geliştiren temel etkinliklerden biri olduğu bilinmekte, okuma alışkanlığına sahip bireylerin daha zengin bir kelime hazinesine sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda dijital okuma ortamlarının, bireylerin farklı sözcüklerle karşılaşma sıklığını artırarak söz varlığı gelişimine katkı sağladığı düşünülmektedir. Öte yandan dil gelişiminde görsel-işitsel içerikler de önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle çizgi filmler, çocukların sıklıkla maruz kaldığı içerikler arasında yer almakta ve dil gelişimlerini etkilemektedir. Çocuklar çizgi film karakterleriyle özdeşleşerek onların dil kalıplarını ve kelime kullanımını taklit edebilmektedir. Görsel ve işitsel unsurların birlikte sunulması, yeni sözcüklerin bağlam içinde öğrenilmesini kolaylaştırmakta ve çizgi filmleri söz varlığı gelişimi açısından önemli bir kaynak hâline getirmektedir. Alan yazınında çocuklara yönelik metinlerin söz varlığı açısından incelendiği çalışmalar bulunmakla birlikte, çizgi filmler ile benzer içeriklere sahip dijital çocuk kitaplarının karşılaştırmalı olarak ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, çocuklara yönelik dijital kitaplar ile çizgi filmlerin söz varlığı özelliklerini incelemek ve bu iki anlatı ortamını karşılaştırmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Bu kapsamda TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Ege ile Gaga” adlı çizgi filmin belirli bölümleri ile TRT Çocuk Dijital Kitaplık’ta yer alan aynı seriye ait dijital kitaplar incelenmiştir. Seçilen materyaller, aynı karakter ve içerik evrenini barındırmaları nedeniyle karşılaştırılmaya olanak sağlamaktadır. İnceleme kapsamında toplam ve farklı kelime sayıları ile derecelendirme ve karşılaştırma ifadeleri, mecaz anlamlı ifadeler, ikilemeler, kalıp ifadeler ve atasözleri belirlenmiştir. Bulgulara göre dijital kitaplarda toplam 2530, farklı 1174; çizgi filmlerde ise toplam 2741, farklı 1191 sözcük bulunmaktadır. Çizgi filmler sözcük sayısı bakımından daha zengin bir yapı sunmaktadır. Kitaplarda 42 derecelendirme ifadesi, 21 mecaz, 12 ikileme ve 15 kalıp ifade; çizgi filmlerde ise 60 derecelendirme ifadesi, 13 mecaz, 11 ikileme ve 65 kalıp ifade tespit edilmiştir. Her iki türde de atasözüne rastlanmamıştır. Bulgular, çizgi filmlerin diyalog temelli yapısı nedeniyle daha zengin söz varlığı sunduğunu göstermektedir. Araştırma sonunda ebeveyn, eğitimci ve içerik üreticilerine öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: dijital kitap, çizgi film, söz varlığı

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Söz Varlığı ve Eleştirel Düşünme
İlişkisi*

Oku-Yorum, Hediye Edi-Yorum

Muhammet KARASU, Azerbaycan/Bakü/Azerbaycan Uluslararası Maarif Okulları Gençlik Kampüsü

Solmaz MİKAYILZADE, Azerbaycan/Bakü/Azerbaycan Uluslararası Maarif Okulları Gençlik Kampüsü

Türkçe öğretiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirmek, onların düşüncelerini doğru ve etkili biçimde ifade edebilmeleri açısından önemli bir yere sahiptir. Söz varlığının gelişmesi yalnızca ders içinde kullanılan materyallerle değil; öğrencilerin okuma, yorumlama ve paylaşım süreçlerine aktif olarak katılabildiği öğrenme ortamlarıyla desteklenmelidir. Okumanın etkili sonuçlar doğurmasının kelimeleri ve sesleri doğru çıkarmak olmadığını en net ifade eden kavramlardan biri işlevsel okuryazarlık kavramıdır. İşlevsel okuryazarlık tahlil yeteneğini geliştirir yeni öğrenilen kelimelerin daha işlevsel kullanılmasına yardımcı olur (Tanju, 2010). Bu bağlamda okuma ve yazma temelli yaratıcı etkinlikler, öğrencilerin dil gelişimini destekleyen etkinliklerdendir. Bu fikirden yola çıkılarak okulumuzda öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarını ve söz varlıklarını geliştirmelerini desteklemek amacıyla “Oku-yorum, Hediye Edi-yorum” adlı bir proje gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında okulda bulunan Aziz Sancar Kütüphanesinin girişine öğretmenlerin rehberliğinde öğrenciler tarafından maketten büyük bir kitap modeli hazırlanmış ve bu kitabın içinden ipler sarkıtılmıştır. Okuldaki öğrencilerle önceden belirlenen zamanlarda okudukları kitaplar üzerine konuşulmuş ve kitaplar yorumlanmıştır. Öğrenciler yorumlarını, düşüncelerini, dikkatlerini çeken ifadeleri kitap tahlilinin ardından kısa notlar hâlinde yazarak bu iplerin uçlarına bağlamışlardır. Böylece öğrenciler hem okudukları kitaplar hakkında düşünme ve yorum yapma fırsatı bulmuş hem de arkadaşlarının değerlendirmelerini okuyarak farklı bakış açılarıyla karşılaşmışlardır. Ayrıca bu yorumları okuyan diğer öğrenciler yine kütüphane girişinde bulunan “Hediye Edi-Yorum” köşesinden yorumunu beğendiği kitabı alabilmiştir. Bu uygulama sayesinde kitaplar öğrenciler arasında dolaşıma girmiş ve okuma etkinliği bireysel bir faaliyet olmaktan çıkarak paylaşım temelli bir öğrenme ortamına dönüşmüştür. Sürecin bütün aşamalarında öğrenciler aktif katılım sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: okuma kültürü, kitap tahlili, Türkçe öğretimi, hediye

Münazara Faaliyetlerine Katılan Lise Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi: Bursa İli Örneği

Seval ARAS, Bursa/Osmangazi/İl MEM Strateji Geliştirme Hizmetleri AR-GE Birimi

Bu araştırmanın amacı, Bursa ilinde gerçekleştirilen münazara faaliyetlerine katılan lise öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerini incelemektir. 2025-2026 eğitim öğretim yılında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında Bursa genelindeki tüm liselerde münazara kulüplerinin kurulması ve bu kulüplere yönelik münazara eğitimlerinin verilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda, kulüp danışman öğretmenleri ve kulüp temsilcisi öğrencilerle ayrı ayrı gerçekleştirilen toplantılar aracılığıyla uygulama süreci sistematik biçimde planlanmıştır. Planlanan eğitimler üç farklı kategoride toplam 30 haftalık bir programa yayılmış olup bu sürecin tamamlanmasının ardından okullar kendi bünyelerinde münazara karşılaşmaları düzenleyerek uygulama aşamasına geçmiştir. Devamında gerçekleştirilen okullar arası dostluk maçları, çaylak turnuvaları ve il geneli turnuvalar aracılığıyla katılımcıların yetkinlikleri artırılmıştır. Sürecin, Bursa ilinde gerçekleştirilen münazara faaliyetlerine katılan lise öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri üzerindeki etkisini ortaya koyması, araştırmanın temel odak noktasını oluşturmaktadır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modelinde yürütülmüştür. Çalışmanın evrenini Bursa ilinde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında düzenlenen münazara faaliyetlerine katılan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu faaliyetlerde yer alan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan ve farklı lise türlerinde öğrenim gören 203 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler ile birlikte Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin genel olarak yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Alt boyutlar incelendiğinde en yüksek ortalamanın açık fikirlilik boyutunda, en düşük ortalamanın ise yargıya ulaşma boyutunda olduğu görülmüştür. Öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, münazara faaliyetlerine katılan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olduğunu ve bu eğilimlerin demografik değişkenlere göre değişmediğini göstermektedir. Bu doğrultuda münazara temelli etkinliklerin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini destekleyen öğrenme ortamları sunduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: eleştirel düşünme, münazara, tartışma temelli öğrenme, lise öğrencileri, düşünme becerileri

İlkokul 2. Sınıf Ders Kitaplarında Söz Varlığı ve Eleştirel Düşünme İlişkisi

Sevim Elif ÖZDEMİR, Sakarya/Akyazı/Özel Eğitim Uygulama Okulu

Söz varlığı, öğrencilerin dil becerilerinin gelişiminin temel taşlarından biri olup güncel eğitim anlayışında, öğrencilerin kelime bilgisine sahip olmasının yanında kelimeleri anlamlı ve bağlamda kullanarak eleştirel düşünme yeteneğini geliştirmesi beklenmektedir. Türkiye Yüzyıllı Maarif Modeli'nde öğrencilerin bilgi ile birlikte anlam, erdem ve estetik duygusunu kazanmasını hedeflenmektedir. İlkokul 2. sınıf dönemi ise öğrencilerin okuma yazma becerilerini pekiştirirken aynı zamanda analitik düşünme yeteneklerinin geliştirilmesinin kritik olduğu bir aşamadır. İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin, öğrencilerin söz varlığı gelişimini ve eleştirel düşünme becerilerini ne kadar desteklediğini inceleme amacıyla yapılan bu araştırma nitel bir içerik analizi çalışmasıdır. İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarında söz varlığını geliştirmeye yönelik etkinliklerle eleştirel düşünmeyi destekleyen görevlerin ne kadar bütünleştirebildiği incelenmiştir. Analiz kapsamında söz varlığı boyutunda metinlerde kullanılan sözcüklerin çeşitliliği, soyut-somut kavramları, eş anlamlı-zıt anlamlı sözcükleri ve kavram alanlarının dağılımı incelenmiştir. Eleştirel düşünme boyutunda analiz, sentez, değerlendirme ve yorum yapma gibi yüksek düzey bilişsel becerileri ölçen görevlerin varlığı ve niteliği incelenmiştir. Söz varlığı kullanımının eleştirel düşünme sorularında nasıl işe koşulduğu ve öğrencilerin zengin söz varlığıyla daha etkili düşünme sürecine ulaşım ulaşımadığı değerlendirilmiş; veriler, tematik kodlama ile analiz edilmiştir. Kitaplarda söz varlığını geliştirmeye yönelik etkinliklerin düzenli ve işlevsel şekilde yer aldığı görülmüştür. Bununla birlikte, eleştirel düşünmeyi destekleyen görevlerin kitaplarda bulunduğu ancak bu görevlerin çoğu zaman söz varlığı çalışmalarıyla aynı etkinlik yapısı içinde bütünleştirilmediği belirlenmiştir. Metin sonrası etkinliklerde doğrudan anlama ve kısa cevap gerektiren soruların daha görünür olduğu, açık uçlu ve gerekçelendirme isteyen görevlerin ise daha sınırlı kaldığı anlaşılmıştır. Bu doğrultuda, söz varlığı çalışmaları ile eleştirel düşünme görevleri arasında daha güçlü bağ kurulması; öğrenciyi "Neden?", "Nasıl?", "Ya eğer...?" biçiminde düşünmeye yönelten sorulara daha fazla yer verilmesi; ve her iki alanı birlikte değerlendiren bütünleşik etkinliklerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, eleştirel düşünme, ders kitabı, Türkçe eğitimi, ilkokul

Kelimelerin Sosyobilişsel Dinamikleri: Eleştirel Söylem Çözümlemesi Temelli Bir Yöntem Önerisi

Dr. Tuğba DEMİRCAN, Bilecik/Bozüyük/Kumral Abdal Anadolu Lisesi

Günümüzün bilgi evreninde kelimeler, zihinsel modellerin, algı biçimlerinin ve değer sistemlerinin inşa edildiği temel araçlar hâline gelmiştir. Bu durum, söz varlığı ediniminin sosyobilişsel bir süreç olarak ele alınmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Teun A. van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümleme (ESÇ) yaklaşımında söz varlığı, metnin toplumsal bağlamla bulunduğu bir kesişim noktasıdır. Bu bağlamda kelime seçimleri, metnin inşa ettiği gerçekliği görünür kılan temel göstergeler olarak işlev kazanmaktadır (van Dijk, 1988:81). Bu çalışma, öğrencilerin söz varlığı ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki bağı merkeze alan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin bütüncül yaklaşımından hareketle, Türk dili ve edebiyatı öğretiminde söz varlığı çalışmalarını van Dijk'in "söylem-biliş-toplum" üçgenine dayanan ESÇ yaklaşımıyla yapılandırmayı amaçlamaktadır. Araştırmada; durum tipi, sosyal kimlik ve stereotipleme, sosyal konum ve ilişkiler, bilgi, ideoloji, değerlendirme ve yargılar, etkinlik türü ve amaç ile bölgesel-diyalektik çeşitlilikler gibi bağlamsal kategorilerin metin tahlilinde nasıl işlevselleştirilebileceği ve bu kategorilerin eleştirel okuma becerisine katkısı irdelenmektedir. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği çalışmada, ESÇ ile doküman incelemesini birleştiren betimleyici-yorumlayıcı bir desen kullanılmıştır. Araştırmanın kuramsal ve yöntemsel dayanağını, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Okuma Becerisine Etkisi adlı doktora tezi (Demircan, 2025) oluşturmaktadır. Uygulama aşamasında Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Bir Yol adlı hikâyesi üzerinden; "I. Okuma, II. Bağlamsal Kategorilerle Eşleştirme ve III. Eleştirel Yeniden İnşa" basamaklarından oluşan sistematik bir çerçeve sunulmaktadır. Çalışma sonucunda, bağlamsal değişkenlerin öğretilmesinin bireysel dil tercihleri ile toplumsal yapı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkaran etkili bir yöntem olduğu saptanmıştır. Bu yaklaşımın, öğrencileri dilin toplumsal ilişkileri kurma gücünü sorgulayan eleştirel birer özne konumuna yükselteceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin bağlamsal kategorileri bir çözümleme aracı olarak kullanmaları ve ders kitaplarındaki etkinlik tasarımlarının ESÇ ilkeleriyle uyumlu şekilde yapılandırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, eleştirel söylem çözümlemesi, sosyobilişsel yaklaşım, kelime seçimi, bağlamsal kategoriler

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Millî Kültür ve Değerler Edinimi
Bağlamında Söz Varlığı*

Kurgu Avcıları -Mirasın Peşindeki Kalemler-

Ayşegül ULU, Trabzon/Akçaabat/Akçaabat Bilim ve Sanat Merkezi

Bu çalışmanın amacı, yaratıcı yazma odaklı olarak geliştirilen Kurgu Avcıları -Mirasın İzindeki Kalemler- adlı oyunlaştırılmış öğretim materyalinin, ortaokul öğrencilerinin Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) farkındalıkları ile yaratıcı yazma becerileri üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma, gerçek sınıf ortamında yenilikçi bir öğretim tasarımının geliştirilmesi ve iyileştirilmesini esas alan Tasarım Tabanlı Araştırma (DBR) yaklaşımıyla yürütülmüştür. Çalışma grubu, 5-7. sınıf düzeyinde gönüllü 20 öğrenciden oluşmuş, öğrenciler 3-4 kişilik gruplar hâlinde sürece dâhil edilmiştir. Uygulama, 2024-2025 eğitim öğretim yılı içinde 4 hafta boyunca ders içi etkinliklerle gerçekleştirilmiştir. Model kapsamında SOKÜM unsurları kişi-yer-zaman-olay kartlarına dönüştürülmüş, kartlar hem fiziksel oyun sürecinde hem de görsel-isim eşleştirmeye dayalı dijital modülde etkileşimli biçimde kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde *Kültürel Miras Farkındalık Ölçeği* (ön test-son test), yarı-yapılandırılmış öğrenci görüşmeleri, gözlem formu ve dijital oyun kullanım verileri kullanılmıştır. Nicel veriler dağılım özelliklerine göre bağımlı örneklem t-testi veya *Wilcoxon İşaretsiz Sıralar Testi* ile analiz edilmiş, nitel veriler içerik analizi ile çözümlenmiş, dijital deneyim bulguları “dijital etkileşim”, “eşleştirme doğruluk oranı” ve “dijital motivasyon göstergeleri” kodlarıyla değerlendirilmiştir. Bulgular, öğrencilerin kültürel mirasa ilişkin tanıma-ayırt etme-konumlandırma ve kültürel değer olarak benimseme düzeylerinde gelişim gösterdiğini, hikâyelerde kültürel unsurların işlevsel kullanıldığını ortaya koymuştur. Yaratıcı yazmada anlatı bütünlüğü, mekân betimleme, olay örgüsü tutarlılığı ve özgünlük göstergelerinde artış gözlenmiştir. Ayrıca oyunlaştırma bileşenlerinin motivasyon ve katılımı desteklediği, dijital modülün; kültürel öğelerin tanınması, hatırlanması ve yazılı üretime aktarımını güçlendirdiği belirlenmiştir. Sonuç olarak Kurgu Avcıları modelinin, kültürel miras öğrenimini pasif bilgi aktarımından üretim odaklı bir öğrenme sürecine dönüştürdüğü ve yaratıcı yazma becerileri ile kültürel miras farkındalığını bütüncül biçimde desteklediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: yaratıcı yazma, oyunlaştırma, somut olmayan kültürel miras, kültürel miras farkındalığı, tasarım tabanlı araştırma

Söz Varlığından Millî Bilince: İstiklal Marşı Bağlamında Değerler Edinimi ve Eğitsel Oyunlaştırma Modeli

Beyhan ZAMBAK, Kocaeli/Kartepe/Türk Fransız Kardeşlik İlkokulu

İnsanoğlunun dış dünyayı anlamlandırma ve içsel yaşantısını dışa vurma çabasının merkezinde dil yer almaktadır. Dil; toplumsal bir uzlaşıyla belirlenmiş kurallar sistemi olarak tanımlandığında bu sistemin yapı taşlarını oluşturan sözcükler, düşüncenin hem bireysel hem de toplumsal düzlemde paylaşılmasını sağlayan asli unsurlar hâline gelmektedir. Nitekim zengin bir kelime dağarcığı, temel dil becerilerini iyileştirerek bireyin kendini ifade etme kapasitesini doğrudan artırmaktadır. Dilin bu inşa edici gücü, eğitim süreçlerinde öğrencilerin söz varlığını sistemli bir şekilde zenginleştirme gerekliliğini doğurmaktadır. Türkçe öğretiminde kelime hazinesini geliştirmek, sözcüklerin anlamlarını salt ezberlemekten ziyade bu birimlerin iletişim süreçlerinde doğru ve bağlamına uygun kullanımını kapsayan bütüncül bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile uyumlu kurgulanan bu çalışma, ortaokul 5. sınıf öğrencilerine yönelik olarak İstiklal Marşı'ndaki yabancı kökenli sözcükleri kavrama düzeylerini tespit etmeyi ve millî mirası oyunlaştırma stratejileriyle somutlaştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmada, eğitim tasarımının teorik ve pratik boyutlarını bütünlükten tasarımı tabanlı araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırma deseni; nicel verilerin ön test-son test kontrol gruplu seçkisiz desen ile nitel verilerin ise durum çalışması yöntemiyle toplandığı iç içe karma desen üzerine kurgulanmıştır. Veri toplama sürecinde, 61 kelimelik "Kelime Başarı Testi (KBT)" ile öğrenci, öğretmen ve veliler için hazırlanan yarı- yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. İstiklal Marşı'nın söz varlığı, kültürel ve tarihsel derinliği inceleyen göstergebilimsel analiz yöntemiyle çözümlenerek derin kodlar deşifre edilmiştir. Materyal geliştirme sürecinde ADDIE modeli rehber edinilmiş; fiziksel tasarımda profesyonel grafik yazılımları, dijital aşamada ise çapraz platform destekli oyun motoru ve C# dili kullanılmıştır. Ayrıca 3D baskı teknolojisiyle özgün piyon ve fırlıdak prototipleri üretilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2025-2026 eğitim öğretim yılında 64 öğrenci ile ilgili öğretmen ve veliler oluşturmaktadır. Sekiz haftalık uygulama sonucunda elde edilen nicel bulgular, deney grubu lehine anlamlı bir farklılık ortaya koymuştur. Bu sonuç, geliştirilen oyunun kelime öğretiminde geleneksel yöntemlerden daha etkili olduğunu kanıtlamaktadır. Nitel veriler ise materyalin öğrencilerin kaygı düzeyini düşürerek motivasyonu artırdığını ve tarihî mirasla duygusal bir köprü kurduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, oyun aracılığıyla gerçekleştirilen aktif keşfin kalıcılığı sağlamada kritik rol oynadığı doğrulanmıştır. Bu doğrultuda, benzer modellerin diğer değer yüklü metinler için de tasarlanması ve uzun vadeli izleme çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İstiklal Marşı, millî değer, oyun, kelime öğretimi

Türkçe Dersinde Fabl Yoluyla Değerler Eğitime Dayalı Dijital ve Yaratıcı Öğrenme Modeli

Fatih BİLGİN, Samsun/Canik/Canik Bilim ve Sanat Merkezi

Dr. Semra BİLGİN, Samsun/Atakum/Atakum Bilim ve Sanat Merkezi

Dr. Cem BİLGİLİ, Samsun/Canik/Canik Bilim ve Sanat Merkezi

Değerler eğitimi, bireylere toplumsal kuralların doğrudan aktarılmasından çok, bu değerleri içselleştirebilecekleri anlamlı ve estetik bağlamlar sunulmasını gerektirir. Günümüz eğitim yaklaşımları, değerlerin didaktik bir dille dikte edilmesi yerine; öğrencinin değerleri yorumlayabildiği, tartışabildiği ve kendi yaşantısıyla ilişkilendirebildiği deneyim odaklı süreçlerin daha kalıcı olduğunu savunmaktadır. Özellikle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde kök değerlerin öğretim programının merkezine alınması, Türkçe dersinin bu süreçteki stratejik işlevini daha kritik hâle getirmiştir. Ancak alan yazını taraması ve mevcut ders kitapları üzerine yapılan incelemeler; değerlerin temalar arasında dengesiz dağıldığını, çoğunlukla örtük kaldığını ve öğrencinin pasif bir okuyucu konumuna hapsedildiğini göstermektedir. Bu sorunu aşmak ve öğrenciyi aktif bir üretici yapmak amacıyla kurgulanan bu çalışmada aile katılımı, fabl türü ve dijital hikâyeleştirmeyi eş zamanlı ele alan bütünleşik bir modelin etkileri incelenmiştir. Katılımcı eylem araştırması yaklaşımıyla yürütülen çalışmanın grubunu, 2025-2026 eğitim öğretim yılında Samsun Canik Bilim ve Sanat Merkezi Türkçe Atölyesinde öğrenim gören 20 ortaokul öğrencisi ve aileleri oluşturmuştur. Uygulama sürecinde, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan 20 kök değer kura yoluyla ailelere paylaştırılmıştır. "Aile Yılı" vizyonu ile uyumlu olarak; anne, baba ve çocuk iş birliğiyle, Kızılırmak Deltası ve Nebiyan Dağı gibi Samsun'un yerel ve kültürel unsurlarını da içeren özgün fabl metinleri kaleme alınmıştır. Hazırlanan metinler; pedagojik denetimden geçtikten sonra yapay zekâ desteğiyle görselleştirilmiş, dijital tasarım araçları aracılığıyla seslendirilerek videolara dönüştürülmüştür. Araştırmanın verileri; 800 adet öğrenci-veli değerlendirme formu, likert ölçekleri ve açık uçlu sorular üzerinden toplanarak tematik içerik analizi ve betimsel istatistik yöntemleriyle analiz edilmiştir. Bulgular, fabl türünün sembolik yapısının soyut değerleri somutlaştırmada son derece etkili olduğunu kanıtlamıştır. Ailelerin %90'ı, çocuklarının karakter davranışlarını günlük yaşamla ilişkilendirdiğini ve çalışmanın aile içi iletişimde "ekran dışı kaliteli zaman" yarattığını belirtmiştir. Ayrıca sürecin öğrencilerin yazma becerilerini ve dijital okuryazarlık düzeylerini artırdığı, "yazar kimliği" gelişimine öz güven bazlı katkı sağladığı saptanmıştır. Çalışmanın somut bir çıktısı olarak üretilen tüm eserler, ISBN (978-625-98173-2-3) numarası ile kitaplaştırılarak okul kütüphanesine kazandırılmıştır. Sonuç olarak bu modelin, değer öğretimi okul duvarlarının dışına taşıyarak kalıcı bir öğrenme ekosistemi oluşturduğu görülmüştür. Gelecek çalışmalar için okullarda dijital öyküleme atölyelerinin kurulması ve yerel kültürel unsurların dil eğitimine entegre edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: değerler eğitimi, fabl, aile katılımı, dijital öyküleme, Türkçe öğretimi

5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Sağlık Temalı Söz Varlığı ve Değer Aktarımının İncelemesi

Fatih KURT, Mersin/Toroslar/Rıfat Argün Ortaokulu

Nesrin KURT, Mersin/Mezitli/Mezitli Bilim ve Sanat Merkezi

Dil, bireyin düşünme, öğrenme ve toplumsal değerleri içselleştirme süreçlerinde önemli bir araçtır. Eğitim sisteminde kullanılan ders kitapları ise bu sürecin temel öğretim materyallerinden biridir. Türkçe ders kitapları yalnızca dil becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen metinler içermekle kalmaz; aynı zamanda öğrencilerin sosyal, kültürel ve ahlaki gelişimlerini destekleyen değerlerin aktarılmasına da katkı sağlar. Bu bağlamda ders kitapları, dil öğretimi sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle ders kitaplarında yer alan söz varlığı unsurlarının dil öğretimi ve değer aktarımı bağlamında incelenmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada, 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında (özellikle ikinci kitaptaki sağlık temalı metinler temel alınarak) yer alan sağlıkla ilgili söz varlığının belirlenmesi ve bu söz varlığının hangi değerleri aktardığının ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş, veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayımlanan 5. sınıf Türkçe ders kitapları, örneklemini ise bu kitaplarda bulunan sağlık temalı metinler oluşturmuştur. Bu kapsamda özellikle “Haydi Doğa Yürüyüşüne”, “Ne Olacak Bu Yemek Sorunu?” ve “Obezite” başlıklı metinler incelemeye dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında söz konusu metinlerde geçen sağlıkla ilgili kelime ve kavramlar tespit edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmış, belirlenen kelimeler tematik kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Ardından kelimelerin metin içindeki bağlamı dikkate alınarak bu söz varlığı unsurlarının hangi değerleri temsil ettiği belirlenmiştir. Değer kategorileri; sağlıklı yaşam, sorumluluk, disiplin ve sağlık farkındalığı olarak kodlanmıştır. Analiz sürecinde ayrıca sağlık söz varlığı unsurlarının öğrencilerde teşvik ettiği davranışlar da incelenmiştir. Bu doğrultuda söz konusu kelimelerin spor yapma, yürüyüş yapma, dengeli beslenme ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları geliştirme gibi davranışlarla ilişkilendirildiği görülmüştür. Araştırma bulguları, Türkçe ders kitaplarının hem dil öğretimi hem de değer kazandırma açısından işlevsel olduğunu göstermektedir. Sağlık temalı söz varlığı, öğrencilerin hem kelime dağarcığını geliştirmekte hem de günlük yaşamlarında uygulayabilecekleri sağlıklı alışkanlıklar konusunda farkındalık kazanmalarına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, ders kitaplarının hazırlanma sürecinde söz varlığı ile değer aktarımı ve dil öğretimi arasındaki ilişkinin daha bilinçli planlanmasının eğitim süreçlerinin niteliğini artıracığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, sağlık, söz varlığı, değer aktarımı, dil öğretimi

Değer Aktaran Kalıplaşmış Dil Yapıları ile Söz Varlığının Geliştirilmesi

Dr. Hatice ÇELİK, Erzurum/Palandöken/Remzi Sakaoğlu Bilim ve Sanat Merkezi

Türkçenin zengin anlam dünyasında yer bulan nezaket değeri taşıyan kalıplaşmış söz varlıkları, bireyin sosyal çevresiyle kurduğu ilişkide duygusal, sosyal ve kültürel bir bağ kurmasını sağlayarak kültürel aktarım, değer inşası ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde toplumsal hayata önemli katkılar sunmaktadır. Kalıplaşmış söz varlıklarının içerdiği nezaket değerleri, yeni nesil tarafından yeterince bilinmemekte ve gündelik yaşamda etkin biçimde kullanılmamaktadır. Bu durum, dilin değer aktarım işlevinin zayıflamasına ve toplumsal iletişimde sevgi, saygı, empati, hoşgörü gibi temel insani değerlerin görünürlüğünün azalmasına ve iletişim engellerine neden olmaktadır. Nezaket değeri taşıyan kalıplaşmış söz varlıklarımızı tespit ederek içeriklerine göre tematik olarak sınıflandırmak; değerlerimizi, hissiyatımızı, kültürümüzü, olaylara durumlara bakışımızı belirleyen nezaket değeri taşıyan bu sözlerin aktardıkları değerlerle bu değerli sözlerin yaşamımızdaki iyilik, nezaket ve anlayışı geliştirici rollerini belirtmek, dilin değer aktarım aracı olarak kullanılmasını teşvik etmek ve de iletişim becerilerimizin iyileştirilmesi bu çalışmanın en temel amacıdır. Çalışmada, nitel araştırma desenlerinden betimsel tarama modeli, tasarım temelli araştırma modeli ve eylem araştırmasının birlikte kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2025-2026 eğitim öğretim yılında, Erzurum ilinin Yakutiye ve Palandöken ilçelerinde farklı lise türlerinde öğrenim gören 20 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın veri toplama sürecinde öğrencilerin söz tercihleri, empati düzeyi ve sosyal etkileşim becerilerini değerlendirecek ölçme araçları kullanılmıştır. Verilerin analizinde nicel veriler için frekans dağılımı, yüzde hesaplamaları kullanılmış; nitel verilerin analizi içerik analizi yöntemiyle değerlendirilerek tematik olarak kodlanmıştır. Nezaket değeri taşıyan kalıplaşmış sözlerimizin kültürel aktarım ve değer inşasındaki söylem temelli işlevinin söz varlığını geliştirmedeki etkisinin gösterildiği çalışmada, lise düzeyindeki öğrencilerle yürütülen “Değerli Sözler” adlı atölye sürecinde kalıplaşmış söz varlıklarının değerler eğitimi ve aktarımında nasıl kullanılabilirdiği uygulamalı etkinliklerle incelenmiş, öğrencilerin dil becerilerini ve değerler eğitimine ilişkin farkındalıkları geliştirilerek kalıplaşmış sözlerin, anlamları ile kullanılabilirliği, işlevselliği görünür kılınmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalara yöntem ve içerik açısından katkı sağlayabilecek nitelikte olan bu çalışma, dil öğretimi ile değerler eğitimi arasında köprü kurarak dilin değer aktarım aracı olarak kullanımını bakımından özgün bir yaklaşım ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: kalıplaşmış söz varlıkları, değer aktarımı, iletişim, nezaket

Gölge Oyunu ve Akran Etkileşimiyle İngilizce Birleşik Kelime Öğretimi: Kültürel Bir Söz Varlığı Modeli

Hümeyra YENER, Sinop/Merkez/Toki Şehit Fatih Erer Ortaokulu

Nefize GÜL, Sinop/Merkez/Toki Şehit Fatih Erer Ortaokulu

Abdullah YURTSEVEN, Sinop/Merkez/Toki Şehit Fatih Erer Ortaokulu

Zafer AÇIKSÖZ, Sinop/Merkez/Toki Şehit Fatih Erer Ortaokulu

Bu çalışma, İngilizce öğrenen ortaokul öğrencilerinin zorlandığı “Birleşik Kelimeler” konusunun öğretiminde geleneksel gölge oyunu, dilsel mizah ve akran öğrenimini bütünleştiren yenilikçi ve kültürel bir söz varlığı modeli sunmayı amaçlamaktadır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin bütüncül yaklaşımını temel alan çalışma, öğrencilerin kelimeleri ezberlemek yerine dijital materyal tasarımı, drama ve oyunlaştırma yoluyla yaşantısal ve kalıcı olarak öğrenmelerini hedefler. 2025-2026 eğitim öğretim yılında Sinop Toki Şehit Fatih Erer Ortaokulunda uygulanan araştırmanın çalışma grubunu, etkinlikleri tasarlayan dört 8. sınıf (mentor) ile sürece katılan 24 5. sınıf (mentee) öğrencisi oluşturmaktadır. Uygulama süreci üç temel aşamada gerçekleştirilmiştir: Öğrencilerin web 2.0 araçlarıyla mizahi kelime kartları ve “Karagöz’s Path” adlı masaüstü oyununu tasarladıkları “Dijital Atölye”, birleşik kelimelerin morfolojik yapısının Hacivat ve Karagöz’ün İngilizce diyaloglarıyla somutlaştırıldığı “Gölge Oyunu” gösterisi ve 8. sınıfların liderliğinde gerçekleştirilen “Masaüstü Oyun Turnuvası”. Gözlem, ürün ve görüşme analizlerinden elde edilen bulgular, öğrencilerin dijital içerik üreticisi konumuna geçmelerinin motivasyonlarını ve derse aidiyetlerini önemli ölçüde artırdığını göstermektedir. Çoklu öğrenme (multimodal learning) ortamının yaratılmasıyla birleşik kelimelerin öğrenilme hızı ve kalıcılığı artmış, farklı yaş grupları arasındaki akran etkileşimi sayesinde öğrencilerin hata yapma korkuları kırılarak kaygısız bir öğrenme ortamı (düşük duyuşsal filtre) sağlanmıştır. Sonuç olarak, geleneksel kültürel kodlarımızın dijital tasarım ve akran liderliğiyle yabancı dil eğitimine entegre edildiği bu model, karmaşık dil yapılarının öğretiminde öğrencilerin sosyal, zihinsel ve duyuşsal gelişimini destekleyen etkili bir pedagojik strateji sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, dijital tasarım, oyunlaştırma, akran öğretimi, gölge oyunu

Dilimizin Zenginlikleri Projesinin Öğrencilerin Söz Varlığı ve Değer Edinimine Etkisi

İbrahim ALPTEKİN, Batman/Merkez/İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Bu araştırma, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2023 yılında hayata geçirilen “Dilimizin Zenginlikleri Projesi” kapsamında ortaokul kademesinde yürütülen atasözü ve deyimler temalı etkinliklerin, 7. sınıf öğrencilerinin değer edinimi ve söz varlığı gelişimlerine etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden “Tek Grup Ön Test-Son Test Deneysel Desen” kullanılmıştır. “Dilimizin Zenginlikleri Projesi” etkinliklerinin tüm sınıf seviyelerinde eş zamanlı olarak yürütülmesi nedeniyle araştırmaya kontrol grubu dâhil edilmemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Batman il merkezindeki bir ortaokulun 7. sınıfında öğrenim gören 32 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde zaman ve maliyet açısından işlevsellik sağlaması nedeniyle kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yöntemi benimsenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Bilgin (2023) tarafından geliştirilen ve öğrencilerin akranlarına yönelik değer eğilimlerini ölçmeyi amaçlayan üç farklı ölçek (saygı, sorumluluk, adalet) ile araştırmacı tarafından geliştirilen “Atasözü ve Deyimler Söz Varlığı Testi” kullanılmıştır. Araştırma, 2025-2026 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde gerekli uygulama izinleri alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın veri toplama süreci, deneysel uygulama öncesinde ölçme araçlarının ön test olarak uygulanmasıyla başlatılmıştır. Üç haftalık uygulama sürecinde öğrencilerle drama yöntemiyle atasözü ve deyim anlatma ile atasözü ve deyim resimleme etkinlikleri yürütülmüştür. Uygulama sonunda öğrencilerin gelişimlerini incelemek amacıyla son testler uygulanmış ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Veri analizi istatistik paket programı (SPSS) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin varyans homojenliği ve normallik varsayımlarını karşılaması üzerine ön test ve son test verilerinin kıyaslanmasında parametrik testlerden bağımlı örneklem t-testi uygulanmıştır. Araştırma neticesinde “Dilimizin Zenginlikleri Projesi” kapsamında gerçekleştirilen atasözü ve deyimler temalı etkinliklerin, öğrencilerin söz varlığı düzeylerini geliştirmede ve çatı değerleri içselleştirmelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin söz varlığı ve sorumluluk değeri gelişimleri en yüksek düzeyde etki büyüklüğüne sahipken adalet değeri gelişimi düşük düzeyde etki büyüklüğüne sahiptir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda “Dilimizin Zenginlikleri Projesi’nin” ilerleyen dönemlerde de sürdürülmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dilimizin Zenginlikleri Projesi, çatı değerler, söz varlığı, atasözü ve deyimler

Kaşgar'dan Yozgat'a: Yozgat Yöresi Konuşma Dilinde Türkistan İzleri

Mehmet DOĞAN, Yozgat/Fatma Temel Turhan Bilim ve Sanat Merkezi

Çalışmada, Yozgat yöresi konuşma dilinde kullanılan söz varlığı unsurları ile Kaşgarlı Mahmud'un Dîvânu Lugâti't-Türk eserinde yer alan söz varlığı unsurları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmanın amacı Yozgat yöresinde kullanılan söz varlığı unsurları ile Dîvânu Lugâti't-Türk'te geçen Türkçe söz varlığı unsurları arasındaki benzerlikleri ortaya çıkarmak ve öğrencilerin, kadim dilimiz Türkçenin, Türk kültürünün ve Türk kimliğinin geçmişten geleceğe devamlılığını sağlayan en önemli taşıyıcı unsur olduğunu fark etmelerini sağlamaktır. Orta Anadolu genelinde ve Yozgat yöresi özelinde kullanılan konuşma dili doğru diksiyon referansı olarak kabul edilen İstanbul Türkçesinden farklı özellikler göstermekle birlikte yakından incelendiğinde içerisinde öz Türkçe söz varlığı unsurlarını barındırdığı görülmektedir. Ağız yapısı ve kelimelerin seslendirilişi bakımından da eski Türkçe ile benzerliği dikkat çekmektedir. Türk lehçelerini bir kitapta derleyen Kaşgarlı Mahmud'un Türk dilinin zenginliğini ve önemini ortaya koymayı amaçladığı Dîvânu Lugâti't-Türk adlı eseri incelendiğinde ve Yozgat yöresi konuşma dili ile karşılaştırıldığında birçok Türkçe söz varlığı unsurunun Türkistan'dan Anadolu'ya taşındığı görülmektedir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kapsamında doküman incelemesi, gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Uygulama bir bilim ve sanat merkezinde "Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme ve Özel Yetenekleri Geliştirme" programlarına devam eden farklı gruplarda ve sınıflarda öğrenim gören ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında öncelikle uygulanan anketle öğrencilerin aileleri ve yaşadıkları çevrede kullanılan yöreye özgü kelimeler ve deyişler tespit edilerek Yozgat yöresi kelimeleri ve deyişleri sözlüğü oluşturulmuştur. Uygulamanın ikinci aşamasında öğrenciler ile birlikte Dîvânu Lugâti't-Türk eseri üzerine okuma ve inceleme yapılmıştır. Bu süreçte öğrencilerin daha önceden hazırladıkları Yozgat yöresi kelimeleri ve deyişleri sözlüğünde yer alan kelime ve deyişler ile Dîvânu Lugâti't-Türk'te yer alan söz varlığı unsurları arasındaki benzerlikleri fark etmeleri sağlanmıştır. Daha sonra Yozgat kelimeleri ve deyişleri sözlüğünde yer alan kelimeler sırasıyla Dîvânu Lugâti't-Türk'te taranmıştır. Benzerliği tespit edilen kelimelerin hem Yozgat konuşma dilindeki anlamları hem de Dîvânu Lugâti't-Türk'te geçen anlamlarını içeren ikinci bir sözlük hazırlanmıştır. Çalışma sonucunda Yozgat yöresi konuşma dilinde kullanılan aba, bıkın, bildir, bıçmak, çapıt, enik, erinmek, golük, gölermek, kayın, kara-uş, sındı, yamalık gibi Dîvânu Lugâti't-Türk'te benzer anlamlarda yer alan birçok kelime ve deyiş tespit edilmiştir. Çalışmanın yaygınlaştırılması açısından Dîvânu Lugâti't-Türk üzerine bütün okullarda öğrencilerle okuma ve inceleme yapılması önerilmektedir. Anadolu'nun geneli için ya da başka yöreler özelinde de benzer çalışmalar hazırlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Türkistan, Yozgat, Dîvânu Lugâti't-Türk, Kaşgarlı Mahmud

Tematik Müzelerde Yapılan Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinde Öğrencilerin Söz Varlığının Gelişimi

Müge YURD, Ankara/Millî Eğitim Bakanlığı

Dili öğretirken kültürü öğretmenin önemi büyüktür. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programlarının genelinde dilimizle düşünmek, üretmek, dünyayı anlamak ve anlatmanın önemine vurgu yapılmış ve bunu yaparken okul dışı ortamların aktif kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Müzeler, eğitimin ayrılmaz bir parçası konumundaki okul dışı öğrenme ortamlarının başında gelen mekânlardır. Öğrenciler, sanal ve gerçek ortam müze atölye çalışmalarında edindikleri deneyimleri yazılı ve sözlü olarak ifade ederek kelime dağarcıklarını zenginleştirmekte, iletişim becerilerini ilerletmektedir. Bütüncül eğitim yaklaşımı esas alınarak oluşturulan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli incelendiğinde öğrencilerin dil bilincini güçlendirmek ve millî, manevi, kültürel değerlere bağlı nesiller yetiştirmek amacının öne çıktığı görülmektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarından müzeler merkeze alınarak uygulanan bu çalışmanın amacı, öğrencilerin kültürel miras kavramlarına yönelik sahip oldukları söz varlığının uygulama öncesi ve sonrasındaki gelişimini belirlemektir. Veri toplama aracı olarak “Kelime İlişkilendirme Testi” kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin ön testte kullandıkları kelime sayısı ile son testte kullandıkları kelime sayısı arasında anlamlı bir fark olduğu, müze etkinlikleri sırasında kullanılan ve kültürel mirası vurgulayan birçok yeni kelimenin öğrenciler tarafından son testte kullanıldığı tespit edilmiştir. Bir diğer tespit de öğrencilerin bu kelimeleri cümle içindeki kullanımının ön testteki kullanıma göre daha anlamlı ve doğru yapıda olduğudur. Etkinlikler sırasında kullanılan kültürel mirasa yönelik kelimelerin son test çalışmalarında yer edinmesi, okul dışı öğrenme ortamlarında yapılan eğitim etkinliklerinin öğrencilerin söz varlığındaki değişim ve gelişimine önemli ve olumlu yönde etkisi olduğunu göstermektedir. Çalışma sonuçlarına dayanarak okul dışı öğrenme ortamlarının en etkili olanlarından biri olan tematik müzelerin, disiplinler arası yaklaşımla her derse uyarlanabilecek etkinlikler yoluyla öğrencilerin millî kültür ve değerler bağlamında söz varlıklarının geliştirilmesine yönelik birer eğitim ortamı olarak sıklıkla kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: okul dışı öğrenme, müze eğitimi, söz varlığı, kültürel miras

YDTÖ Materyallerinde Millî Kültür ve Değer Aktarımı: ÇİT Seti Dinleme Metinleri Üzerine Bir Söz Varlığı Analizi

Nurcan Ada ÇETİNKAYA, Adana/Çukurova/Abbas Sıdika Çalık Anadolu Lisesi

Kamuran SUNGUR, Adana/Çukurova/Mehmet Özöncel Anadolu Lisesi

Nurşen KAYA, Antalya/Kepez/Mahmut Celalettin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi

Dil, bir toplumun dünyayı algılama biçimini, değer yargılarını ve millî hafızasını taşıyan canlı bir organizma olarak sadece bir semboller dizgesi değildir. Bu bağlamda yabancı dil öğretimi süreci, gramer ve sözcük aktarımının ötesinde, hedef dilin içinde yeşerdiği kültürün ve değerler sisteminin de öğretilmesini kapsamaktadır. Özellikle 3-6 yaş arası erken çocukluk döneminde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (YDTÖ), çocuğun hem bilişsel gelişimini destekleyen hem de Türk kültürüne dair ilk izlenimlerini edindiği kritik bir süreçtir. Bu süreçte millî kültür ve değerlerin öğretim materyallerine entegrasyonu, öğrencinin hedef dille kurduğu bağın niteliğini belirlemekte olup bu aktarımın en dinamik araçlarından biri de söz varlığıdır. Bu çalışmada, Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 1 setindeki dinleme metinleri, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseniyle incelenmiştir. Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılarak dinleme metinleri transkript edilmiş ve buradaki söz varlığı öğeleri “Millî Kültür Unsurları” ile “Evrensel/Millî Değerler” temaları altında kategorize edilmiştir. İnceleme sonucunda, dinleme metinlerinde Türk kültürünün nezaket ve misafirperverlik değerlerini yansıtan selamlaşma, teşekkür ve temenni gibi ilişki sözlerine geniş yer verildiği görülmüştür. Bu durum öğrencinin dili toplumsal bağlama uygun şekilde edinmesini sağlamaktadır. Ayrıca metinlerde yer alan “Yağ satarım bal satarım” gibi geleneksel oyunlar ve tekerlemeler, söz varlığını eğlence temelli bir araca dönüştürerek çocukların fonolojik farkındalığını artırmakta ve oyun kültürünün transferine hizmet etmektedir. Bulgular ayrıca aile bireylerine yönelik hitap şekillerinin Türk aile yapısındaki sevgi ve saygı hiyerarşisini yansıttığını, “teyze” ve “amca” gibi ifadelerin ise sosyal çevredeki yetişkinlere yönelik birer hitap şekli olarak sunulduğunu göstermektedir. Sonuç olarak ÇİT seti dinleme etkinliklerinin, söz varlığını salt sözcük listeleri yerine Türk kültürünün yaşam biçimini yansıtan bağlamsal yapılar olarak sunduğu ve materyalin bir karakter ve değer eğitimi işlevi gördüğü saptanmıştır. Bu veriler ışığında, dinleme metinlerindeki zengin söz varlığının dijital etkileşimli oyunlar ve sınıf içi dramalarla desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (YDTÖ), ÇİT seti, söz varlığı, kültür aktarımı, değerler eğitimi, dinleme metinleri

Atasözleriyle Dil Edinimi ve Değer Aktarımı: Çizgi Roman Tasarımı Modeli

Süleyman TEMUR, Hatay/Belen/Fatih Sultan Mehmet Ortaokulu

Prof. Dr. Salih USLU, Niğde/Merkez/Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi doğrultusunda değerlerin somut davranışlara dönüşmesini hedefleyen bu çalışma; kültürel mirasın köklü unsuru olan atasözlerini çizgi roman tasarımıyla sentezleyerek özgün bir model ortaya koymaktadır. Dilsel yaratıcılığı somutlaştıran stratejik birer öğretim materyali olan atasözleri, çizgi romanın sunduğu görsel-dilsel etkileşim ve senaryo derinliğiyle yeniden yorumlanarak hem bir "iyi uygulama" örneği teşkil etmekte hem de kültürel kodların dinamik birer yaşantı formuna dönüşmesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı; atasözlerini çizgi roman tasarımıyla sentezleyerek öğrencilerin söz varlığını geliştirmek, soyut değerleri somutlaştırmak ve "Erdem-Değer-Eylem (EDE)" ekseninde bağlamsal bir dil edinimi modeli sunmaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Çalışma grubunu, Hatay ilindeki bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 18 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Çizgi Roman Tasarım Kartı" ve "Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırma bulguları, çizgi roman tasarım sürecinin atasözü öğretimi ve değer aktarımında geleneksel yöntemlere kıyasla daha somutlaştırıcı ve bütüncül bir işlev üstlenebileceğine işaret etmektedir. Öğrenci görüşleri, bu metodun soyut kavramları zihinsel imgelere dönüştürerek kalıcı öğrenmeyi desteklediği ve süreci duyuşsal açıdan "eğlenceli bir keşfe" yaklaştırdığı yönünde birleşmektedir. Tasarımların tematik analizi ise öğrencilerin dayanışma dilini içselleştirdiklerini, karakterler üzerinden empati kurarak değerleri kendi yaşam dünyalarına transfer ettiklerini ve soyut erdemleri somut eylem senaryoları içerisinde yeniden üretebildiklerini göstermektedir. Bu bulgular çerçevesinde çizgi roman metodolojisinin görsel ve dilsel kodları eş zamanlı işlemesi yönüyle, kalıcı öğrenme süreçlerine katkı sağlayabileceği ve etik muhakeme becerilerinin gelişimini destekleyebileceği söylenebilir. Dahası atasözlerinin statik yapılarından sıyrılarak bağlamsal birer yaşayan dil birimine dönüşmesi, geliştirilen modelin işlevselliğine dair önemli işaretler sunmaktadır. Bu doğrultuda, öğretmenlerin soyut veya mecazlı kavramların öğretiminde çizgi roman tekniğini alternatif bir yöntem olarak değerlendirmelerinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca ders kitaplarına öğrencilerin kendi kurgularını oluşturabileceği interaktif tasarım alanlarının entegre edilmesinin, dil öğretimi ve değerler eğitimi süreçlerini daha verimli kılabileceği öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: millî ve kültürel miras aktarımı, atasözleri ve değerler eğitimi, bağlamsal dil edinimi, çizgi roman tasarımı

Aile ve Akrabalık Kavramlarıyla İlgili Söz Varlığının Kültürel Hafıza Bağlamında Türküler Yoluya Genç Nesillere Aktarımı

Dr. Yasemin YAVUZ, Ankara/Sincan/Ahmet Andiçen Ticaret Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Sözlü geleneğin en güçlü kültür aktarıcılarında olan türküler, Türk kültür ve yaşayışına ait unsurlardan Türk aile yapısı ve töresiyle ilgili pek çok ögeyi geçmişten günümüze taşımaktadır. Türk toplumunun kolektif hafızasını içeren bu ezgili metinler birer güzel sanat eseri olmanın yanında toplumsal değerlerin ve akrabalık kavramlarının kodlandığı sözlü belgelerdir. Türküler, Türk toplumunun aileye bakışını, aile bireyleri arasındaki bağı ve bu bağı mekânsal izdüşümlerini muhafaza etmiştir. Modern hayatın doğal bir sonucu olarak, sanayileşme ve kentleşme süreçleriyle birlikte Türk geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Bu dönüşümle hem ailedeki kişi sayısı azalmış hem de aile bireylerine yüklenen anlamlarda birtakım daralmalar olmuştur. Bu bildiride temel amaç, türkülerin zengin söz varlığında yer alan aile ile ilgili kavramları tespit ederek bu kavramların ardındaki derin anlamları ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında öncelikle “mekân” ve “aidiyet” olguları üzerinde durulmuştur. Türk ailesinin kutsiyetini ve sürekliliğini temsil eden “ocak”, huzurun ve mahremiyetin simgesi olan “yuva”, hasretin ve kökenin ifadesi olan “sıla” ve bu birimlerden kopuşu simgeleyen “gurbet” gibi mekânsal kavramlar tahlil edilmiştir. Ardından, bu mekânları canlandıran ve toplumsal dokuyu ören aile ve akrabalık ilişkileri incelenmiştir. Merhametin ve fedakârlığın timsali “ana”, otorite ve güvenin temsilcisi “baba”, kader birliğinin simgesi “kardaş” ve “bacı” gibi çekirdek aile üyelerinin yanı sıra; “emmi, dayı, kaynana ve gelin” gibi hısım akrabalık ilişkileri analiz edilmiştir. Sonuç olarak türkülerin barındırdığı bu derin anlamsal bütünlüğün, dijitalleşen ve yabancılaşan dünyada genç nesillere aktarılmasının hayati bir önem taşıdığı görülmüştür. Bu çalışmada nitel veri toplama tekniklerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sınırlarını TRT Türk Halk Müziği Repertuarı oluşturmuştur. İnceleme sürecinde, metinlerin içeriğinde aile yapısına, akrabalık hiyerarşisine, mekânsal aidiyete ve toplumsal cinsiyet rollerine değinen türküler; dilsel, sosyolojik ve kültürel göstergeler ışığında derinlemesine tahlil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda türkülerin eğitim müfredatına disiplinler arası bir yaklaşımla entegre edilmesi, ilgili derslerde değer aktarımı için temel materyal olarak kullanılması ve sosyal medya ile dijital platformlar aracılığıyla gençlerin ilgisini çekecek modern içeriklere dönüştürülmesi önerilmiştir. Böylece türkülerin, toplumsal barış ve aile etiğinin içselleştirilmesinde pedagojik materyallere dönüştürülebileceği öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: türküler, aile, akrabalık, söz varlığı, kültür aktarımı

Değerlerin Dili: İngilizce Hikâyelerle Duygudan Dile

Zehra GÜDER, Bursa/Yıldırım/Alirızabey İmam Hatip Ortaokulu

Bu çalışma, ortaokul öğrencilerinin İngilizce öğrenme süreçlerinde değer temelli söz varlıklarını geliştirmeyi ve bu değerleri anlamlı bağlamlarda ifade edebilmelerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Dilin yalnızca bir iletişim aracı değil aynı zamanda kültür ve değerlerin taşıyıcısı olduğu anlayışından hareketle, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin bütüncül yaklaşımı doğrultusunda merhamet, adalet, sabır, yardımlaşma ve empati gibi temel değerler yabancı dil öğretimiyle bütünleştirilmiştir. Araştırma, nitel eylem araştırması deseniyle Bursa'da bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileriyle yürütülmüş; süreç, öğrencilerin aktif katılımını ve aile desteğini merkeze alacak şekilde yapılandırılmıştır. Uygulama öncesinde veliler bilgilendirilmiş, öğrencilerden belirlenen değerler üzerine aileleriyle birlikte düşünmeleri ve İngilizce hikâyeler oluşturmaları istenmiştir. Bu süreçte öğrenciler, dili ezber düzeyinde kullanmanın ötesine geçerek gerçek yaşamla ilişkilendirmiş; aynı zamanda yaratıcı düşünme, iş birliği ve dijital okuryazarlık becerilerini geliştirme fırsatı bulmuştur. Hazırlanan hikâyeler sınıf ortamında paylaşılmış, akran geri bildirimleriyle zenginleştirilmiş ve dijital araçlarla desteklenmiştir. Ayrıca her hikâye sonrasında dil bilgisi, okuduğunu anlama, konuşma ve tartışma etkinlikleri geliştirilerek içerik yapılandırılmış; bu yönüyle çalışma, değerler eğitimi ile İngilizce öğretimi bütünlükten sürdürülebilir ve uygulanabilir bir öğretim materyaline dönüştürülmüştür. Veri toplama sürecinde ön test-son test olarak uygulanan "Değerler Farkındalığı Anketi", öğrenci ürünleri ve gözlem notları kullanılmıştır. Bulgular, öğrencilerin değer temelli kelime kullanımında ve bu kavramları İngilizce ifade etme becerilerinde belirgin bir gelişim olduğunu ortaya koymuştur; özellikle empati ve adalet kavramlarında yaklaşık %35 oranında artış gözlemlenmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin derse katılım düzeylerinin arttığı, kendilerini ifade etmede daha istekli ve öz güvenli hâle geldikleri belirlenmiştir. Aile katılımının öğrenme sürecini sınıfın ötesine taşıyarak öğrencilerin değerler üzerine düşünmelerini derinleştirdiği ve aile içi iletişimi güçlendirdiği görülmüştür. Sonuç olarak değerler eğitimi, hikâye temelli öğrenme ve aile katılımını bütünlükten bu yaklaşımın, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile uyumlu biçimde öğrencilerin dilsel, sosyal ve duyuşsal gelişimlerini bütüncül olarak desteklediği; aynı zamanda sınıf ortamının ötesine geçerek daha geniş öğrenci kitlelerine ulaşabilecek, üretken ve nitelikli bir öğretim materyali sunduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: değerler eğitimi, İngilizce öğretimi, hikâye temelli öğrenme, aile katılımı, söz varlığı gelişimi

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Sanat ve Edebiyat ile Dil ve Söz
Varlığının Geliştirilmesi*

Edebî Söz Varlığımızın Geliştirilmesi için Bir Yöntem Önerisi: Sezai Karakoç'un "Metafizik-Soyutlama-Diriliş Somutlaması" Kuramı¹

Fatıma AKSAKAL, Pasinler/TOBB Efkan Ala İmam Hatip Ortaokulu

Türkçenin bilim, sanat, din, felsefe dili olmadığını iddia edip yabancı dillere müracaat edilmesi gerektiğini söyleyenler, dilimize birçok yabancı terim girmesine yol açmışlardır. Her çocuk, doğduğu yerin dilini anne ve babasından, ailenin diğer bireylerinden işiterek öğrenir ve konuşur. Bu nedenle büyük şairimiz Yahya Kemal, Türkçe için, "Bu dil ağızda annemin sütü gibidir." demiştir. Türkçemiz hem sanat ve edebiyat hem din ve bilim dilidir. Ziya Gökalp'in de dediği gibi "Başka dile uymaz annenin sesi, Her sözün ararsan vardır Türkçesi". Çağdaş şair ve yazarımız Sezai Karakoç'a göre çağımızda uygarlıkların gerçek özlerinin tersyüz edilmesi sebebiyle metafizik kavramının felsefede ve genel olarak düşüncede maruz kaldığı yok sayılışın bir benzeri de daha çok sanat alanında olmak üzere "soyut" kavramının başına gelmiştir. Karakoç, kavramların devamlılığı ve geliştirilmesi için metafizik-soyutlama-diriliş somutlaması şeklinde bir kuram ortaya koyar. Sezai Karakoç, bize klasik İslam edebiyatında "mum ve pervane" örneğini verir. Burada doğa-insan-Tanrı ilişkisinin en soyut ve en somut canlandırmasına kavuştuğunu söyler. Karakoç bu şekilde kuramın bir nevi sağlamasını yaptığını dile getirir. Ona göre bu çarpıcı örnekte olduğu gibi gelenek aslında sanatın öz ilkelerinin derinlerde sürmesi ve zamanın hükmünü yürütmesidir. Sonuç olarak sanat ve edebiyat ile asırlardır var olan dil ve söz varlığımızın toplumsal hayatımızda geçmişte nasıl diri ve etkin bir şekilde kullanıldığını, Sezai Karakoç'un metafizik-soyutlaştırma-somutlama kuramını uygulayarak şairlerimizin şiirlerinde kullandıkları kelimelerin anlamlarının taşıdığı ruh ve geleneğin gelecek nesillerimize aktarıldığı söylenebilir. Karakoç'un kavramlara yönelik tespit ettiği bu çözümleme kuramı günümüz yazınlarında öğrencilerimizin kendi söz varlığımızın derinlikleri ile daha çok buluşmalarını ve kendi yazınlarında bu soyutlama ve somutlama tekniklerini kullanmalarını sağlayabilir. Bu çalışmayla sanat ve edebiyat ile asırlardır var olan dil ve söz varlığımızın toplumsal hayatımızda geçmişte nasıl diri ve etkin bir şekilde kullanıldığı; Sezai Karakoç'un bu kuramı özelinde "Edebiyat Yazıları"ndaki tespitleri ve kaleme aldığı "Yunus Emre", "Mehmet Akif", "Mevlâna" adlı eserleri üzerinden örneklerle ortaya koymaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: sanat, edebiyat, dil, söz varlığı, Sezai Karakoç

¹ İHL Meslek Dersleri Öğretmeni-Sosyolog, Felsefe ve Din Bilimleri Uzmanı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, aksakalfatima@ogr.iu.edu.tr.

Sevinç Çokum'un Hikâyelerinin Öğrencilerin Temel Söz Varlığına Katkısı: Bitki Meyve ve Sebzelerle İlgili Adlar¹

Dr. Kadir GÜZEL, Kırşehir/Merkez Yunus Emre Ortaokulu

Söz varlığı bir toplumun ve o toplumun mensubu olan insanın dünyayla, birbiriyle kurduğu ilişkinin temelinde yer alır. İnsan söz varlığıyla düşünür, algılar ve üretir. Bu bakımdan insan yetiştirmede söz varlığının önemi yadsınamaz. Özellikle ilkokuldan başlayarak eğitim kurumlarının öncelikli görevi bahse konu bu söz varlığını geliştirmek ve zenginleştirmek olmalıdır. Söz varlığını zenginleştirmede faydalanılan en temel araç Türk dilinin zengin ve zarif örnekleriyle donanmış olan edebî eserlerdir. Ders kitaplarında bu edebî eserlerden örnekler bulunmaktadır. Her ne kadar öğrenci bu eserlerle okul ortamında tanışsa da söz varlığını istenilen seviyeye çıkarmada bu durum tek başına yeterli olmamaktadır. Bundan dolayı öğrencilere erken dönemde itibaren kitap okuma alışkanlığı kazandırmak hem ailelerin hem de örgün eğitim kurumlarının âdeta temel görevi hâline gelmiştir. Mensur ya da manzum edebî verimlerin içerdikleri söz varlığıyla üzerine düşen görevi ne kadar yerine getirdiği araştırmacıların dikkatini çeken konular arasındadır. Bu çalışmada Sevinç Çokum'un hikâyelerinin okuyucuların-öğrencilerin temel söz varlığına özelde bitki, meyve ve sebzelerle ilgili adlar üzerinden katkısı araştırılmaktadır. Sevinç Çokum'un hikâyelerinin temel söz varlığı ve bitkilere dair söz varlığı konusunda zengin olduğu; meyve, sebze ve özellikle çiçek adları bağlamında çeşitli örneklerle kullanıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sevinç Çokum, söz varlığı, bitki adları, temel söz varlığı

¹ Bu çalışma "Sevinç Çokum'un Hikâyelerinde Söz Varlığı ve Kelime Grupları" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

Türkçe Öğrenen Uluslararası Öğrencilere Kelime Öğretiminde Türk Sanat Müziğinin Kullanımı

Dr. Öğr. Gör. Murat ŞİMŞEK, İstanbul/İstanbul Üniversitesi/Rektörlük

Prof. Dr. Mustafa BALCI, İstanbul/İstanbul Üniversitesi/Edebiyat Fakültesi

Müzik ve dil, ritim, vurgu, tonlama, tekrar ve örüntü gibi özellikler taşıyan birbiriyle ilişkili iki ayrı sistemdir. Bu ortaklık, müziğin yabancı dil öğretiminde yalnızca sınıf içi motivasyonu artıran yardımcı bir unsur değil aynı zamanda bellek, dikkat, dinleme, telaffuz ve söz varlığı gelişimini destekleyen bir araç olarak değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. İlgili alan yazınında müziğin kelime öğrenimi, kalıp ifade edinimi, prozodi farkındalığı ve dinleme başarısı üzerinde olumlu etkiler oluşturabildiği belirtilmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında müziğin kullanımına ilişkin sınırlı sayıdaki akademik çalışmaların halk müziği, türküler, çocuk şarkıları ve popüler müzik örnekleri etrafında şekillendiği görülmektedir. Buna karşılık Türk sanat müziği (TSM) eserlerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, özellikle de kelime öğretiminde kullanımına ilişkin çalışma ise yok denecek kadar azdır. Oysa TSM; güfte merkezli yapısı, ölçülü ritmi, şiir-beste ilişkisine dayalı oluşu ve taşıdığı kültürel unsurlar hesaba katıldığında söz varlığı öğretimi açısından fayda sağlayabilecek otantik bir kaynak niteliği taşımaktadır. TSM eserleri, kalıp ifadeler ve mecazlı anlatımları da içeren söz varlığı ile kültürel unsurlar bakımından değerli bir dil girdisi sunabilecek niteliktedir. Bu çalışma, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki akademik çalışmalarda müzik eserlerinin kullanımına ilişkin mevcut durumu ortaya koymayı ve TSM eserlerinin kelime öğretiminde kullanılmasına yönelik etkinlik önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, üniversitelerin ilgili birimlerinde Türkçe öğrenen B1-B2 düzeyindeki uluslararası öğrenciler için TSM eserlerindeki kelimelerin öğretiminde yapılabilecek uygulamaları nazari ve tatbiki dayanaklarını alan yazını üzerinden incelemeyi hedeflemektedir. Nitel araştırma yöntemiyle şekillenen araştırmanın ilk aşamasında, ilgili alan yazınında müzik eserlerini konu edinen araştırmaların analizinin yapılması amacıyla nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi bağlamında TSM repertuarını merkeze alan, yapılandırılmış ve pedagojik bir model öneren araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. İkinci aşamasında ise TSM repertuarına dönük özgün etkinlikler hazırlama yoluna gidilmiştir. Etkinlik tasarımı "Tasarım ve Geliştirme Araştırması (TGA)" yaklaşımı benimsenmiştir. Etkinlik geliştirmek üzere kullanılacak TSM eserlerinin seçiminde ilk ölçüt parçaların öğrenici grubunun dil düzeyine uygunluğu olmuştur. Bu aşamada sözlerin anlaşılabilir olması, ifadelerin açık bir biçimde telaffuz edilmesi, yeni kelimeleri içermesi ve şarkı konularının eğitsel açıdan uygun olması göz önünde bulundurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Türk sanat müziği, kelime öğretimi

Müzik Ders Kitaplarının Söz Varlığına Katkısı: Terimler, Kültürel Kavramlar ve Sözlü Kültür Unsurları Üzerine Bir İnceleme

Osman ÇUHADAROĞLU, Şanlıurfa/Karaköprü/Şerif Özden Başarı Ortaokulu

Dil, bireyin düşünme biçimini şekillendiren, iletişim kurmasını sağlayan ve kültürel birikimin kuşaktan kuşağa aktarılmasına aracılık eden temel bir araçtır. Bu nedenle öğrencilerin söz varlığının geliştirilmesi eğitim sürecinin önemli hedeflerinden biri olarak kabul edilmektedir. Söz varlığı çalışmaları çoğunlukla Türkçe dersleri ile ilişkilendirilse de farklı disiplinlerin de bu sürece katkı sağladığı bilinmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin ortaya koyduğu disiplinler arası yaklaşım çerçevesinde müzik eğitimi, içerdiği terimler, kavramlar ve kültürel unsurlar aracılığıyla öğrencilerin dil gelişimine katkı sunabilecek önemli alanlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışma, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda okutulan müzik ders kitaplarının söz varlığına katkısını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Veri kaynağını Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okutulan ve EBA ile OGM Materyal gibi resmî dijital platformlardan temin edilerek sisteme aktarılan toplam 245 müzik ders kitabı oluşturmaktadır. İnceleme sürecinin mevcut aşamasında kitapların yaklaşık %40'ına karşılık gelen bölümü taranmış olup bu süreçte 52.040 söz varlığı unsuru etiketlenmiştir. Bu veriler, ders kitaplarında yer alan söz varlığı unsurlarının metin içindeki kullanım sıklığını yansıtmakta olup tekrar eden kullanımları da kapsamaktadır. İnceleme sonucunda 31.567 terim, 19.958 özel ad, 459 kısaltma ve 48 atasözü tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, müzik ders kitaplarının öğrencilerin dilsel gelişimi açısından zengin bir içerik sunduğunu göstermektedir. Ders kitaplarında yer alan türkü, marş, ilahi ve şiirsel metinler aracılığıyla öğrenciler estetik ve kültürel bir dil yapısıyla karşılaşmakta; müziksel terimler, besteciler ve eser adları yoluyla farklı kavram alanlarıyla tanışmaktadır. Bununla birlikte atasözü gibi kültürel söz varlığı unsurlarının daha sınırlı düzeyde yer aldığı görülmektedir. Araştırma süreci devam etmekte olup projenin 2027 yılı Nisan ayında tamamlanması öngörülmekle birlikte, veri toplama ve etiketleme sürecinin 2026 yılı sonuna kadar tamamlanması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, müzik eğitimi, ders kitapları, dil gelişimi, kültürel aktarım

Bursa'nın Fethinin 700. Yılında Sanat ve Edebiyatla Kelimelere Dokunmak: Lise Öğrencileri için Disiplinler Arası Bir Söz Varlığı Geliştirme Modeli

Pervin HAZAR, BURSA/Merkez/Bursa İl MEM AR-GE Birimi

Dil öğretimi; yalnızca dil bilgisi kurallarının ve kelimelerin mekanik bir aktarımı değil, bireyin kültürel dünyasının, estetik algısının ve anlamsal derinliğinin inşa sürecidir. Günümüzde lise düzeyindeki öğrencilerin, edebî metinlerdeki soyut söz varlığını içselleştirmekte ve bu hazineyi günlük dile aktarmakta güçlük çektikleri gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, dil eğitimi sanatsal disiplinlerle harmanlayan yaklaşımlar, öğrencilerin bilişsel süreçlerini ve anlamlandırma becerilerini doğrudan güçlendirmektedir (Eisner, 2002). Edebî metinlerdeki anlamın görsel sanatlar ve zanaat kültürüyle birleşmesi, bilginin kalıcılığını artırmaktadır (Cornett, 2014). Bu çalışma, dil öğretimi klasik sınıf ortamının dışına taşıyarak lise öğrencilerinin kelimelerle olan ilişkisini edebiyat, görsel sanatlar ve geleneksel el sanatları üzerinden yeniden kurgulayan disiplinler arası bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Bursa İl Millî Eğitim Müdürlüğü AR-GE Birimi koordinasyonunda, pilot okul olarak belirlenen Nursel Çağlar Lisesinde yürütülen bu çalışma, Burns (2010) tarafından çerçevesi çizilen planlama, uygulama, gözleme ve yansıma döngüsüne dayalı nitel bir eylem araştırmasıdır. Uygulama süreci; “Edebî Odaklı Hazırlık”, “Görselleştirme ve Tasarım” ile “Yerel Kültürel Entegrasyon” olmak üzere üç temel aşamada titizlikle gerçekleştirilmiştir. Kitap kulübü çatısı altında seçilen metinlerin anlamsal ve karakter analizi yapıldıktan sonra öğrenciler, zihinlerinde canlandırdıkları soyut kavramları sanat atölyesinde tuvale resmetmiş; ardından bu eserleri Bursa'nın fethinin 700. yılına ithafen ipek koza, çini motifleri ve çınar yaprağı gibi kentin tarihî kimliğini simgeleyen geleneksel el sanatları teknikleriyle (aplik, kolaj ve işleme) somutlaştırmışlardır. Araştırmanın verileri; Nation (2001) ilkeleri doğrultusunda hazırlanan eşleştirme bazlı kelime seviye testleri, yapılandırılmış görüşme formları, süreç odaklı gözlem notları ve öğrenci yansıma günlükleri aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen bulgular, disiplinler arası sanat uygulamalarının soyut kavramların kalıcılığını artırdığını ve öğrencilerin kültürel semantik becerilerini (Aksan, 2006) önemli ölçüde geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle sanatsal üretimin, öğrencilerin aktif kelime dağarcığını zenginleştirmenin yanı sıra özgün bir motivasyon kaynağı oluşturduğu ve dil eğitimi toplumsal bir kültür hizmetine dönüştürdüğü saptanmıştır. Sonuç olarak, geliştirilen bu modelin Türkiye genelindeki müfredata yaygınlaştırılması, çağdaş dijital araçlarla desteklenmesi ve öğretmenlere yönelik disiplinler arası “eş zamanlı öğretim” odaklı hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir. Ortaya çıkan eserlerin kamusal alanlarda sergilenmesi, öğrencilerin öğrenme süreçlerine olan aidiyetini pekiştirmiş ve dil bilincini toplumsal bir farkındalığa taşımıştır.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, sanat ve edebiyat, Bursa 700. yıl, eylem araştırması, disiplinler arası eğitim

Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Edebî Metinlerde Söz Varlığı: Çorlulu Zarîfî Örneği

Şebnem GÜRLER, Tekirdağ/Çorlu/Çorlu Bilim ve Sanat Merkezi

Mümine EREN, Tekirdağ/Süleymanpaşa/Süleymanpaşa İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü

Meltem AKDENİZLİ, Tekirdağ/Süleymanpaşa/Nihat Sami Banarlı Ortaokulu

Dil eğitimi ve söz varlığı çalışmaları, öğrencilere kelimelerin anlamlarını öğretmenin yanında kelimelerin taşıdığı tarihsel zihniyet ve kültürel kodları da kavratmayı amaçlamaktadır. Bu iyi uygulamada, Çorlulu Zarîfî'nin 1604 yılında tamamladığı Râhatü'l-Ervâh adlı eserinin girişindeki on iki beyitlik manzume, kelime arkeolojisi yaklaşımıyla öğrencilerin tarihsel söz varlığını işlevsel açıdan inceleyebilecekleri sınıf içi bir öğrenme ortamına dönüştürülmüştür. Uygulamasürecinde öğrenciler, "Aşk/İşk" kavramının metin içinde hangi fiillerle ilişkilendirildiğini belirlemiş; ardından bu fiilleri "Kozmik Etki", "İnsan/Yaşam", "Söz/Bilgi", "Toplumsal Görünürlük" ve "Kültürel Gönderme" kategorileri altında sınıflandırmıştır. Süreç, transkripsiyonu yapılmış beyitlerin bir kodlama sistemiyle incelenmesi, ana fiillerin belirlenmesi, eş görünüm listelerinin çıkarılması ve metne dayalı mini sözlük oluşturulması aşamalarından oluşmuştur. Tarihi bir şiir, öğrenciler açısından yalnızca anlamı çözülecek bir metin olmaktan çıkarılmış; veri üretilebilen, sınıflandırılabilen ve yorumlanabilen bir kültür belgesine dönüştürülmüştür. Bulgular, "Aşk/İşk" kavramının fiiller aracılığıyla etki üreten etkin bir güç olarak kurgulandığını göstermiş; en yüksek oranın %33,3 ile "Söz/Bilgi", ardından %25,0 ile "İnsan/Yaşam" alanında yoğunlaştığı görülmüştür. Uygulama sonunda öğrencilerin tarihi metinleri kültürel ve zihinsel bağlam içinde okuma, kelime-fiil-sonuç ilişkisini izleme, metnin derin yapısını çözümleme ve dil verisini düzenli biçimde yorumlama becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, kelime arkeolojisine dayalı mikro tarih odaklı incelemelerin ve yerel edebî mirasın ders ortamına taşınmasının, dil eğitiminde uygulanabilir ve etkili bir öğretim modeli sunduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, Çorlulu Zarîfî, Râhatü'l-Ervâh, edebî metin analizi, kelime arkeolojisi

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Fen ve Matematik Yoluyla
Söz Varlığı Gelişimi*

Dinamik Matematik Yazılımı Kullanımının Öğrencilerin Matematiksel Dil Becerilerine ve Söz Varlığına Etkisi

Berna FAZILA, İstanbul/Beyoğlu/Kasımpaşa Anadolu Lisesi
Dr. Tuğba EMİRHAN, Samsun/Çarşamba/Mustafa Kemal Ortaokulu

Bu çalışmada, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin vizyonu ile uyumlu olarak 10. sınıf matematik dersi "Nicelikler ve Değişimler" teması kapsamında, dinamik matematik yazılımı ile hazırlanmış öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin matematiksel dil becerilerine ve söz varlığına etkisi araştırılmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öncesinde yapılan çalışmalarda genellikle "dinamik matematik yazılımının akademik başarıya etkisi" veya "kavram yanılgıları" konuları incelenmiştir (MEB, 2024). Bu uygulamada, Millî Eğitim Bakanlığı (2024) tarafından yayımlanan yeni müfredattaki matematik alan becerilerinden "Matematiksel Araç ve Teknoloji ile Çalışma Becerisi (MAB5)" çerçevesine uygun olarak geliştirilen dijital materyallerin soyut matematiksel kavramları anlamlandırmaya, matematiksel dili doğru kullanmalarına ve matematiksel ifade becerileri ile söz varlıklarının gelişimine sağladığı katkısı yeni bir bakış açısı ile sunulmuştur. Bu yönüyle araştırma, birkaç temel açıdan literatüre ve uygulamaya önemli katkı sağlamaktadır. Matematik eğitimi, sadece işlem yapma becerisi değil aynı zamanda kavramları doğru anlama, ifade edebilme ve matematiksel bir dil inşa etme sürecidir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, matematiksel okuryazarlığı merkeze alırken bu sürecin teknolojiyle nasıl destekleneceğini ve öğrencilerin dijital ortamlarda matematiksel dil becerilerini nasıl geliştireceğini de ele almıştır. Dolayısıyla dinamik matematik yazılımlarının öğrencilerin kavramsal anlamlandırmaları ve bunu kelimelere dökme becerileri (söz varlığı) arasındaki köprüyü nasıl kurduğunun incelenmesi akademik bir gerekliliktir. Araştırma, karma yöntemle yürütülmüştür. Nicel veriler, güncellenen müfredat hedefleri ve söz varlığına göre yeniden düzenlenen *Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik)* ile; nitel veriler ise Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin "Matematiksel Söz Varlığı" hedefleri ve 10. sınıf "Nicelikler ve Değişimler" teması temel alınarak hazırlanan *Odak Grup Görüşme Formu* ile toplanmış ve değerlendirilmiştir. İstanbul'da bir devlet lisesinde öğrenim gören 70 öğrenci ile gerçekleştirilen uygulama süreci, uzman gözlemi ve video analizleriyle desteklenerek veri çeşitlenmesi yoluna gidilmiştir. Araştırma bulguları, dinamik matematik yazılımı kullanmanın öğrencilerin "tanım kümesi" ve "fonksiyon" gibi soyut kavramları sadece görselleştirmelerine değil aynı zamanda bu kavramları tutarlı şekilde matematiksel söz varlığına dönüştürerek akıcı bir dille ifade etmelerine olanak sağladığını göstermiştir. Sonuç olarak, teknoloji destekli bu yaklaşımın soyut matematiksel konuları daha anlaşılır kıldığı, öğretmenlere Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli vizyonuna uygun somut ölçme ve değerlendirme araçları sunduğu ve öğrencilerin matematiksel okuryazarlık süreçlerinde dijital araçların köprü görevi gördüğü tespit edilmiştir. Bu uygulama, matematik dışındaki derslerde de uygulanarak öğrencilerin soyut kavramları daha iyi anlamalarına, öğrenme deneyimlerini zenginleştirmelerine ve söz varlığını geliştirmelerine imkân sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: dinamik matematik yazılımı, matematik alan becerileri, söz varlığı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

Fen Lisesi Öğrencilerinin Kuantum Kavramına Yönelik Bilişsel Yapılarının İncelenmesi

Dilek POLAT, Diyarbakır/Kayapınar/İl Millî Eğitim Müdürlüğü

2025 yılının “Kuantum” yılı ilan edilmesi ile birçok ülkede farkındalığı arttırmak için organizasyonlar düzenlenmektedir. Ülkemizde de lise ve lisans seviyesinde üniversitelerde ve bilimsel kurumlarda birçok etkinlik ve çalışmalar yapılmaktadır. Kuantum fiziğinin, bilim ve teknolojide dönüştürücü potansiyelleri araştırma ve geliştirme çalışmaları kuşkusuz devam edecektir. Fizik ve teknoloji alanlarında kendini geliştiren ve araştırmaya açık öğrencilerin keşfi bu tür etkinliklerle sağlanmaktadır. Bu araştırmada fen lisesinde öğrenim gören 12. sınıf öğrencilerinin “Kuantum” kelimesi ile ilgili bilişsel yapılarının incelenmesi amaçlanmış bu şekilde öğrencilerin kuantum fiziğine eğilimine ait fikir edinileceği düşünülmüştür. Bu araştırma, nitel bir araştırma olup çalışma grubu 2025-2026 eğitim öğretim döneminde Diyarbakır ilinde bir fen lisesinde eğitim gören 12. sınıf seviyesindeki 99 lise öğrencisidir. Verilerin toplanması için *Kelime İlişkilendirme Testi (KİT)* tanı aracı olarak kullanılmıştır. Birçok araştırmacı, bir kavramla ilişkilendirilen kelimelerin sayısı ve niteliğinin, bu kavramın iyi anlaşılıp anlaşılmadığının göstergesi olduğunu belirtir. Çalışma esnasında “Kuantum” kelimesi yazan KİT formu sadece bir kere uygulamak üzere sunulmuştur. Verilerin analizinde, içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Çağrışım kelimelerinin frekansı, kelimelerden elde edilen kategorilerin frekansı ve yüzdeleri tablolştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kelimelerinin toplam frekansına (416) kıyasla Max Planck frekans değeri 1'dir. Kuantum bilimine ait akademik bilginin eksik olduğunu göstermektedir. *Kuantum Teknolojileri/Deneyleri* kategorisinin frekans tablosu incelendiğinde (kız %3, erkek %6) günlük hayat uygulamaları ile ilgilenen öğrenci sayısının az olduğu görülmektedir. Bilimsel Bağlam kategorisi incelendiğinde (kız %74, erkek %67) kısmen yeterli bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin cümleleri analizinde, cümleler belli kategorilere ayrılmış ve bunların yüzde oranına bakılmıştır. Bilimsel bilgi içeren cümle sayısı: %25, bilimsel olmayan veya yüzeysel bilgi içeren cümle sayısı: % 61, kavram yanılgısı içeren cümle sayısı: % 8, boş cevap sayısı: % 6 bulguları elde edilmiştir. Kuantum teknolojileri/deneylerle ilgili cümle yazan öğrencilerin birkaç tane olduğu görülmüştür. Bu çalışmada, kuantum kavramına ait kelime sayısı fazla olsa bile cümlelerinin analizinde kavrama ait bilimsel bilginin çok yetersiz olduğu görülmüştür. Bu çalışma, örneklemin ‘Kuantum’ ile ilgili bilişsel yapısı hakkında fikir vermiştir. Benzer şekilde çalışma yapacak kurumlar kendi tanılarına göre öğrencileri hakkında bilgi edinebileceği ve geleceğini fizik bilimine göre şekillendirmeyi tercih edebilecek öğrenciler için yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: kuantum, Kelime İlişkilendirme Testi

Özel Yetenekli Öğrencilerin Matematik Terimlerine Yönelik Söz Varlığını Geliştirme Çalışmalarında Dijital Öykülemenin Etkisi

Handan Burak NALCI, Balıkesir/Karesi/Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Bilim ve Sanat Merkezi

Eser KAHRAMAN, Niğde/Bor/Bor Bilim ve Sanat Merkezi

Gülşah SALTİK AYHANÖZ, Niğde/Merkez/Akşemseddin Bilim ve Sanat Merkezi

Türkçe dersi, bireyin düşünce dünyasını şekillendiren temel yapı taşlarından biridir. Bireyin kavramları sınıflandırma, ilişkilendirme ve ifade etme becerileri, sahip olduğu söz varlığının kapsamı ve derinliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda Türkçe, anlama ve anlatma becerilerini merkeze alarak tüm disiplinler için ortak bir zemin oluşturmakta ve disiplinler arası etkileşimi mümkün kılmaktadır. Özellikle farklı alanlara ait kavram ve terimlerin anlamlandırılması sürecinde Türkçe, bilişsel bir köprü işlevi görerek bilginin yapılandırılmasına katkı sağlamaktadır. Matematik terimleri de yalnızca işlemsel araçlar olarak değil, öğrencilerin bilişsel yapılarını şekillendiren ve Türkçenin bilim dili olarak kullanımını destekleyen önemli söz varlığı unsurlarıdır. Bu bağlamda, dijital öyküleme yöntemi; metin, görsel ve ses gibi unsurları birlikte kullanma imkânı vererek farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını sağlayan ve ana dili yeterliliklerini destekleyen yenilikçi bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Uygulama, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Çalışma grubunu bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören 20 özel yetenekli öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde, matematik terimleri ve bu terimlerin farklı Türk lehçelerindeki karşılıkları belirlenmiş; veri toplama aracı olarak uygulama öncesi ve sonrasında yarı-yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Süreçte, belirlenen matematik terimlerinin ve lehçe karşılıklarının kullanımına yönelik dijital öyküleme temelli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, uygulamanın öğrencilerin matematik terimlerine yönelik tanımlama becerilerini geliştirdiğini, öğrencilerin matematik terminolojisine ilişkin farkındalıklarını artırdığını ve söz varlıklarını hem nicelik hem de nitelik bakımından zenginleştirdiğini göstermektedir. Ayrıca Türk lehçelerindeki karşılıkların öğrenilmesi söz varlıklarının millî bütünlük bağlamında gelişimine katkı sağlamıştır. Sonuç olarak, matematik terimleri ve lehçeler üzerinden yapılandırılan bu disiplinler arası uygulama, öğrencilerin ifade becerilerini güçlendirmiş ve kavramları farklı bağlamlarda kullanabilme becerilerini geliştirmiştir. Dijital öyküleme yöntemi ise öğrenilen söz varlığının gelişimini ve aynı zamanda kalıcılığını destekleyen etkili bir araç olarak öne çıkmıştır. Matematik terminolojisinin dil eğitimi stratejileriyle bütünleştirilmesinin öğrencilerin bilişsel ve dilsel gelişimlerine önemli katkılar sunduğu tespit edilmiştir. Türkçe dersinin söz varlığını geliştirme amacı doğrultusunda farklı disiplinler ve yaklaşımlardan faydalanabileceği görülmektedir. Bu bağlamda, dijital öyküleme temelli öğrenme ortamlarının, özellikle özel yetenekli öğrencilerin söz varlığını geliştirmede etkili bir yöntem olduğu söylenebilir. Uygulamanın dijital anlatı temelli yaklaşımların ve disiplinler arası bağlantıların kullanımına yönelik yeni uygulama ve araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, matematik terimleri, dijital öyküleme, Türk lehçeleri

Hücreden Manşete: Dijital Medyada Biyolojik Metaforlar ve Disiplinler Arası Söz Varlığı

Suat ŞAHİN, Kayseri/Kocasinan/Osman Ulubaş Kayseri Fen Lisesi

Ebru ALTUNDIŞ, Kayseri/Melikgazi/Çetin Şen Bilim ve Sanat Merkezi

Öğrencilerin bilimsel kavramlarla kurdukları ilk temasın ders kitaplarından dijital medyaya doğru belirgin biçimde kayması, bu kavramların bağlamsal kullanımlarının sistematik olarak incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Fen kavramlarının medyada metaforik işlevlerle kullanılması, öğrencilerin hem bilimsel hem de toplumsal algılarını yapılandıran bilişsel bir süreçtir. Bu durum, bilimi günlük dille bütünleştiren disiplinler okuryazarlık açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Bu çalışma, Biyoloji Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temel kavramların ulusal dijital medyada hangi bağlamlarda ve hangi metaforik işlevlerle kullanıldığını ortaya koyarak söz konusu kavramların Türkçe söz varlığına katkısını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada doküman incelemesi ve bağlam temelli içerik analizi yöntemleri, veri madenciliği teknikleriyle birlikte kullanılmıştır. 2024-2025 yılları arasında yayımlanmış ulusal haber portallarının siyaset, ekonomi ve spor bölümleri taranmış; bilim ve sağlık içerikleri kapsam dışında tutulmuştur. Biyoloji Dersi Öğretim Programı'ndan seçilen DNA, bağışıklık ve metabolizma başta olmak üzere 32 kök kavramın, biyolojik anlamlarının ötesine geçerek tamamen metaforik biçimde kullanıldığı metinler bir algoritmayla derlenmiş ve "Kavramsal Metafor Teorisi" çerçevesinde çözümlenmiştir. Bulgular, farklı tematik kategorilerde belirgin örüntüler ortaya koymaktadır. Genetik kavramları siyasi söylemde değişmezlik ve köken vurgusu taşıyan metaforlara dönüşürken fizyoloji kavramları ekonomik bağlamlarda kırılabilirlik ve kriz anlatısının temel unsurları hâline gelmektedir. Patoloji ve immünooloji kavramları ise toplumsal sorunların dramatize edildiği metinlerde yoğun biçimde başvurulan metaforik kaynaklar olarak öne çıkmaktadır. Tüm bu örüntüler, biyolojik kavramların dijital medyada soyut sosyal olguları somutlaştıran dinamik ve üretken bir dil kaynağı işlevi gördüğünü ortaya koymakta; bu durumun öğrencilerin gündelik söz varlığını doğrudan biçimlendirdiğini göstermektedir. Sonuçlar, fen bilimleri ve dilsel okuryazarlığın birbirinden bağımsız değil; bütünleşik bir perspektifle ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda biyoloji öğretiminde kavramların dijital medyadaki metaforik kullanımlarıyla birlikte sunulması, fen bilimleri ile Türkçe öğretim programları arasında söz varlığı odaklı bir eş güdümün sağlanması ve bağlam temelli kavram sözlüklerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: biyolojik metafor, dijital medya, söz varlığı, disiplinler arası okuryazarlık, fen eğitimi

Atasözü ve Deyimlerle Disiplinler Arası Bir Çalışma: Fen Bilimleri Yoluyla Söz Varlığı Gelişimi

Yeşim TOĞAY DİLBAS, İstanbul/Küçükçekmece/Küçükçekmece Bilim ve Sanat Merkezi

Dil, düşüncenin yansıması ve kültür taşıyıcılığının yegâne vasıtasıdır. Toplumun sosyal ve kültürel değerlerini kuşaktan kuşağa aktaran atasözleri ve deyimler, bu sözlü kültür ürünlerinin başında gelmektedir. Toplumun kültürel değerlerini aktaran atasözleri ve deyimler, dijitalleşme ve değişen okuma alışkanlıkları nedeniyle öğrencilerin ilgisinden giderek uzaklaşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, fen bilimleri dersinin etkileşimli ve merak uyandıran doğası ile Türkçe dersinin anlam zenginliğini birleştirerek özel yetenekli öğrencilerin atasözü ve deyimleri öğrenme süreçlerini disiplinler arası ve oyun tabanlı bir yaklaşımla desteklemektir. Nicel araştırma yöntemlerinden tek gruplu ön test-son test deneysel desenin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu, 2025-2026 eğitim öğretim yılında İstanbul'daki bir BİLSEM'de öğrenim gören, yedinci sınıfa devam eden özel yetenekli 20 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin atasözü ve deyimlere yönelik farkındalıklarını artırmak amacıyla disiplinler arası bir öğretim materyali olan "Bilimin İzinde, Bir Söz Hazinesi" adlı proje kitabı tasarlanmıştır. Bu materyal; fen deneyleri, bilim insanlarının hayatları (değerler odaklı öğrenme), fen bilimleri görselleri ve üretken yapay zekâ destekli fen karikatürleri olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Proje kitabındaki içerikler zenginleştirilerek "Dâhiler Sınıfı", "Deney Laboratuvarı", "Söz Ustalığı Kütüphanesi", "Resfebe Teknolojisi Sınıfı", "Karikatür Atölyesi" ve "Fen Resimleri Galerisi" olmak üzere altı odadan oluşan, görev ve şans kartları içeren özgün bir kutu oyunu tasarlanmıştır. Öğrencilerin teknolojiye olan ilgileri göz önüne alınıp oyunun dijital versiyonu da hazırlanarak akıllı tahtalara entegre edilmiştir. Tasarlanan içerikler iki hafta süreyle derslerde kullanılmıştır. Veriler, uzman onaylı başarı testi ve proje değerlendirme anketiyle toplanmıştır. Analiz sonuçları, uygulanan yöntemin öğrencilerin anlamlandırma becerilerinde yüksek bir artış sağladığını; ön testte %20-%50 aralığında olan eksik kelimeleri tamamlama başarısının son testte %90-%100'e, mecaz anlamları açıklama başarısının ise %95'e ulaştığını göstermektedir. Ayrıca yeni atasözü öğrenme isteği ve bu ifadeleri fen bilimleri ile ilişkilendirme becerisi de %90'ın üzerine çıkmış, katılımcıların tamamı tasarlanan oyunun öğrenmeyi eğlenceli kıldığını belirtmiştir. Oyunlaştırma ve disiplinler arası etkileşimin soyut dil mirasımızın somutlaştırılarak öğretilmesinde etkili olduğunu kanıtlayan bu çalışmadan hareketle, geliştirilen materyallerin ilgili derslerde aktif olarak kullanılması, dijital oyunun EBA platformunda yaygınlaştırılması ve modelin farklı disiplinlere de uyarlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: atasözü ve deyimler, fen bilimleri, disiplinler arası yaklaşım

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve 6. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitaplarında Kavram Uyumu

Yusuf İÇEN, Bursa/Yıldırım/Yavuz Selim Ortaokulu

Bu çalışma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında geliştirilen 6. sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda hedeflenen kavramsal içerik ile ders kitaplarında kurulan kavram ağı arasındaki uyumu incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, nitel doküman analizi deseniyle yürütülmüş; program ve iki ciltlik ders kitabı üzerinden anahtar kavram listeleri çıkarılarak kavram uyumu, tekrar sıklıkları, etkinlik düzenekleri ve ölçme örüntüleri birlikte analiz edilmiştir. Bulgular, program ve ders kitapları arasında yüksek düzeyde kavram uyumu bulunduğunu (Jaccard uyumu = 0.772) ve bazı ünitelerde tam örtüşme sağlandığını göstermektedir. Bununla birlikte bazı ünitelerde ders kitaplarının alt kavramlarla kapsamı genişlettiği, bu durumun uyumsuzluktan ziyade kavramsal ayrıntı düzeyindeki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir. Kavram yoğunluğu analizinde, özellikle gündelik dilde de kullanılan ancak fen bilimleri bağlamında teknik anlam kazanan yarı teknik kelimelerin yüksek frekansta tekrar ettiği görülmüştür. Bu durum, kavram öğrenimi için fırsat sunmakla birlikte yanlış anlamların pekişmesi riskini de barındırmaktadır. Ders kitaplarının kavram öğretiminde "istasyon" ve etkinlik temelli bir yapı izlediği ancak ölçme bölümlerinde ağırlıklı olarak çoktan seçmeli soruların kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin kavramları tanıma düzeyinde öğrenmelerini desteklerken kavramları açıklama, gerekçelendirme ve üretimsel olarak kullanma becerilerini sınırlandırabilmektedir. Sonuç olarak ders kitaplarının kavram uyumu açısından güçlü bir zemin sunduğu ancak fen yoluyla söz varlığı gelişimini daha etkin desteklemek için üretime dayalı ölçme araçlarının, açıklama ve tartışma temelli etkinliklerin ve yarı teknik kavramların anlam ayırmalarını görünür kılan öğretim stratejilerinin artırılması gerektiği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, fen okuryazarlığı, söz varlığı, kavram uyumu, 6. sınıf fen bilimleri

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

***Teknoloji Alanında Söz
Varlığının Zenginleştirilmesi***

Söz Varlığının Geliştirilmesinde Dijital ve Yapay Zekâ Araçları: Öğretmen Görüşleri

Eda ŞENGÜR, Elazığ/Merkez/Yenice İlkokulu

Bu çalışma, dil öğretiminde öğrencilerin söz varlığının geliştirilmesinde dijital araçların ve yapay zekâ araçlarının rolünü öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemeyi amaçlamaktadır. Söz varlığı, yalnızca kelime sayısının artırılması değil aynı zamanda öğrencilerin dili anlamlandırma, düşüncelerini ifade etme ve kelimeleri bağlam içinde doğru kullanma becerileriyle ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda araştırmada, öğretmenlerin söz varlığını geliştirmeye yönelik uygulamaları ile dijital araçlar ve yapay zekâ araçlarını ders süreçlerine nasıl entegre ettikleri ele alınmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseniyle yürütülmüştür; 2025-2026 eğitim öğretim yılında Elazığ'da görev yapan 14 Türkçe ve sınıf öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Veriler yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin söz varlığını geliştirme sürecinde etkileşimli öğretim yöntemleri, kelime etkinlikleri, görsel materyaller ve bağlamsal öğretim uygulamalarını sıklıkla kullandıklarını göstermektedir. Dijital araçların (akıllı tahta, video, görsel içerik ve çeşitli platformlar) kelime öğrenimini somutlaştırarak öğrenmeyi desteklediği, ancak öğretmenler arasında teknoloji kullanım düzeyinin farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yapay zekâ araçlarına ilişkin bulgular ise çift yönlü bir değerlendirmeyi ortaya koymaktadır. Bazı öğretmenler bu araçların öğrenmeyi kolaylaştırdığını ve kelime hazinesini geliştirdiğini belirtirken bazıları öğrencileri hazır bilgiye yönlendirme ve düşünsel üretimi azaltma riski taşıdığına dikkat çekmiştir. Tematik söz varlığı öğretiminde ise öğretmenlerin teknoloji temelli materyal üretimine yöneldikleri ve bağlamsal öğrenmeyi öncelikledikleri görülmüştür. Bununla birlikte popüler kültür dili ve teknolojinin kontrolsüz kullanımına ilişkin eleştiriler, pedagojik rehberliğin önemini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, dijital araçların ve yapay zekâ araçlarının söz varlığını geliştirmede önemli fırsatlar sunduğu ancak bu araçların planlı, amaçlı ve pedagojik bir çerçevede kullanılmasının gerekliliği ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı geliştirme, dijital araçlar, yapay zekâ araçları, tematik söz varlığı, öğretmen görüşleri

Podcast ve Sesli Kitap Kullanımının Öğrencilerin Fonetik Söz Varlığına Katkısı

Gonca ÇİFTÇİ, Malatya/Darende/Mehmet Emin Ilıcak Fen Lisesi

Dijital çağda yaygınlaşan podcast ve sesli kitaplar, dil öğretiminde işitsel girdiyi merkeze alan yeni öğrenme ortamları sunmaktadır. Geleneksel Türkçe öğretiminde söz varlığı çoğunlukla yazılı metinler üzerinden geliştirilmekte; bu durum öğrencilerin kelimeleri anlam düzeyinde tanımlarına rağmen doğru telaffuz, vurgu ve bağlam içinde kullanma becerilerinde sınırlılıklar oluşturmaktadır. Bu bağlamda işitsel içeriklerin kelimenin ses, tonlama ve kullanım bağlamını eş zamanlı olarak sunarak söz varlığını pasif bilgiden aktif dil becerisine dönüştürdüğü düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı; podcast ve sesli kitaplar aracılığıyla sunulan işitsel girdilerin öğrencilerin söz varlığı gelişimi üzerindeki etkisini fonetik, bilişsel ve iletişimsel boyutlarıyla incelemektir. Bu amaçla karma yöntem yaklaşımına dayalı açıklayıcı sıralı desen doğrultusunda yürütülen uygulama sürecine, 2025-2026 eğitim öğretim yılında Malatya ilinde bir fen lisesinde öğrenim gören 10. sınıf düzeyindeki 48 öğrenci dâhil edilmiştir. Katılımcılar deney ve kontrol gruplarına ayrılmış, dört hafta boyunca deney grubuna podcast ve sesli kitap temelli işitsel öğrenme modülleri sunulurken kontrol grubu aynı içeriklere yalnızca yazılı metinler aracılığıyla erişmiştir. Veri toplama sürecinde “Söz Varlığı Edinim ve Fonetik Farkındalık Testi” kullanılmış, nicel veriler t-testleri ile analiz edilirken nitel veriler odak grup görüşmeleri aracılığıyla çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular, işitsel girdinin söz varlığı gelişiminde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda deney grubundaki öğrencilerin kelimeleri daha etkin kullandıkları, telaffuz ve vurgu özelliklerini daha doğru biçimde uyguladıkları ve kelimelere daha hızlı erişebildikleri belirlenmiştir. Ayrıca işitsel içeriklere dayalı öğrenme sürecinin öğrencilerin iletişim kaygılarını azaltarak dili kullanma konusundaki öz güvenlerini artırdığı görülmektedir. Bu bulgular, işitsel okuma temelli öğrenme süreçlerinin söz varlığını yalnızca niceliksel olarak genişleten bir araç olmanın ötesinde, onu fonetik doğruluk, bilişsel erişilebilirlik ve iletişimsel yeterlik açısından güçlendiren bütüncül bir öğrenme yaklaşımı sunduğunu ortaya koymakta; dolayısıyla çok modlu öğrenme anlayışının Türkçe öğretiminde daha sistematik ve planlı biçimde yer alması gerektiğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, sesli kitap, podcast

Yerel Kültürel Anlatıların Dijital Hikâyelere Dönüştürülmesi: Ortaokul Türkçe Dersi Örneği

Gülsüm YILMAZ, Denizli/Sarayköy/Tosunlar Ortaokulu

Bu çalışma, ortaokul öğrencilerinin yaşadıkları çevreye ait kültürel anlatıları keşfetmelerini, yazılı dile aktarmalarını ve dijital hikâyeler aracılığıyla yeniden üretmelerini temel alan bütüncül bir öğrenme sürecini incelemektedir. Günümüz dijital çağında öğrencilerin yüzeysel içeriklerle sınırlı kalabildiği düşünüldüğünde, bu araştırma; kültürel miras ile dijital üretimi bir araya getirerek anlamlı ve derinlikli öğrenme deneyimleri oluşturmayı amaçlamaktadır. Araştırma, eylem araştırması deseninde yürütülmüş ve Denizli Sarayköy Tosunlar Ortaokulunda öğrenim gören 5, 6 ve 7. sınıf düzeyindeki toplam 50 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. 22 ders saati süren uygulama kapsamında öğrenciler; ailelerinden ve yakın çevrelerinden derledikleri efsane, anı ve halk anlatılarını önce yazılı metne dönüştürmüş, ardından bu metinleri görsel ve işitsel öğelerle zenginleştirerek dijital hikâyeler hâline getirmiştir. Süreç boyunca yazma becerileri, kültürel öge kullanımı ve yaratıcı düşünme düzeyleri çeşitli ölçme araçlarıyla değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin yazma becerilerinde dikkat çekici bir gelişim olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle olay örgüsü kurma, anlatı bütünlüğü sağlama ve karakter oluşturma becerilerinde belirgin ilerlemeler gözlenmiştir. Dil ve anlatım açısından kelime çeşitliliği artmış, ifadeler daha akıcı ve etkili hâle gelmiştir. Kültürel farkındalık boyutunda ise öğrencilerin metinlerinde yerel unsurlara daha bilinçli ve yoğun biçimde yer verdikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte dijital hikâye üretim süreci, öğrencilerin hayal gücünü desteklemiş; özgün ve yaratıcı ürünler ortaya koymalarını sağlamıştır. Sonuç olarak, yerel kültürel anlatıların dijital hikâyelere dönüştürülmesi; öğrencilerin hem akademik becerilerini hem de kültürel kimliklerini geliştiren güçlü bir öğretim yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın Türkçe derslerinde yaygınlaştırılması, öğrencilerin dili işlevsel, yaratıcı ve kültürel bağlam içinde kullanmalarına önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: dijital hikâye, kültürel anlatılar, yazma becerisi, kültürel farkındalık, yaratıcı düşünme

Hikâyenin Kahramanı Benim: Yapay Zekâ ile Dijital Hikâye

İpek ÇAKMAK YILMAZ, Düzce/Merkez/Düzce Bahçeşehir Bilim ve Sanat Merkezi

Bu çalışma, yapay zekâ (YZ) destekli dijital hikâye anlatımının öğrencilerin teknoloji alanındaki söz varlığı ve yaratıcı yazarlık becerileri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Günümüz dijital eğitim ekosisteminde, öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmeleri ve anlam üretme süreçlerini güçlendirmeleri kritik bir öneme sahiptir. Araştırma, öğrencinin yalnızca bir yazar değil, kendi kurgusunun kahramanı olarak sürecin merkezinde yer aldığı özgün bir model sunmaktadır. Eylem araştırması yöntemiyle yürütülen çalışmanın katılımcılarını, bilim ve sanat merkezi (BİLSEM) yapay zekâ atölyesinde öğrenim gören 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Süreç; Türkçe, görsel sanatlar ve yapay zekâ öğretmenlerinin disiplinler arası iş birliğiyle hazırlık, hikâye yazımı, görselleştirme, tasarım, sunum ve veri analizi olmak üzere altı aşamada gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler; siber zorbalık, çevre bilinci ve empati gibi toplumsal temalarda hikâyeler kurgulamış; zihinlerindeki sahneleri YZ araçlarıyla görselleştirmek için betimleyici komutlar (prompt) üretmişlerdir. Veriler; “Dijital Hikâye Değerlendirme Gözlem Formu” ve “Dijital Hikâye Öz Değerlendirme Formu” aracılığıyla toplanarak betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda, YZ araçlarını kullanma sürecinin öğrencilerin teknoloji temelli kavramları kullanma düzeylerini artırdığı ve amaca uygun görsel çıktı alabilmek için kelime seçimlerinde daha titiz davranmalarını sağladığı gözlemlenmiştir. Kendi fotoğraflarını hikâyeye entegre eden öğrencilerin, anlatıyı daha fazla içselleştirdikleri ve öğrenme sürecine aktif katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca ele alınan toplumsal temaların öğrencilerin etik ve sosyal sorumluluk odaklı kavram dağarcığını zenginleştirdiği görülmüştür. Sonuçlar, dijital hikâye anlatımının dil eğitiminde ve teknolojik söz varlığının geliştirilmesinde etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymakta; disiplinler arası uygulamaların yaygınlaştırılmasını önermektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, yapay zekâ, dijital hikâye, teknoloji ve dil, yaratıcı yazarlık

Söz Varlığını Geliştirmede Etkileşimli Dijital Sözlük Kullanımı: İstiklal Marşı Örneği

Münevver TOZLU, Niğde/Merkez/Akşemseddin Bilim ve Sanat Merkezi

Dil, bir milletin düşünce dünyasını şekillendiren ve kültürel mirasını geleceğe taşıyan en temel yapıdır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında Türkçenin zengin söz varlığının korunması merkeze alınmıştır. Ancak bağımsızlık sembolümüz İstiklal Marşı'ndaki "izmihlal, vecd, cüda" gibi anahtar kavramların günümüzde öğrenciler tarafından yeterince anlaşılmadığı, şiirin sadece ses dizisi olarak ezberlendiği görülmektedir. Bu durum, metnin manevi dünyasıyla öğrenci arasında anlam bariyeri ve duygusal kopukluk yaratmaktadır. Bu çalışmanın amacı, İstiklal Marşı'ndaki az bilinen kelimelerin yapay zekâ destekli görsellerle somutlaştırıldığı etkileşimli bir dijital sözlük prototipi geliştirmek ve bu aracın öğrencilerin söz varlığı üzerindeki etkisini bilimsel verilerle ortaya koymaktır. Araştırma, Niğde Akşemseddin Bilim ve Sanat Merkezi bünyesinde 23 öğrenci ve 16 yetiştiren oluşan bir grupla eylem araştırması olarak yürütülmüştür. Geliştirilen web tabanlı ara yüzde, mısra üzerindeki kelimeye tıkladığında çoğu yapay zekâ ile üretilmiş bağlamsal görsel ve TDK uyumlu anlam kartları açılmaktadır. Karekod entegrasyonu ile fiziksel materyallerden dijital ortama erişim sağlanırken, ".exe" sürümüyle çevrim dışı kullanım imkânı sunularak eğitimde fırsat eşitliği gözetilmiştir. Bu çalışma; "Dijital Sözlük" prototipinin, hem öğrencilerin söz varlığı üzerindeki etkisini hem de teknolojik bir ürün olarak kabul düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. Nicel yöntemle elde edilen verilerde; öğrencilerin kelime anlama başarı ortalaması %73,15 artışla 50,22'den 86,96'ya yükselmiştir. Yetişkin grubunda ise başarı %97,5 seviyesine ulaşarak tam öğrenme gerçekleşmiştir. Teknoloji Kabul Modeli (TKM) sonuçları, kullanıcıların sistemi "yüksek düzeyde faydalı" (4,56/5) ve "kullanımı kolay" (4,67/5) bulunduğunu göstermiştir. Bu iyi uygulama örneği, millî metinlerin öğretiminde dijital araçların "söz varlığını zenginleştirme" noktasında katalizör görevi gördüğünü göstermektedir. İstiklal Marşı'nı anlayan bir nesil, marşın ruhunu daha derinden hissedecektir. Bu modelin EBA gibi platformlara entegre edilmesi, okullardaki İstiklal Marşı tablolarına karekodlar eklenmesi ve benzer metodun öğrencilerin söz varlığını geliştirmek amacıyla Nutuk, Dede Korkut Destanı gibi klasik metinlerin yanı sıra Türkçe veya İngilizce ders kitaplarımızdaki metinlerde bulunan anlamı bilinmeyen kelimelerin öğretimine de yararlanması önerilir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, İstiklal Marşı, dijital sözlük, kelime öğretimi

Sesli Kitapların Yabancılara Türkçe Öğretiminde Söz Varlığına Etkisi: Eylem Araştırması

Nebahat ATAŞ JEGHAM, İstanbul/Avcılar/Gelişim Üniversitesi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde, kelime öğretimi ve söz varlığının geliştirilmesi büyük bir öneme sahiptir. Bir dilin sahip olduğu söz varlığı öğeleri, o dilin kültürel özelliklerini taşır ve aktarır. Bu nedenle öğrencilerin, hedef dilde geniş bir söz varlığı bilgisine sahip olmaları dil öğretiminin en temel basamaklarından biridir. Dil öğretiminde kullanılacak hedef kelimelerin belirlenmesi, kelimelerin yaş grubuna veya dil seviyelerine göre listelenmesi, dil öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanacak materyaller için kelimelerin belirlenmesi sıklık çalışmalarının sonuçlarına göre yapılmaktadır. Bu sıklık çalışmaları, kelime ve söz varlığı öğretiminde kullanılan materyallerdeki söz varlığı unsurlarının belirlenmesi için kelime listelerinin oluşturulmasıyla meydana gelmektedir. Kelime ve söz varlığı öğretiminde çok çeşitli materyaller kullanılmaktadır. Sıklıkla kullanılan materyallerden biri de hikâye kitaplarıdır. Basılı ve geleneksel metinlerin yanı sıra sesli ve dijital materyallerin kullanımı, öğrencilerin hem işitsel hem de görsel girdi olarak kelimeleri bağlam içerisinde daha hızlı kavramalarına olanak tanır. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen “365 Gün Öykü” projesinde yer alan 53 hikâye kitabı zengin görsel içeriği ve profesyonel seslendirmeleriyle yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sınıfları için de yüksek potansiyelli bir materyal niteliğindedir. Ancak Türk çocukları için hazırlanan bu materyallerin, Türkiye’de Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin dil seviyelerine (A1-C1) ne derece uygun olduğu ve sınıf içi uygulamalarda söz varlığı gelişimine nasıl katkı sağladığı bilimsel bir inceleme gerektirmektedir. Bu çalışma, söz konusu materyallerin yabancılara Türkçe öğretimi bağlamında iyi uygulama örneği olarak nasıl yapılandırılabileceğini eylem araştırması yöntemiyle ortaya koymaktadır. Araştırmada dört hikâye kitabına yönelik kelime sıklığı çalışması yürütülmüştür. Bir dizinleme yazılım programı ile analiz edilerek seviyelendirilen kitapların, öğrencilerin söz varlığını geliştirmedeki etkisi incelenmiştir. Bunun için İstanbul’da bulunan vakıf üniversitelerinden birinin bünyesindeki TÖMER biriminde, Türkçe hazırlık eğitimi alan 15 yabancı uyruklu lisans öğrencisi ile uygulama süreci yürütülmüştür. Katılımcılar, farklı coğrafyalardan gelen ve akademik eğitimleri öncesinde dil yeterliliği kazanmayı hedefleyen bireylerden oluşmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış; öğrencilerin demografik bilgileri gizli tutulmuştur. Sınıfta uygulama sonucunda, seviyeleri tespit edilen kitapların o seviyedeki sınıfta uygulanmaya elverişli materyaller oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca sesli materyal kullanımının öğrencilerin, kelimelerin doğru telaffuzunu öğrenmelerine ve kavramları görsellerle eşleştirmelerine katkı sağladığı görülmüştür. Eşleştirme testlerinde, bağlam odaklı sunulan kelimelerin hatırlanma oranının da yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, kelime öğretimi, söz varlığı, eylem araştırması

Lise Öğrencilerinde Eleştirel İnternet Okuryazarlığı ve Okuma Tutumunun Söz Varlığına Yansımaları

Tuğba BAĞDAT KILIÇ, Çorum/Merkez/Çorum Bilim ve Sanat Merkezi

Ali KILIÇ, Çorum/Merkez/Sultan Abdülhamid Han Ortaokulu

Bu çalışma, lise öğrencilerinin eleştirel internet okuryazarlığı ile okumaya yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemekte ve bu ilişkinin söz varlığı gelişimine olan etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte öğrenciler bilgiye büyük ölçüde internet üzerinden ulaşmaktadır. Ancak dijital ortamlardaki bilgilerin doğruluğu her zaman kesin olmadığından bireylerin bu bilgileri sorgulama, analiz etme ve farklı bakış açılarını karşılaştırma becerileri önem kazanmıştır. Eleştirel internet okuryazarlığı bu becerileri kapsarken okuma süreci de bireyin dil gelişimini destekleyen, anlama ve yorumlama becerilerini geliştiren ve söz varlığını zenginleştiren temel bir öğrenme alanıdır. Araştırma, 2025-2026 eğitim öğretim yılında farklı lise türlerinde öğrenim gören 350 öğrenci ile yürütülmüş ve nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada eleştirel internet okuryazarlığı bağımsız değişken, okumaya yönelik tutum ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Veri toplama sürecinde iki farklı ölçek kullanılmış, uygulamalar sınıf ortamında gerçekleştirilmiş ve veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Analiz sürecinde betimsel istatistikler, normallik testleri, Pearson korelasyon ve basit doğrusal regresyon analizlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular, eleştirel internet okuryazarlığı ile okumaya yönelik tutum arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Eleştirel becerileri gelişmiş öğrencilerin okumaya karşı daha olumlu tutum geliştirdikleri; özellikle içsel motivasyon, öğrenme yönelimi ve dışsal motivasyon boyutlarında güçlü ilişkiler bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca eleştirel internet okuryazarlığının, öğrencilerin okumadan kaçınma eğilimlerini anlamlı düzeyde azalttığı görülmüştür. Regresyon analizi sonuçları, bu becerinin okuma tutumunun önemli bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın önemli sonuçlarından biri, bu ilişkinin söz varlığına dolaylı ancak güçlü bir katkı sağlamasıdır. Okumaya yönelik olumlu tutum geliştiren öğrenciler daha fazla ve çeşitli metinlerle etkileşime girmekte, bu da yeni kelime ve kavram öğrenimini artırmaktadır. Eleştirel internet okuryazarlığı sayesinde öğrenciler metinleri daha derinlemesine analiz etmekte, farklı kavramlar arasında bağlantı kurmakta ve dilsel farkındalıklarını geliştirmektedir. Bu durum, söz varlığının hem nicel hem de nitel olarak zenginleşmesine katkı sunmaktadır. Sonuç olarak, eleştirel internet okuryazarlığı becerileri öğrencilerin yalnızca bilgiye erişim biçimlerini değil, aynı zamanda okuma alışkanlıklarını ve dil gelişimlerini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle eğitim süreçlerinde eleştirel okuryazarlık becerilerine ve zengin okuma deneyimlerine daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: eleştirel internet okuryazarlığı, okuma tutumu, söz varlığı, dijital okuryazarlık, lise öğrencileri

Dijital İzler, Zengin Kelimeler: Dijital Öğrenme Ortamlarının Söz Varlığı Unsurları Açısından İncelenmesi

Zeynep ÖZCAN, Ankara/Sincan/Burak Reis İlkokulu

Erken çocukluk dönemi, bireyin dil gelişiminin ve temel kavramsal yapılarının inşa edildiği kritik bir evredir. Bu dönemde çocukların söz varlığının gelişimi, çevresel etkileşimler ve maruz kaldıkları dilsel girdilerle yakından ilişkilidir. Günümüzde dijital teknolojilerin eğitim ortamlarına entegrasyonu, çocukların dil edinim süreçlerinde kullanılan araç ve içeriklerin niteliğini önemli hâle getirmiştir. Bu bağlamda, okul öncesi eğitimde kullanılan dijital öğrenme ortamlarının dilsel özelliklerinin incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada, okul öncesi eğitimde kullanılan dijital içeriklerin 5 yaş grubu çocuklarının kavram gelişimi ve dil edinim süreçlerine uygunluğu incelenmiştir. Ayrıca içeriklerde yer alan sözcüklerin, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan hedef kavram alanlarıyla uyumu değerlendirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş, tarama modeli kullanılmıştır. Veri kaynağı olarak Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Kütüphane'de yer alan *Erken Çocukluk Eğitimi* modülündeki şiir, tekerleme ve parmak oyunlarından oluşan 10 dijital etkinlik rastgele seçilmiştir. Verilerin toplanması sürecinde, ilgili içeriklerdeki tüm sesli ve yazılı ifadeler yazıya aktarılmış, elde edilen metinler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Sözcüklerin kullanım sıklıkları belirlenmiş; isim, sıfat, fiil gibi sözcük türlerine göre sınıflandırılmış ve temel kavram alanları çerçevesinde kategorize edilmiştir. Araştırma bulguları, incelenen dijital içeriklerin söz varlığı açısından zengin olduğunu ve çocukların dil gelişimini desteklediğini göstermektedir. Şiir, tekerleme ve parmak oyunlarının uyaklı yapılar, ikilemeler ve çeşitli sözcük türleri aracılığıyla çocukların kavram farkındalığını artırdığı belirlenmiştir. İçeriklerde yer alan eylem bildiren yönergelerin, çocukların anlama ve uygulama becerilerini destekleyecek çeşitlilikte olduğu söylenebilir. Ayrıca incelenen içeriklerin, sayı, zaman, mekân ve duyu gibi temel kavram alanlarıyla uyumlu olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, okul öncesi dönemde kullanılan dijital öğrenme içeriklerinin dil gelişimine katkı sağladığı ve Maarif Modeli ile uyum gösterdiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda, çocukların söz varlığını zenginleştirecek nitelikte dijital içeriklerin artırılması ve çeşitlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi eğitim, dijital öğrenme ortamları, söz varlığı gelişimi, dil gelişimi

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

***Mesleki ve Teknik Alanda Söz
Varlığının Zenginleştirilmesi***

Mesleki ve Teknik Eğitimde Kavram Kargaşasının Çözümlemesine Yönelik Öneriler

Dr. Muhammed Ali KEL, Sivas/Merkez/Şehit Talha Emre Zileligil Ortaokulu

Mesleki ve teknik eğitime ilişkin politika belgelerinde ve akademik literatürde kavramsal düzeyde belirgin bir çeşitlilik gözlemlenmektedir. “Mesleki eğitim” ile “teknik eğitim” kavramlarının zaman zaman eş anlamlı kullanılması; “beceri”, “yeterlik” ve “yetkinlik” terimlerinin farklı bağlamlarda farklı anlamlar yüklenerek ele alınması; “iş başı öğrenme”, “staj” ve “çıraklık” uygulamalarının kavramsal sınırlarının net biçimde çizilmemesi uygulama birliğini zorlaştırmaktadır. Nitekim yeterlik temelli eğitim modellerine ilişkin çalışmalar, kavramsal belirsizliklerin program geliştirme ve ölçme değerlendirme süreçlerinde tutarsızlıklara yol açabilmektedir. Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin dönüşümüne yönelik analizlerde de terminolojik standardizasyon ihtiyacı vurgulanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim alanında kullanılan temel kavramların Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen öğretim programları ve müfredat dokümanları bağlamında nasıl tanımlandığını ve uygulamada nasıl anlamlandırıldığını incelemektir. Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmış olup doküman incelemesine dayalı içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın veri setini, Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan öğretim programları, alan ve dal çerçeve öğretim programları, modüler öğretim materyalleri ve mesleki ve teknik eğitime ilişkin politika belgeleri oluşturmaktadır. Sonuç olarak, mesleki ve teknik eğitim sisteminde kavram kargaşasının giderilmesi, yalnızca kuramsal bir gereklilik değil; Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesi’nde ortaya konulan yapısal dönüşüm hedeflerinin sürdürülebilirliği açısından stratejik bir zorunluluktur. Bu alanda kavramsal netliğin güçlendirilmesi amacıyla öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Mesleki ve Teknik Eğitim Politika Belgesi’nde ortaya konulan dönüşüm hedefleriyle uyumlu bir ulusal terminoloji çerçevesi oluşturulması, öğretim programlarının güncellenme süreçlerinde kavram kullanımının standartlaştırılmasını sağlayacak bir kavramsal rehber doküman geliştirilmesi, mesleki ve teknik eğitim öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitim programlarında terminolojik bütünlüğü güçlendirmeye yönelik modüllere yer verilmesi, kavram kullanımına ilişkin periyodik izleme ve değerlendirme süreçleri oluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: mesleki ve teknik eğitim, kavram, terminoloji

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Oyun ve Spor Yoluyla
Söz Varlığının Desteklenmesi*

Oyun Temelli Öğrenme Ortamlarında İngilizce Söz Varlığının Geliştirilmesi

Bengü SARIKAYA TAŞTAN, Çankırı/Merkez/Ahmet Mecbur Efendi Bilim ve Sanat Merkezi

Bu çalışmanın amacı, ilkokul 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin İngilizce söz varlığını geliştirmeye yönelik oyun temelli bir kelime öğretim modelinin etkililiğini incelemektir. Bu doğrultuda geliştirilen “Play and Win by Learning” adlı oyun platformu, öğrencilerin İngilizce dersine ait ünite kazanımlarını eğlenceli ve etkileşimli bir şekilde öğrenmelerini desteklemek amacıyla tasarlanmıştır. Çalışma, somut materyal eksikliğinden yola çıkarak öğrencilerin aktif katılımını sağlayan, çoklu etkinlikler içeren bir öğrenme ortamı sunmayı hedeflemektedir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni ile yürütülmüştür. Çalışma grubunu Çankırı Ahmet Mecbur Efendi Bilim ve Sanat Merkezi destek sınıflarında öğrenim gören 8-10 yaş aralığındaki 24 öğrenci oluşturmaktadır. Uygulama süreci sekiz hafta boyunca gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak öğrenci ve öğretmenlere yönelik yarı-yapılandırılmış görüşme formları kullanılmış ve elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Geliştirilen oyun platformu, farklı İngilizce ünite kazanımlarına yönelik 10 öğrenme istasyonu ve 2 şans kartı alanından oluşmaktadır. İstasyonlarda kelime küpleri, kart anlatma, eşleştirme, yapboz, taklit ve dramatizasyon gibi çeşitli etkinlikler yer almaktadır. Bu etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin kelime bilgilerini aktif olarak kullanmaları, tekrar etmeleri ve pekiştirmeleri sağlanmıştır. Araştırma bulguları, oyun temelli kelime öğretim modelinin öğrencilerin İngilizce söz varlığını geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin derse olan ilgilerinin arttığı, öğrenme sürecinin daha eğlenceli hâle geldiği ve kelime öğreniminin daha kalıcı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca grup çalışmasına dayalı etkinliklerin öğrenciler arasında iş birliği ve sosyal etkileşimi desteklediği görülmüştür. Öğretmen görüşleri de geliştirilen materyalin sınıf içi uygulamalar için kullanışlı ve etkili bir öğretim aracı olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, oyun temelli etkinliklerle zenginleştirilen kelime öğretim süreçlerinin ilkokul düzeyinde yabancı dil öğretiminde etkili bir yaklaşım sunduğu söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, kelime öğretimi, oyun temelli öğrenme, İngilizce öğretimi

Yeni Nesil Öğretmen, Yeni Nesil Materyal: Dijital Oyunlarla Söz Varlığı Öğretiminde Öğretmen Adayı Yetkinlikleri

Dr. Burak ASMA, Antalya/Konyaaltı/Akdeniz Üniversitesi

Geleneksel yöntemlerle yürütülen söz varlığı öğretimi süreçleri öğrenci motivasyonunu ve kalıcı öğrenmeyi sınırlandırabilirken oyun temelli yaklaşımlar, öğrencilerin derse ilgisini artırma ve öğrenilen sözcüklerin kalıcılığını sağlama açısından önemli bir alternatif sunmaktadır. Günümüzde televizyon programlarında ve sosyal medya platformlarında yaygınlaşan dil oyunları da geniş kitlelere ulaşabilme kapasitesiyle bu bağlamda dikkat çekici bir potansiyel taşımaktadır. Popüler kültürün bir parçası hâline gelen bu oyunlar, öğrencilerin gündelik yaşamlarıyla örtüşen tanıdık ve ilgi çekici bir bağlam sunmaktadır. Böylece sınıf içi etkinliklerin öğrenci deneyimiyle anlamlı biçimde buluşmasına zemin hazırlamaktadır. Öğretmenlerin bu tür materyalleri yalnızca tüketmek yerine pedagojik amaçlarla yeniden tasarlaması ise öğretmen yetkinliği ve yaratıcılığı açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Bu çalışma, söz konusu potansiyelden yararlanarak Türkçe öğretmeni adaylarının televizyon programlarına ve sosyal medya oyunlarına dayalı özgün söz varlığı öğretimi materyalleri geliştirme sürecini ele almakta ve bu deneyimin öğretmen adaylarının mesleki gelişimi ve pedagojik bakış açılarına katkısını incelemeyi amaçlamaktadır. Eylem araştırması deseniyle yürütülen bu çalışmada, öğretmen adaylarına dönemin popüler televizyon programları ve sosyal medya kaynaklı kelime oyunları izletilmiş, bu programlardaki temel odak noktaları ve oyun dinamiklerini analiz etmeleri istenmiştir. Yaratıcı düşünme ve oyun uyarılama eğitimi alan öğretmen adayları, grup çalışması kapsamında söz konusu oyunları tematik açıdan Türkçe dersi kazanımlarıyla ilişkilendirerek uyarlamıştır. Geliştirilen oyunların bilgisayar ve mobil cihazlarda çevrim içi ve çevrim dışı kullanılabilir hâle getirilmesi için yapay zekâ destekli kod yazım araçlarından yararlanılmıştır. Veri toplama sürecinde öğretmen adaylarının görüşleri, gözlem formları ve final projeleri bir bütün olarak değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirme sonucunda öğretmen adayları, uyarlanan oyunların sınıf ortamında etkili bir öğretim süreci oluşturabileceğini ve öğrencilerin derse yönelik ilgisini ve motivasyonunu artırabileceğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra katılımcılar, oyunlaştırma yaklaşımının farklı öğrenme stillerine sahip bireyler için kapsayıcı ve çok katmanlı bir öğrenme ortamı sunduğunu özellikle öne çıkarmıştır. Öğretmen adayları ayrıca sezdirme yoluyla öğretim ilkesinin oyun temelli etkinliklerle bütünleştirilmesinin söz varlığının doğal ve kalıcı biçimde kazandırılmasına zemin hazırladığını ifade etmiştir. Yapay zekâ destekli araçlar aracılığıyla geliştirilen HTML tabanlı oyunların hem çevrim içi hem de çevrim dışı ortamlarda kullanılabilir olması ise dijital eşitsizliğin yoğun biçimde hissedildiği sınıf ortamlarında uygulanabilirlik açısından önemli bir avantaj olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: dijital oyunlar, kelime bilgisi, TV şovları, sosyal medya

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Oyunlarla Söz Varlığının Geliştirilmesi (Pakistan Örneği)

Dilek KAPLANKIRAN, Maarif Vakfı/Pakistan/Haydarabad Bölgesi/Jamshoro LUMHS Kampüsü

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığının geliştirilmesi, iletişimsel yeterliğin en önemli unsurlarındandır. Özellikle başlangıç düzeyi olan A1 seviyesinde öğrenenlerin temel söz varlığını edinmeleri ve aktif bir şekilde kullanabilmeleri büyük önem arz etmektedir. Geleneksel dil öğretim yöntem ve teknikleri kelime öğretiminde gerekli motivasyonu yeteri oranda sağlayamamaktadır. Bundan dolayı oyun temelli öğretim teknikleri öğrenme sürecini daha kalıcı ve aktif hâle getirebilmektedir. Bu etmenler kapsamında yabancılara Türkçe öğretimi A1 seviyesinde öğrencilerin söz varlığını geliştirmesine yönelik kullanılacak oyun örnekleri ele alınmıştır. Yapılan bu çalışmada amaç Pakistan'daki öğrencilerin Türkçeyi daha hızlı, kolay ve eğlenerek öğrenmesinde oyunların rolünü ortaya çıkartmaktır. Öğrenenlerin dil becerilerindeki zayıf yönlerini oyunlarla destekleyerek dile olan ilgilerini arttırmak ve Türkçe dersine karşı onları güdüleyebilmektir. Çalışma kapsamında Maarif Vakfı –Pakistan Temsilciliği, Jamshoro LUMHS Kampüsü 2025-2026 eğitim öğretim döneminde eğitim alan ortaokul öğrencileri üzerinde birtakım oyun etkinlikleri uygulanmıştır. Uygulama gözleme dayalı nitel araştırmadır. Dönem içinde uygulanan ders içi oyun etkinlikleri ve oyunları uygulayan öğretmenin oyunlar hakkındaki görüşleri, tespitleri ve araştırmadaki bulguların yorumlanması vasıtasıyla veriler toplanmış ve kuramsal temel oluşturulmuştur. Uygulamayı gerçekleştiren öğretmenin görüşleri kapsamında elde edilen verilerin analizi yapılmıştır. Uygulanan oyun etkinlikleri aracılığıyla yabancı dil öğrenimine yönelik ön yargıların kırıldığı oyunlar sayesinde öğrencilerin Türkçeyi daha hızlı ve kolay öğrendikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin isteyerek, seyerek ve zevk alarak oyunlara katılım sağladıkları gözlemlenmiştir. Öğrenilen söz varlığının ise daha kalıcı olduğu tespit edilmiştir. Bilhassa oyunlarla söz varlığı öğretimi sayesinde öğrencilerin arasındaki sevgi, arkadaşlık, saygı ve paylaşım gibi duyguların geliştiği, aralarındaki iletişimin arttığı ve öğrenenlerin sosyalleşmelerine de oyunların fayda sağladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: yabancılara Türkçe öğretimi, söz varlığı, kelime öğretimi, oyun temelli öğrenme, A1 seviyesi

“Oyundan Dile-Dijital Oyun Kartları” Oyun Temelli Türkçe Öğretiminde Söz Varlığına Yönelik Bir Uygulama

Ferhat KILIÇ, Bingöl/Merkez/Bingöl Bilim ve Sanat Merkezi

Söz varlığı, bireyin dili anlama ve kullanma becerilerinin temelidir. Okuduğunu anlama, ifade etme ve yazılı-sözlü anlatım becerileri, kelime dağarcıklarının zenginliğiyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle Türkçe öğretiminde söz varlığının geliştirilmesi temel amaçlardandır. Kelime dağarcığının gelişmesi, dil becerileriyle birlikte düşünme ve iletişim becerilerini destekler. Kullanılan birçok etkinlik, öğrenciyi pasif bırakıp kelime öğretimi de çoğunlukla tanım düzeyinde kalınca öğrencilerin kelimeleri üretici biçimde kullanmaları sınırlanmaktadır. Bu nedenle öğrenciyi merkeze alan, öğrenmeyi doğal iletişim ortamlarında gerçekleştiren yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Oyun temelli öğrenme, öğrencilerin aktif katılımını destekleyen etkili bir yaklaşımdır. Özellikle geleneksel çocuk oyunları, dili etkileşimli biçimde kullanma fırsatı sunarak öğrenme motivasyonunu artırır, kelimelerin doğal bağlamlarda öğrenilmesini sağlar. Dijital araçlar ise öğrenme süreçlerini görünür kılar ve ortak üretimi destekler. Dolayısıyla geleneksel oyunların dijital araçlarla desteklenmesi, söz varlığı öğretiminde yenilikçi yaklaşımlar sunmaktadır. Bu çalışma, ilkökul öğrencilerinin söz varlığını geliştirmek amacıyla oyun temelli, dijital destekli bir öğretim süreci tasarlamayı ve etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, geleneksel çocuk oyunlarına dayalı ve dijital destekli oyun temelli öğretimin öğrencilerin söz varlığı gelişimine etkisini incelemek amacıyla karma yöntem kullanılmıştır. Nicel boyutta ön test-son test tek gruplu yarı deneysel desen, nitel boyutta ise gözlem ve performans değerlendirmeleri uygulanmıştır. Çalışma grubunu, Bingöl Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören 4. sınıf düzeyindeki 24 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama sürecinde, araştırmacı tarafından geliştirilen 50 maddelik söz varlığı başarı testi ($\alpha=0.86$), dil performansı değerlendirme formu, süreç gözlem formu ve dijital kelime haritası kullanılmıştır. Başarı testi; kelime anlamı, bağlamdan anlam çıkarma ve doğru kullanım becerilerini ölçmeye yönelik hazırlanmış ve uzman görüşleriyle geçerliği sağlanmıştır. Uygulama sekiz hafta sürmüştür; Altın Bilezik, Ay Dede, Çarşıya Gittim, Çatlak Patlak, Düğüm, İsim Şehir, Kabakçı Amca ve Turşucular oyunları kullanılmıştır. Süreçte öğrenciler öğrendikleri kelimeleri dijital ortama aktarmışlardır. Ön test ve son test sonuçları karşılaştırılmıştır. Veriler SPSS ile analiz edilmiş, ön test-son test farkı bağımlı örneklem t-testiyle incelenmiş; nitel veriler ise betimsel analizle değerlendirilmiştir. Araştırma, oyun temelli ve dijital destekli öğretimin öğrencilerin söz varlığını anlamlı biçimde artırdığını göstermiştir. Öğrenciler kelimeleri doğru ve bağlama uygun kullanmış, yazılı ve sözlü anlatımları gelişmiş, süreçte aktif katılım ve kalıcı öğrenme sağlanmıştır. Dijital kelime haritası kolektif öğrenmeyi desteklemiştir. Bu yaklaşımın derslerde yaygınlaştırılması, farklı örneklerle araştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, söz varlığı, oyun temelli öğrenme, geleneksel çocuk oyunları, dijital kelime haritası

Dijital Oryantiring ile Atasözü ve Deyim Öğretimi

Kazım DOĞU, Konya/Selçuklu/Selçuklu Bilim ve Sanat Merkezi
Atıla YILDIRIM, Konya/Meram/Necmettin Erbakan Üniversitesi

Söz varlığı, bireyin dili anlama ve kendini ifade etme becerilerinin temelini oluştururken atasözleri ve deyimler bu yapının kültürel boyutunu yansıtan en önemli unsurlardır. İlkokul düzeyinde bu kavramların öğretimi genellikle ezbere dayalı ve bağlamdan kopuk yürütülmekte, bu durum öğrencilerin ilgili dil yapılarını uygun bağlamlarda kullanma becerilerini kısıtlamaktadır. Bu sorun, özellikle dilsel gelişimleri hızlı olan özel yetenekli öğrenciler için daha belirgin hâle gelmekte ve bu öğrencilerin potansiyellerini yansıtacak zenginleştirilmiş eğitim ortamlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmanın amacı, atasözü ve deyim öğretiminde kullanılan dijital oryantiring temelli oyunlaştırılmış etkinliğin, özel yetenekli ilkökul öğrencilerinin başarı düzeyleri üzerindeki etkisini incelemektir. Nicel araştırma yaklaşımlarından tek gruplu ön test-son test yarı deneysel desen ile yürütülen çalışmanın grubunu, Selçuklu Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören 3 ve 4. sınıf düzeyindeki özel yetenekli öğrenciler oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak geliştirilen “Atasözü-Deyim Başarı Testi”nin pilot uygulaması yapılarak geçerlik ve güvenilirliği sağlandıktan sonra asıl uygulamaya geçilmiştir. Uygulama sürecinde öğrenciler, dijital oryantiring istasyonlarında problem çözmeye ve atasözü-deyimleri bağlam içinde kullanmaya yönelik görevleri yerine getirmişlerdir. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, dijital oryantiring temelli etkinliklerin öğrencilerin atasözü ve deyimlere ilişkin söz varlığını anlamlı biçimde geliştirdiğini göstermektedir. Uygulama sonunda öğrencilerin bu dil unsurlarını yalnızca tanıma düzeyinde bırakmayıp anlamlı ve özgün metinler oluşturabildikleri saptanmıştır. Ayrıca etkinliklerin öğrencilerin iş birliği ve yönerge takip becerilerine de olumlu katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, dijital oryantiring uygulamalarının özel yetenekli öğrenciler için etkili bir zenginleştirme aracı olduğu belirlenmiş; bu tür oyun temelli ve teknoloji destekli yöntemlerin Türkçe derslerinde ve BİLSEM eğitim programlarında yaygınlaştırılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, atasözü, deyim, dijital oryantiring, özel yetenekli öğrenciler

Hareket Eden Kelimeler: Oyun ve Spor Temelli Söz Varlığı Geliştirme Modeli

Dr. Nigar COŞAR DİLBER, Ankara/Millî Eğitim Bakanlığı

Günümüzde dil öğretimi yaklaşımları, öğrencilerin dili yalnızca kuramsal bilgilerle değil; deneyim, etkileşim ve anlamlı öğrenme ortamları aracılığıyla edinmelerini esas almaktadır. Bu bağlamda özellikle ilkokul döneminde söz varlığının geliştirilmesi, öğrencilerin düşüncelerini etkili biçimde ifade edebilmeleri, dili işlevsel olarak kullanabilmeleri ve öğrenme sürecine aktif katılım sağlayabilmeleri açısından önem taşımaktadır. Dil gelişimi ise bireyin düşünme, anlama ve kendini ifade etme becerilerinin temelini oluşturan önemli bir gelişim alanı olup çocukların çevreleriyle etkili iletişim kurabilmeleri, duyu ve düşüncelerini uygun biçimde aktarabilmeleri büyük ölçüde bu becerilerin gelişmiş olmasına bağlıdır. Bu çalışma, ilkokul öğrencilerinin söz varlığını geliştirmeye yönelik oyun ve spor temelli uygulanabilir bir öğretim modeli önermeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın kuramsal çıkış noktası, dil öğretiminin yalnızca kuramsal bilgi aktarımına dayanmaması; öğrencilerin dili deneyim, etkileşim ve anlamlı öğrenme yaşantıları yoluyla edinmelerinin gerekliliğidir. Bu bağlamda kelime hazinesi, sözcük dağarcığı ya da söz dağarcığı olarak da ifade edilen söz varlığı, bireyin bildiği ve iletişim sürecinde kullanabildiği kelimelerin bütünü olarak ele alınmakta; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin gelişimini destekleyen temel bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Oyun ve hareket temelli öğrenme ortamlarının ise çocukların dili doğal bağlamlarda kullanmalarına, yeni kelimelerle karşılaşmalarına ve bu kelimeleri sosyal etkileşim içinde anlamlandırmalarına katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Araştırma, literatür taramasına dayalı kuramsal bir model önerisi niteliğindedir. Bu doğrultuda oyun temelli öğrenme, söz varlığı öğretimi, fiziksel okuryazarlık ve hareket temelli öğrenme alanlarındaki çalışmalar incelenmiş; dil öğretimi ile fiziksel etkinlikleri bütünleştiren “Hareket Eden Kelimeler Modeli” geliştirilmiştir. Model dört aşamadan oluşmaktadır: “Keşfet” aşamasında öğrenciler hedef kelimelerle tanışmakta, “Oyna” aşamasında geleneksel çocuk oyunları ve spor etkinlikleri aracılığıyla bu kelimeleri deneyimlemekte, “Söyle” aşamasında yaşadıkları hareket ve deneyimleri sözlü olarak ifade etmekte, “Yansıt” aşamasında ise öğrendikleri kelimeleri cümle kurma ve kısa anlatımlarla pekiştirmektedir. Çalışmada mendil kapmaca ile fiil öğretimi, seksek ile yön kelimeleri ve körebe ile betimleyici kelimelerin öğretimine ilişkin uygulama örneklerine yer verilmiştir. Bulgular ve değerlendirmeler, önerilen modelin dil gelişimi, fiziksel okuryazarlık, sosyal etkileşim, kültürel aktarım ve deneyim temelli öğrenme boyutlarını bütünleştiren disiplinler arası bir çerçeve sunduğunu göstermektedir. Sonuç olarak oyun ve spor temelli etkinliklerin öğrencilerin öğrenmeye aktif katılımını artırdığı, kelimelerin bağlam içinde öğrenilmesini kolaylaştırdığı, öğrenmenin kalıcılığını desteklediği ve öğrenmeye yönelik motivasyonu güçlendirdiği ifade edilmektedir. Bu yönüyle modelin, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin bütüncül eğitim anlayışıyla uyumlu, sınıf içi ve okul bahçesi uygulamalarına elverişli bir öğretim yaklaşımı sunduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, oyun temelli öğrenme, fiziksel okuryazarlık, hareket temelli öğrenme, Türkçe öğretimi

Öğrencilerinin Söz Varlığının Geliştirilmesinde Dijital Oyunların Rolü: Bir Eylem Araştırması

Orhan ÖZEN, Erzurum/Yakutiye, İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Bahattin ŞİMŞEK, Erzurum/Atatürk Üniversitesi

Türkçe öğretiminde söz varlığının geliştirilmesi, öğretim programlarının temel hedefleri arasında yer almaktadır. Ancak bu hedefe ulaşmada kullanılan geleneksel yöntemlerin öğrencilerin ilgisini ve motivasyonunu yeterince destekleyemediği görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin söz varlığını geliştirmede dijital eğitici oyunların etkisini incelemektir. Araştırma, nitel ve nicel verilerin birlikte kullanıldığı eylem araştırması deseninde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kelime Farkındalığı Ölçeği” (Tağa, 2018) ve araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kelime Başarı Testi” ön test-son test uygulaması ve öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma süreci altı hafta sürmüştür. İlk hafta öğrencilere “Kelime Farkındalığı Ölçeği ve Kelime Başarı Testi” uygulanarak hazırbulunuşluk düzeyleri belirlenmiştir. Ardından beş hafta boyunca Türkçe derslerinde dijital eğitici oyunlarla kelime öğretimine yönelik etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Süreç sonunda her iki test son test olarak uygulanmış ve öğrencilerin gelişimleri ölçülmüştür. Uygulamadan üç hafta sonra kelime başarı testi kalıcılık açısından tekrar uygulanmıştır. Uygulama tamamlandıktan sonra öğretmen ve öğrenci görüşleri alınmıştır. Nicel veriler betimsel istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Ön test ve son test puanları karşılaştırılarak öğrencilerin söz varlığı gelişimi değerlendirilmiştir. Nitel veriler ise betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin “Kelime Farkındalığı Ölçeği ve Kelime Başarı Testi” puanları dijital oyun temelli öğretim sürecinin ardından anlamlı bir artış göstermiştir. Ayrıca uygulamadan üç hafta sonra yapılan kalıcılık testi sonuçları, öğrenilen kelimelerin büyük ölçüde kalıcı olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada dijital eğitici oyunlarla yürütülen öğretim sürecinin, ortaokul öğrencilerinin kelime farkındalığını, kelime başarı düzeyini ve kelime öğrenme kalıcılığını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre dijital eğitici oyunlarla desteklenen öğretim, öğrencilerin kelime farkındalığı ve kelime başarı düzeylerinde anlamlı bir artış sağlamıştır. Üç hafta sonra yapılan kalıcılık testi sonuçları, öğrencilerin öğrendikleri kelimeleri büyük ölçüde koruduklarını göstermiştir. Öğrenci ve öğretmen görüşleri, dijital oyun temelli etkinliklerin motivasyon ve derse katılımı artırdığını ortaya koymuştur. Farklı çalışmalarda kontrol gruplu ve farklı okul düzeylerini kapsayan ileri araştırmalar yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, dijital oyunlar, eylem araştırması

Oyun Temelli Etkinliklerin Ortaokul Öğrencilerinin Yabancı Sözcüklerin Türkçe Karşılıklarını Öğrenmelerine Etkisi

Dr. Sevgi BEKTAŞ BEDİR, Tokat/Zile/Zile Bilim ve Sanat Merkezi

Öykü Ela KOYLU, Tokat/Zile/Zile Bilim ve Sanat Merkezi

Melis DUMAN, Tokat/Zile/Zile Bilim ve Sanat Merkezi

Yabancı kelimelerin dilde yoğun kullanımı, araştırmacıları bu soruna çözüm aramaya yöneltmiştir. Bu arayışlar, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek amacıyla geleneksel öğretim yöntemlerinin yerine aktif öğrenme ve oyun temelli öğrenme gibi çağdaş yaklaşımları ön plana çıkarmaktadır. Bu araştırmanın amacı, oyun temelli “Doğrusunu Öğren, Türkçe ile Güçlen” etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin yabancı kökenli sözcüklerin Türkçe karşılıklarını bilme düzeylerini artırmaya etkisini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim yılında Orta Karadeniz Bölgesi’ndeki bir ilçede, bir ortaokula devam eden 167 öğrenci (90’ı kız, 77’si erkek) oluşturmaktadır. Bu araştırma, karma model deseniyle tasarlanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda, tek gruplu ön test-son test zayıf deneysel desen kullanılmıştır. Nitel boyutunda ise açık uçlu sorularla katılımcıların uygulanan eğitime yönelik görüşleri alınmıştır. Nicel veriler, araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak oluşturulan “Türkçesini Biliyorum Formu” ile toplanmıştır. Bu veri toplama aracı çalışma grubuna ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Veri toplama sürecinde, öğretilmesi amaçlanan 25 yabancı kökenli kelimenin ve bunların Türkçe karşılıklarının yer aldığı afişler okul koridorlarına ve sınıf panolarına asılmıştır. Daha sonra araştırmacılar tarafından geliştirilen üç oyun çalışma grubuna uygulanmıştır. Bu oyunlar, popüler bir eğitim platformu aracılığıyla geliştirilen eşleştirme oyunu ve web tabanlı, ücretsiz bir grafik tasarım platformunda tasarlanan hafıza oyunudur. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, uygulanan oyun temelli etkinliklerin katılımcıların yabancı kökenli sözcüklerin Türkçe karşılıklarını bilme düzeyleri üzerinde anlamlı derecede etkili olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, uygulanan oyun temelli etkinliklerin katılımcıların yabancı kökenli sözcüklerin Türkçe karşılıklarını bilme düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür. Elde edilen diğer bir sonuç ise sınıf seviyesi değişkenine göre yapılan karşılaştırmalarda, 7 ve 8. sınıfların alt sınıflara oranla anlamlı düzeyde daha yüksek başarı göstermesidir. Nitel bulgular betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiş olup katılımcı görüşleri, “Eğitime yönelik olumlu görüşler (n=146)”, “Eğitime yönelik olumsuz görüşler (n=13)” ve “Eğitime yönelik görüş bildirmeyenler (n=6)” temaları altında sınıflandırılmıştır. Bu temalar, öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılarla (ör. Ö14, Erkek) desteklenmiştir. Öğrencilerde, özellikle ana dili farkındalığını artırmak amacıyla, tüm sınıf seviyelerinde oyun tabanlı öğrenme yöntemlerinin öğrenme ve kalıcılık üzerindeki etkilerinin incelenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, yabancı kökenli kelimeler, oyun temelli öğrenme

Türkçe Müfredatının Oyunlaştırılması: Söz Varlığı için Materyal Tasarım Modeli

Ummahan DOĞAN, İzmir/Buca/Şehit Ömer Kılıçoğlu İmam Hatip Ortaokulu

Dil, bireyin dünyayı algılama ve kendini ifade etme biçimini şekillendiren en temel kültürel araçtır. Türkiye Yüzyılı vizyonu doğrultusunda, ortaokul öğrencilerinin söz varlığını zenginleştirmek yalnızca bir öğretim faaliyeti değil, kültürel varoluşun bir gereğidir. Ancak dijital çağın dinamikleriyle büyüyen öğrenciler için salt teorik öğretim yöntemleri, yeterli içsel motivasyonu sağlamakta yetersiz kalabilmektedir. Bu çalışma, kelime öğretimini ezberci yapıdan kurtararak keşfedici bir zemine taşıyan oyunlaştırma stratejisini merkeze alarak ortaokul Türkçe müfredatındaki kelime, deyim, atasözü ve söz sanatları kazanımlarının oyun mekaniklerine entegre edildiği yenilikçi bir materyal tasarım modeli oluşturmayı amaçlamaktadır. Çalışmada; “Metin Labirenti”, “Laf Aramızda”, “Söz Sanatları Gezginleri”, “Görsel Deyim Avcısı” ve dijital tabanlı “Fikir Fünyesi” gibi oyunların kavramsal altyapısı sunulmaktadır. Eğitim materyali tasarımı ve doküman incelemesi modelleri üzerine kurgulanmış bu iyi uygulama sunumunda, Türkçe Dersi Öğretim Programı incelenerek hedef kazanımlar pedagojik ihtiyaçlara göre oyun kurallarına dönüştürülmüştür. Tasarım sürecinde öğrencilerin görsel okuryazarlıklarını desteklemek hedeflenmiş ve profesyonel diksiyon prensipleri mekaniklere entegre edilerek doğru telaffuz pratikleriyle iletişimsel öz güvenin artırılması amaçlanmıştır. Yapılan kavramsal analizler, müfredatın oyunlara dönüştürülmesinin söz varlığı edinimi açısından oldukça yenilikçi bir altyapı sunduğunu göstermektedir. Örneğin “Görsel Deyim Avcısı” soyut kavramların görsel kodlamasını sağlarken “Laf Aramızda” oyunu didaktik yapıyı kırarak etkileşimli bir telaffuz pratiği sunmaktadır. Tasarlanan oyun mekaniklerinin eğitim odaklı dijital platformlarda paylaşılmasının mesleki dayanışmayı artıracığı ve bu kuramsal modellerin ilerleyen süreçte Türkiye’de oluşturulacak Türkçe Öğrenci Söz Varlığı Derlemi’ne entegre edilmesinin alana somut bir veri desteği sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, oyunlaştırma, materyal tasarımı, kutu oyunları, Türkçe eğitimi

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Kelime Öğretiminde Strateji,
Yöntem ve Teknikler*

Dijital Oyun Tabanlı Öğrenme Ortamında İngilizce Kelime Öğretimi

Ajda MUTLU ILICANLI, Manisa/Salihli/Salihli Bilim ve Sanat Merkezi

Bu araştırma, dijital oyun tabanlı bir öğrenme ortamı aracılığıyla uygulanan ihtiyaç temelli görev modelinin, 5. sınıf öğrencilerinin İngilizce kelime edinimi üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Yabancı dil öğretiminde söz varlığı, dil becerilerinin temelini oluşturmaktadır. Ancak geleneksel yöntemlerde kelimelerin bağlamdan kopuk şekilde sunulması, öğrencilerin motivasyonunu düşürmekte ve öğrenmenin kalıcılığını olumsuz etkilemektedir. Bu doğrultuda araştırmada, yapılandırmacı yaklaşım temel alınarak oyun temelli öğrenme ortamı tasarlanmıştır. Dijital oyun tabanlı öğrenme ortamının sunduğu etkileşimli ve görsel açıdan zengin yapısıyla, öğrencilerin dili anlamlı bir bağlam içerisinde kullanmalarına olanak tanımaktadır. Araştırma, eylem araştırması modeli ile yürütülmüştür. Çalışma grubunu, bir bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören A1 seviyesindeki 32 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrenciler sekizer kişilik dört gruba ayrılmıştır. Uygulama süreci dört hafta (8 ders saati) sürmüş ve “Keşif, Üretim, İnşa ve Yaşam” temalı aşamalardan oluşmuştur. Öğrenciler her hafta dijital oyun tabanlı öğrenme ortamında iş birliği içinde görevleri tamamlamış, önceki öğrenmelerini geliştirerek ilerlemiştir. Süreç boyunca ekran etkileşimi ve aktif katılım ön planda tutulmuştur. Veri toplama aracı olarak, uygulama öncesinde ve sonrasında uygulanan 20 soruluk kelime testi kullanılmıştır. Test; resimli eşleştirme, boşluk doldurma ve cümle tamamlama sorularından oluşmaktadır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiş ve ön test ile son test puanları ilişkili örneklem için t-testi ile karşılaştırılmıştır. Araştırma bulguları, son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bir artış olduğunu göstermiştir ($p < .05$). Sonuçlar, dijital oyun tabanlı öğrenme ortamında öğretimin kelime edinimini kolaylaştırdığını, öğrenilen kelimelerin daha kalıcı olduğunu ve öğrencilerin kelimeleri bağlam içinde kullanmasının öğrenmeyi güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca ekran rehberliğinin özellikle dijital oyun deneyimi düşük öğrencilerde dil kaygısını azalttığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak oyun temelli ve görev odaklı dijital öğrenme ortamlarının, İngilizce öğretiminde kelime edinimini destekleyen etkili bir yöntem olduğu belirlenmiştir. Bu tür uygulamaların müfredatla bütünleştirilmesi ve sınıf içi etkinliklerle desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: dijital oyun tabanlı öğrenme ortamı, oyun temelli öğrenme, iş birlikçi öğrenme, ihtiyaç temelli dil öğretimi

Türkçe Öğretiminde Söz Varlığı Geliştirmeye Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi ve Bir Dil Farkındalığı Modeli Önerisi

Dilek TOKHAY, Mersin/Merkez/İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Kutlutekin BAŞ, Mersin/Merkez/İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Abdullah SEVİNÇ, Mersin/Merkez/İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Millî, manevi ve kültürel değerlerin hem taşıyıcısı hem de aktarıcısı olan söz varlığının öğrencilere kazandırılması, yalnızca sınıf içi öğretimle sınırlandırılmayacak kadar çok boyutlu bir süreçtir. Bu nedenle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin dil temelli eğitim anlayışının da hedefleriyle uyumlu olarak Türkçe eğitimini destekleyen, öğrencilerin dil farkındalığını artıran, Türkçenin zengin söz varlığını tanıtan ve dili bilinçli kullanmalarını teşvik eden planlı ve sistemli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu noktada Hawkins'in (1999) öğrencilerin dile yönelik meraklarını uyandırmayı ve kanıksanmış ifadeleri sorgulamalarını amaçlayan dil farkındalığı yaklaşımı önemli bir kuramsal dayanaktır. Bu yaklaşım, öğrencilerin dile olan ilgisini artırarak dil bilinci geliştirmede etkili bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bu araştırma, Mersin Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde yürütülen SÖZVER (Söz Varlığını Etkin ve Doğru Kullanma) Projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Çalışma, öğrencilerin söz varlığının ilgi çekici ve bilinmeyen yönlerinin dijital ekranlar aracılığıyla sunulmasını hedefleyen uygulamaya dayalı olarak yürütülmüştür. Bu doğrultuda, dijital içeriklerde yer alması gereken söz varlığı unsurlarının belirlenmesinde öğretmen görüşlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın amacı, öğretmen değerlendirmelerine dayalı olarak ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin söz varlığı özelliklerini ve eksikliklerini belirlemek ve bu bulgular doğrultusunda kapsamlı bir dil farkındalık modeli geliştirmektir. Nitel desene sahip bu çalışmada, veriler yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Tematik içerik analiziyle çözümlenen araştırmanın çalışma grubunu Mersin ilinde görev yapan 813 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma bulguları, öğrencilerin söz varlığının çoğunlukla orta ve alt düzeyde olduğunu ve bu alanda belirgin eksiklikler bulunduğunu göstermektedir. En dikkat çekici sorun alanı, kelime anlamı bilgisindeki yetersizlik; bu durum okuduğunu anlama becerisi başta olmak üzere diğer dil becerilerini de olumsuz etkilemektedir. Bunun yanı sıra deyim ve atasözü kullanımında gözlenen yetersizlik, dilin kültürel aktarım rolünün öncelenmesinin gerekliliğini göstermektedir. Yazım hatalarının özellikle ses temelli yanlışlar, düzeltme işareti ve ayrı/bitişik yazım kuralları etrafında yoğunlaştığı, bu durumun dijital ortamdaki yazışmaların olumsuz yansımaları olduğu gözlenmiştir. Araştırmanın en çarpıcı bulgularından biri ise anlamı bilinmeyen kelimeler arasında millî kavramların önemli bir yer tutmasıdır. Bu bulgular doğrultusunda geliştirilen SÖZVER modeli; dijital panolar, farkındalık filmleri ve ekran öğrenmesini içeren bir yapı sunmaktadır. Model kapsamında üretilecek kısa, dikkat çekici ve görsel içeriklerin okul ortamlarında ve dijital ortamlarda yaygınlaştırılması, öğrencilerin söz varlığı ve dil farkındalığının geliştirilmesine katkı sağlayabilecektir. Ayrıca bu içeriklerin etkililiğini ölçmeye yönelik deneysel ve boylamsal araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, dil farkındalığı, dil bilinci

Tekerlemelerle Dil Eğitimi: DİLBAZ Oyununun Diksiyona ve Kültürel Farkındalığa Etkisi

Elif ŞİMŞEK, Samsun/Canik/Canik Bilim ve Sanat Merkezi

Emrah ŞİMŞEK, Erzurum/Horasan/Şeyhyusuf Ortaokulu

Gamzenur MUSLU, Mardin/Nusaybin/Nusaybin Süleyman Bölünmez Anadolu Lisesi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında dilin kültürel varoluşun temel unsuru olarak ele alınması gerekliliği, geleneksel sözlü kültür ürünlerimizin eğitime entegrasyonunu zorunlu kılmaktadır. Bu çalışma, tekerlemelere dayalı “DİLBAZ” kutu oyununun diksiyon becerileri ve kültürel farkındalık üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Dijitalleşme ve sosyal medyanın etkisiyle unutulmaya yüz tutan tekerlemeler, öğrencilerin söz varlığı gelişiminde kritik rol oynamaktadır. Ancak günümüz öğrencilerinde görülen diksiyon problemleri, telaffuz hataları ve öz güven eksikliği, Türkçe eğitiminin önemli sorunları arasında yer almaktadır. Tekerlemelerin konuşma becerilerini desteklediği bilinmekle birlikte, bu potansiyelin oyunlaştırma yoluyla kullanıldığı çalışmalar sınırlıdır. DİLBAZ projesi, ADDIE modeli rehberliğinde sistematik olarak geliştirilmiştir. Türk kültürünü yansıtan 150 tekerleme, kolay-orta-zor olmak üzere üç zorluk seviyesine ayrılmış; 40 kareden oluşan oyun tahtası Anadolu kilim desenleri ve millî motiflerle tasarlanmıştır. Oyunlaştırma mekanikleri kapsamında “Hızlı Söyle”, “İki Kere Kart Çek” gibi mini oyunlar ve şans kartları eklenmiştir. 12-35 yaş aralığındaki 20 katılımcı ile yürütülen pilot uygulama sonucunda, katılımcıların %70’inde diksiyon ve telaffuz becerilerinde gözle görülür gelişme, %80’inde kültürel farkındalık artışı tespit edilmiştir. Oyunlaştırma mekaniklerinin, motivasyonu %75 oranında artırdığı belirlenmiştir. Katılımcıların %85’i oyunu başkalarına önermektedir. Bulgular, tekerlemelerin dil becerilerini desteklediğine dair literatürle uyumludur. Oyunlaştırma stratejisinin motivasyon üzerindeki olumlu etkisi doğrulanmıştır. Kültürel motifler ve değerlerin oyun içeriğine entegrasyonu, millî kültüre bağlılığı güçlendirmiştir. Sonuç olarak, geleneksel içeriklerin oyunlaştırılması yoluyla dil eğitiminde yüksek verim sağlanabileceği ortaya konmuştur. DİLBAZ’ın Türkçe derslerinde düzenli kullanımı, tekerleme kulüplerinin kurulması ve dijital versiyonunun geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: tekerleme, diksiyon, oyunlaştırma, söz varlığı, kültürel miras

Şehir Hafızasının Tabelalardaki İzleri: Amasya Örneğinde Yerel Söz Varlığı Keşfi

Emrullah DİLEK, Amasya/Merkez/Şehit Ferhat Ünelli Bilim ve Sanat Merkezi

Dil öğretimi, yalnızca dil bilgisi kurallarının aktarımından ibaret olmayıp bireyin içinde yaşadığı kültürel çevreyi anlamlandırma sürecini de kapsamaktadır. Bu çalışma, söz konusu anlayıştan hareketle Amasya merkezindeki dükkân tabelalarını dilsel bir kaynak olarak ele almakta; ilk ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin yerel ve geleneksel söz varlıklarını zenginleştirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde öne çıkan "Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme" hedefinden hareket eden çalışma, soyut kelime öğretimini somut ve anlamlı bir saha deneyimine dönüştürmektedir. Doğan Aksan'ın da vurguladığı üzere "bir toplumun kelime hazinesi, o toplumun maddi ve manevi kültürünün yansımasıdır" bu bağlamda Amasya'nın tarihî dokusu, söz varlığı öğretimi açısından eşsiz bir alan sunmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması modeli benimsenmiştir. Uygulama; ön hazırlık, saha uygulaması ve sınıf içi değerlendirme olmak üzere üç temel aşamadan oluşmaktadır. Ön hazırlık aşamasında Amasya merkezinden seçilen 40 özgün dükkân ismi, etimolojik ve kültürel kökenlerine göre tarih, coğrafya, gastronomi ve efsane gibi tematik başlıklar altında tasnif edilmiştir. Saha uygulamasında öğrencilere "Dil Dedektifi Kartı" dağıtılmış; belirlenen rota üzerinde yürüyen öğrenciler karşılaştıkları isimleri ilgili kategorilere yerleştirerek süreci doğrudan sahadan veri toplayan birer araştırmacıya dönüşmüştür. Son aşamada ise toplanan veriler, tabela isimleri dilsel doküman kabul edilerek doküman incelemesi yöntemiyle sınıf ortamında değerlendirilmiş; oluşturulan "Şehir Sözlüğü Panosu" üzerinden bulgular tartışılmıştır. Uygulama sonucunda öğrencilerin tabelalara yönelik seçici bir farkındalık geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Daha önce sıradan birer levha olarak algılanan tabelalar, uygulama sonrasında tarihsel birer metin gibi değerlendirilmeye başlanmıştır. "Bedesten", "Hazeran", "Strabon", "Harşena" ve "Misket" gibi kelimelerin bağlam içinde öğrenilmesi, kalıcı öğrenme sürecini desteklemiştir. Çalışma; MEB bünyesindeki "Dilimizin Zenginlikleri" projesi kapsamında her ilde yerel esnaf tabelaları üzerinden "Dil Rotaları" oluşturulmasını ve tabelaların QR kod aracılığıyla dijital hikâye anlatımıyla buluşturulmasını önermektedir. Sonuç olarak bu çalışma, yer temelli öğrenme ile bağlam temelli kelime öğretimi yaklaşımlarını birleştirerek Türkçe eğitimine özgün ve uygulanabilir bir model sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: söz varlığı, kelime öğretimi, kelime hazinesi, yer temelli öğrenme

Çift Dilli Çocuk Kitaplarında Sözcük Odaklı Yaklaşımla Söz Varlığı Analizi

Esra KOYUNCU, Kütahya/Tavşanlı/Ahmet Uluçay Bilim ve Sanat Merkezi

Yabancı dil ediniminde kelimelerin bağlamdan kopuk ve tekil birimler hâlinde öğrenilmesi, “nedensizlik” ölçütü nedeniyle eş dizimli yapıların öğrenilmesini zorlaştırmaktadır. Bu durum öğrenenlerin hatalı transfer yapmalarına veya kaçınım stratejilerine yönelmelerine yol açmaktadır. Michael Lewis tarafından geliştirilen “Sözcük Odaklı Yaklaşım” dilin anlamlı sözcüksel bloklardan oluştuğunu savunarak bu soruna bir çözüm sunar. Bu yaklaşım öğrencilerin yabancı bir dili edinim sürecini hızlandırmayı ve daha doğal, akıcı bir iletişim kurmalarını sağlamayı amaçlar. Ayrıca kelimelerin tekil birimler yerine eş dizimli sözcük öbekleri ve hazır kalıplar hâlinde öğrenilmesinin önemini vurgular. Bu çalışma, değerler odaklı üç farklı temadaki çift dilli çocuk kitabını sözcük odaklı yaklaşımı temel alarak incelemeyi ve bu kitapların yabancı dil derslerinde öğretim kaynağı olarak kullanım potansiyellerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseniyle tasarlanmıştır. Veri kaynakları olarak şifa, sevgi ve haklar temalarını içeren, Şifa (Healing), “Dünyanın En Güzel Kalbi” (The Biggest Heart In The World) ve “Bu Deve Neden Kızdı?” (Why Is This Camel So Angry?) isimli kitaplar seçilmiştir. Michael Lewis’in taksonomisinde yer alan ana kategorilerden; çok sözcüklü birimler, kelime birliktelikleri, sabit/yarı sabit kalıplar ve deyimsel öbekler temel analiz birimleri olarak kullanılarak içerik analizi yürütülmüştür. Yapılan sözcüksel analiz sonucunda; incelenen kitapların Lewis’in kategorilere ayırdığı sözcüksel öğeleri hedef dilde zengin bir şekilde sunduğu belirlenmiştir. Kitaplarda yer alan bu zengin kaynak soyut kavramları somutlaştırarak hatırlama düzeyini artıracak niteliktedir. Sonuç olarak, sözcük odaklı yaklaşımla yürütülen bir eğitim süreci için bu kitapların, öğrencilerin ana dilinden hatalı transfer yapmalarını veya hata yapma kaygısı ile kelime kullanımından kaçınmalarını engelleyen birer araç olabilecekleri görülmüştür. Çift dilli çocuk edebiyatı kitaplarının sözcüksel farkındalığı artıracak kaynaklar olarak kullanılması, öğrencilerin hedef dildeki bu “nedensiz” yapıları daha doğal bir süreçte içselleştirmelerine katkı sağlayabilir. Materyal seçiminde eş dizimsel zenginliğin bir ölçüt olarak belirlenmesi ve bu ölçüte sahip olan kitapların derslerde kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı gelişimi, sözcük odaklı yaklaşım, eş dizimlilik, çift dilli kitaplar

“Figurative Land” İsimli Masa Oyunu ile İngilizce Deyimleri Öğreniyoruz

Feride ACAR, Denizli/Pamukkale/Nezihe Derya Baltalı Bilim ve Sanat Merkezi
Ayşe Nihal TAŞ, Denizli/Pamukkale/Nezihe Derya Baltalı Bilim ve Sanat Merkezi
Elif Dila AVCI, Denizli/Pamukkale/Nezihe Derya Baltalı Bilim ve Sanat Merkezi
Elif HAMİTOĞLU, Denizli/Pamukkale/Nezihe Derya Baltalı Bilim ve Sanat Merkezi

Bu çalışma, beşinci sınıfa devam eden üstün yetenekli öğrencilere İngilizce deyimlerin daha eğlenceli ve etkili bir şekilde öğretilmesinde araştırmacılar tarafından geliştirilmiş “Figurative Land” isimli masa oyununun ne derece etkili olabileceğini araştırmak amacıyla yürütülmüştür. Çalışmaya Denizli ilinde beşinci sınıfta öğrenim görmekte olan ve üstün yetenekli olarak tanınmış 28 öğrenci katılım göstermiştir. Araştırmada nicel verilerin toplandığı, ön test ve son test uygulamalarının yer aldığı kontrol grupsuz yarı deneysel araştırma modeli benimsenmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen ve 20 sorudan oluşan İngilizce deyimler testi ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Ayrıca katılımcıların uygulama süreci ve oyunla ilgili görüşlerini ortaya koymak amacıyla uygulama değerlendirme formu aracılığı ile veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamanın ardından, uygulama süreci dört hafta boyunca toplam dört ders saatinde devam etmiştir. Katılımcıların ön test ve son test puanları öncelikle betimsel olarak analiz edilmiş, daha sonra aralarındaki farkın anlamlı olup olmadığını ortaya koymak amacıyla bağımlı örneklem t-testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, katılımcıların son test puanlarında ön teste oranla bir artış meydana geldiğini ve söz konusu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir ($p < 0.05$). Ayrıca öğrenciler uygulama değerlendirme formu aracılığı ile genel olarak oyunu yeterli bulduklarını, İngilizce öğretimi sürecinde başka konular için de masa oyunlarının kullanılmasını tercih ettiklerini ve uygulama ile deyimlerin tümünü ya da çoğunluğunu öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, yabancı dil öğretimi sürecinde oyun kullanımının öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını arttırmada ve etkili öğrenme çıktıları elde etmekte başarılı olunabileceği görüşlerini desteklemektedir. Elde edilen bulgular ışığında, İngilizce deyimlerin öğretilmesinde oyun temelli uygulamalar yoluyla öğrencilerin dikkatini çekerek eğlenceli ve etkili öğrenme ortamlarının oluşturulması tavsiye edilebilir.

Anahtar Kelimeler: deyimler, oyunlaştırma, İngilizce öğretimi, üstün yetenekli öğrenciler

B1 Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Söz Varlığı Analizi

Öğr. Gör. Gizem TÜRE, İstanbul/Avcılar/İstanbul Gelişim Üniversitesi, Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz varlığı, dilin yalnızca yapısal özelliklerini değil, anlamsal derinliğini ve kültürel dokusunu da yansıtan temel bir bileşendir. B1 düzeyi, öğrencinin somut ifadelerden soyut kavramlara geçtiği ve dil üretiminde çeşitliliğin beklendiği kritik bir basamaktır. Literatürdeki çalışmalar ise öğrencilerin bu eşikte dar bir kelime kadrosuna sıkıştıklarını, yazılı anlatımlarında temel söz varlığının ötesine geçmekte güçlük çektiklerini ortaya koymaktadır. Bu gerekçeyle yürütülen araştırma, İstanbul Gelişim Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TYUAM) bünyesinde eğitim gören B1 seviyesindeki Türkçe hazırlık öğrencilerinin yazılı metinlerindeki söz varlığı unsurlarını incelemeye odaklanmaktadır. Çalışmada öğrencilerin kelime çeşitliliğinin saptanması, kelime tekrar sıklıklarının belirlenmesi ve soyut kavramları ifade yeterliliklerinin değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Ders kitaplarındaki hedef söz varlığının serbest yazım sürecine aktarım oranı da analiz edilecek alt boyutlar arasındadır. Araştırmanın yöntemi, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması (case study) olarak belirlenmiştir. Veri seti, ilgili kurumda 2025-2026 eğitim öğretim yılında öğrenim gören B1 düzeyindeki katılımcıların tematik konularda ürettikleri serbest yazma metinlerinden oluşmaktadır. Toplanan veriler içerik analizi tekniğiyle; isim, fiil, sıfat ve kalıplaşmış ifadeler (deyimler, ikilemeler) bağlamında kodlanıp uzman görüşüyle çözümlenecektir. Beklenen bulgular, öğrencilerin temel fiilleri ve somut isimleri doğru bağlamda kullansalar da nitelik bildiren sıfatlar ile kalıplaşmış ifadelerde yetersiz kalacakları yönündedir. Metinlerde eş anlamlı kelime tercihinin düşük kalması ve ana dilin anlamsal alanından kaynaklanan aktarım hataları (lexical interference), yazılı anlatımın akıcılığını doğrudan etkileyen temel faktörlerdir. Söz varlığı ediniminin niceliksel düzeyde kalsa da niteliksel derinlikten yoksun olduğunu gösteren bu tablo karşısında çeşitli adımların atılması gerekmektedir. Kelimelerin bağlamsal ve ilişkisel özellikleriyle öğretilmesi, sözlük kullanım alışkanlıklarının kazandırılması, pasif kelime hazinesini aktifleştirecek üretken yazma etkinliklerinin artırılması ve ders materyallerinin B1 seviyesinin ifade zenginliğine uygun hâle getirilmesi başlıca önerilerdir.

Anahtar Kelimeler: yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (YDTÖ), B1 düzeyi, söz varlığı analizi, yazılı anlatım, kelime öğretimi stratejileri

Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirmede Türkçesi Varken Oyunu Uygulaması

Hilal ARSLAN SAV, Artvin/Merkez/Artvin Bilim ve Sanat Merkezi

Dil, bir toplumun kültürel kimliğini yansıtan en temel unsurdur. Türkçenin tarihsel süreçte yaşadığı dilsel etkileşimler, günümüzde yerini özellikle İngilizce kökenli yoğun bir ödünçleme sürecine bırakmıştır. Güncel veriler Türkçedeki yabancı kelime oranının %23,72 olduğunu gösterirken araştırmalar, genç kuşakların günlük yaşamda Türkçe karşılıklar yerine yabancı sözcükleri tercih etmesinin dilin yapısal bütünlüğü açısından risk oluşturduğunu vurgulamaktadır. Bu noktada eğitim ortamlarında kullanılan materyallerin dil bilinci kazandırmadaki rolü kritik önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin günlük dilde kullandıkları yabancı kökenli sözcüklerin Türkçe karşılıklarına yönelik farkındalıklarını artırmak ve bu amaçla geliştirilen “Türkçesi Varken” adlı oyun temelli öğretim materyalinin etkililiğini incelemektir. Araştırmada, bir eğitim materyalinin tasarım, uygulama ve değerlendirme süreçlerini kapsayan “Ürün Geliştirme Temelli Uygulama Modeli” kullanılmıştır. Materyal tasarım aşamasında, 5. sınıf Türkçe ders kitapları taranarak en sık karşılaşılan 50 yabancı kökenli sözcük belirlenmiş, web tabanlı bir tasarım programı aracılığıyla ön yüzü yabancı, arka yüzü Türkçe karşılıkları içeren oyun kartları hazırlanmıştır. Çalışma grubu, Artvin il merkezinde bir ortaokulda öğrenim gören 25 kişilik bir 6. sınıf şubesinden oluşmaktadır. Uygulama sürecinde öğrencilere eş değer nitelikte ön test ve son test uygulanmış, iki hafta boyunca materyalle serbest etkileşim kurlmaları sağlanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Araştırma sonuçları, “Türkçesi Varken” kart oyununun öğrencilerin toplam başarı puanlarında anlamlı bir artış sağladığını göstermektedir. Özellikle kelimeyi tanıma becerisini ölçen bölümlerde %78’lik bir başarı artışı kaydedilmiştir. Ancak kelime üretme ve açık uçlu soruların bulunduğu bölümlerde başarının daha sınırlı kaldığı görülmüştür. Bu durum, materyalle yoğun etkileşim kuran öğrencilerin daha yüksek gelişim göstermesiyle birlikte değerlendirildiğinde oyun temelli materyallerin kelime farkındalığı oluşturmada güçlü bir araç olduğu, ancak düzenli kullanım ve ek etkinliklerle desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma, oyunlaştırılmış materyallerin Türkçe derslerinde dil bilinci kazandırma sürecinde yüksek bir potansiyel taşıdığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: dil bilinci, Türkçe öğretimi, oyun temelli öğrenme, öğretim materyali geliştirme, yabancı kökenli sözcükler

Web 2.0 Destekli Öğrenme Materyallerinin Özel Yetenekli Öğrencilerin Bilimsel Söz Varlığı Gelişimi Üzerine Etkisi

Hülya KAYALI, Trabzon/Akçaabat/Akçaabat Bilim ve Sanat Merkezi

Kerem KAYALI, Trabzon/Akçaabat/Akçaabat Bilim ve Sanat Merkezi

Bilimsel kavram ve terminolojinin doğru ve anlamlı biçimde öğrenilmesi, öğrencilerin bilimsel düşünme becerilerinin gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Bilimsel dil, gündelik dilden farklı olarak yoğun kavramsal yapı ve disipline özgü terimler içerdiğinden, bu kavramların erken yaşlarda ve bağlam içinde öğretilmesi gerekmektedir. Bu durum, öğrencilerin akademik başarılarının ve bilimsel okuryazarlık düzeylerinin artırılmasında belirleyici olmaktadır. Ancak araştırmalar, ilkokul öğrencilerinin bilimsel kavramlara yönelik farkındalıklarının sınırlı olduğunu ve bilimsel terminolojiyi günlük dil ile ilişkilendirmekte güçlük yaşayabildiklerini göstermektedir. Bu nedenle bilimsel içeriğin yaş düzeyine uygun, anlaşılabilir ve bütüncül öğrenme ortamlarıyla sunulması önem taşımaktadır. Bu bağlamda geleneksel öğretim yöntemlerinin ötesine geçilerek dijital ve görsel destekli öğrenme ortamlarının kullanımı ön plana çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı, web 2.0 araçlarıyla geliştirilen dijital ve basılı bütüncül öğrenme materyallerinin, özel yetenekli ilkokul öğrencilerinin bilimsel söz varlığı gelişimi üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden özel durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Çalışma grubunu, 2025-2026 eğitim öğretim yılında bir bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören 8-10 yaş aralığındaki 10 özel yetenekli öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında bilim insanı konuşurma videoları, QR kod destekli kitapçıklar ve sanal sergi gibi dijital ve basılı materyallerden oluşan öğrenme ortamı iki haftalık süreçte uygulanmıştır. Veriler, uygulama sonrasında yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma bulguları, dijital ve basılı materyallerin birlikte kullanıldığı bütüncül öğrenme ortamlarının öğrencilerin bilimsel kavramlara yönelik ilgisini artırdığını, bilimsel kelime dağarcıklarını geliştirdiğini ve bilimsel dili daha anlaşılır hâle getirdiğini göstermektedir. Öğrenciler, bilim insanı konuşurma videoları, QR kodlu kitapçıklar ve sanal sergi aracılığıyla yeni bilimsel terimleri tanımış, anlamlandırmış ve kendi ifadelerinde kullanabilmiştir. Özellikle görsel ve etkileşimli içeriklerin kavramların öğrenilmesini kolaylaştırdığı ve öğrencilerin dikkatini çektiği belirlenmiştir. Bununla birlikte öğrenciler, materyallerin görsel zenginlik, etkileşim düzeyi ve kavram açıklamaları açısından geliştirilebileceğine yönelik önerilerde bulunmuştur. Sonuç olarak, web 2.0 destekli dijital ve basılı bütüncül öğrenme materyallerinin ilkokul düzeyinde bilimsel terminoloji öğretiminde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda öğretim süreçlerinde dijital ve basılı içeriklerin birlikte kullanılması, materyallerin görsel ve etkileşimli öğelerle zenginleştirilmesi, kavram haritaları ve sözlüklerle desteklenmesi ve oyunlaştırma temelli etkinliklerin yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: bilimsel terminoloji, bilimsel söz varlığı, dijital içerik, web 2.0 araçları, bütüncül öğrenme materyali

Türk Dünyası Bağlamında Söz Varlığı Eğitimi: Kardeş Kelimeler

Dr. Mehmet BULUT, Kayseri/Melikgazi/Çetin Şen Bilim ve Sanat Merkezi

Dil, bireyin düşünce dünyasını inşa eden, kültürel belleği nesilden nesile aktaran ve toplumsal bilinci oluşturan en temel yapı taşıdır. Aksan'ın (2007, s. 11) vurguladığı üzere dil, salt bir iletişim aracı olmasının ötesinde, onu konuşan ulusun dünya görüşünü ve kültürel kodlarını yansıtan bir aynadır. Ancak günümüz dijitalleşme süreci ve tüketim kültürü, öğrencilerin söz varlığında daralmaya yol açarak okuduğunu anlama ve muhakeme etme becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu soruna pedagojik bir çözüm sunmak amacıyla yürürlüğe giren Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, millî ve manevî değerleri benimsemiş, Türkçeyi estetik biçimde kullanan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2024, s. 9). Bu araştırmanın temel amacı, belirtilen eğitim modeli vizyonu doğrultusunda, ortaokul ve lise öğrencilerinin kelime hazinelerini "Kardeş Kelimeler" stratejisi ile zenginleştirmektir. Çalışma, Türkiye Türkçesi ile tarihî Çağatay ve günümüz Özbek Türkçesi arasındaki ortak köklerden yola çıkarak dil öğretiminde etimolojik bağ kurmayı hedefler. Böylece dilin mantıksal bir bütün olarak kavranması öngörülmektedir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden belge incelemesi ve betimsel analiz desenleri kullanılmıştır. Temel sözlükler ve Swadesh listesi taranarak 402 kelimelik "çekirdek söz varlığı" oluşturulmuştur. Bu veriler doğrultusunda disiplinler arası bir işleniş modeli tasarlanmış; dijital etkinlikler ve mobil uygulama geliştirilerek bilim ve sanat merkezi (BİLSEM) bünyesindeki 106 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonucunda gerçekleştirilen ön test ve son test analizleri, öğrencilerin başarı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek düzeyde bir artış olduğunu göstermiştir ($t(105) = 11.38, p < .001, d = 1.10$). Ayrıca Türkçenin temel söz varlığının %85,8 oranında korunduğu matematiksel olarak doğrulanmış ve uygulamaların Türk dünyasına yönelik aidiyet duygusunu güçlendirdiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak; ders kitaplarına "Türk Dünyasından Bir Kelime" bölümlerinin eklenmesi, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) için oyunlaştırılmış dijital uygulamaların geliştirilmesi ve saha çalışmalarını içeren proje tabanlı öğrenmenin teşvik edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, ortak Türk dili, kardeş kelimeler, dil öğretimi, etimolojik farkındalık

Bir Taşla İki Kuş: Atasözleri ile Deyimlerin Öğretiminde Tarsia

Nida BAŞKURT, Gaziantep/Şahinbey/Şahinbey Kavaklık Bilim ve Sanat Merkezi

Atasözleri ve deyimler, bir toplumun somut olmayan kültürel mirasını yansıtan ve nesiller arasında köprü görevi gören önemli söz varlığı unsurlarıdır. Bu nedenle her yeni neslin bunları öğrenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, Türkçe derslerinde atasözleri ve deyimleri öğrenirken öğrencilerin anlam çıkarmada yaşadığı zorluklar, kalıcı öğrenmeyi sağlayamamaları ve derslerin genellikle ezberlemeye dayalı olması gibi sorunları ele almayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, Tarsia web 2.0 aracı kullanılarak atasözleri ve deyimlerle ilgili etkileşimli bulmacalar hazırlanmış ve bu aracın öğrencilerin öğrenme süreçleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Karma yöntemli bir araştırma tasarımı benimsenmiştir; proje sürecinde, deney grubundaki 10 öğrenciye bir bilim ve sanat merkezinde bu web 2.0 aracı kullanılarak konu öğretilirken kontrol grubundaki 10 öğrenciye aynı içerik geleneksel öğretim yöntemleriyle sunulmuştur. Uygulama sürecinin başında ve sonunda başarı testleri uygulanmış ve öğrencilerin süreç hakkındaki görüşlerini belirlemek için görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın sonuçları, web 2.0 aracını kullanan deney grubundaki öğrencilerin başarı düzeylerinde önemli bir artış gösterdiğini ve derslerin daha keyifli ve ilgi çekici hâle geldiğini ortaya koymuştur. Buna karşılık kontrol grubundaki öğrenme süreci daha pasif kalmış ve öğrenciler derslere katılmakta zorluk yaşamıştır. Sonuç olarak atasözleri ve deyimlerin öğretiminde Tarsia web 2.0 aracının kullanımı, öğrencilerin anlam çıkarma becerilerini geliştirmiş, bilgiyi kalıcı hâle getirmiş ve dil farkındalıklarına katkıda bulunmuştur. Bu açıdan mevcut araştırma, sözlü kültür unsurlarını dijital ve etkileşimli öğrenme ortamlarıyla bütünleştirerek yenilikçi ve pratik bir öğretim modeli sunmakta ve böylece kültürel mirasın aktarımını desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarsia, atasözü, deyim, kültürel miras

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerde SÖZ Modeli ile Sözcük Dağarcığının Geliştirilmesi

Ramazan ERYILMAZ/Antalya/Alanya/Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Bu çalışma, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin üretken sözcük dağarcığını geliştirmeye yönelik geliştirilen SÖZ (Sohbet Botu Destekli Öz Düzenleme Temelli Zenginleştirilmiş Yazma) modelinin etkililiğini incelemektedir. Sözcük dağarcığının dil öğrenimindeki merkezî rolüne rağmen öğrencilerin kelimeleri çoğunlukla alıcı düzeyde öğrendikleri ve yazılı üretimde etkin kullanmakta zorlandıkları vurgulanmaktadır. Bu sorundan hareketle çalışma, öz düzenleme temelli bir yazma sürecine yapay zekâ destekli geri bildirim entegre ederek bu eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır. Araştırma, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desenle yürütülmüştür. Katılımcılar, bir devlet üniversitesinin TÖMER biriminde öğrenim gören A2 düzeyinde 40 öğrenciden oluşmakta olup deney ve kontrol grubu olmak üzere eşit şekilde ikiye ayrılmıştır. Öz düzenlemeye dayalı öğrenme (ÖDÖ) kuramına dayanan SÖZ modeli; planlama, yazma, sohbet robotu geri bildirim alma, öz değerlendirme ve revizyon aşamalarından oluşan bir döngüyle uygulanmıştır. Müdahale süreci altı hafta ve toplam 18 yazma görevi kapsamında yürütülmüştür. Bu süreçte öğrenciler, yazdıkları metinleri özel olarak yapılandırılmış bir yapay zekâ uygulaması olan SÖZ GPT'ye yükleyerek sözcük çeşitliliği ve hedef kelime kullanımına ilişkin nicel geri bildirim almışlardır. Üretken söz varlığı iki ölçütle değerlendirilmiştir: *Metinsel Sözcüksel Çeşitlilik Ölçütü (MTLD)* ve hedef kelime kullanım oranı. Analizlerde eşleştirilmiş örneklem t-testi ve ANCOVA kullanılmış; etki büyüklükleri Cohen's d ile hesaplanmıştır. Bulgular, deney grubunun her iki göstergede de kontrol grubuna kıyasla anlamlı düzeyde gelişim sergilediğini ortaya koymuştur ($p < .05$). Etki büyüklüğü değerleri orta düzeyde bir etki olduğuna işaret etmektedir (MTLD için $d = 0.67$; hedef kelime kullanım oranı için $d = 0.72$). Bu sonuçlar, sohbet robotu geri bildiriminin öz düzenleme döngüsüyle bütünleştirilmesinin öğrencilerin hedef kelimeleri daha bilinçli ve çeşitli biçimde kullanmalarını desteklediğini göstermektedir. Araştırma bulguları doğrultusunda, yazma etkinliklerinin öz düzenleme stratejilerini içerecek biçimde tasarlanması ve yapay zekâ tabanlı araçların geri bildirim süreçlerine entegre edilmesi önerilmektedir. Modelin farklı dil düzeylerinde ve daha uzun süreli çalışmalarla sınanması ise gelecek araştırmalar için önemli bir yönelim olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: yabancı dil, Türkçe, sözcük dağarcığı, öz düzenleme, sohbet robotu

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Sözcük Türlerinin Bağlamsal ve İşlevsel Sunumu

Şerife TÜRK, Ankara/Yenimahalle/Mimar Sinan Ortaokulu

İşlevsel dil bilgisi kuramı; dil bilgisini durağan bir kurallar dizgesi olarak gören geleneksel davranışçı yaklaşımların aksine, biçimin anlam inşa etme sürecindeki rolünü esas alır. Bu kuramsal zeminde şekillenen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe Dersi Öğretim Programı, dil kavramlarının ezberlenmesi yerine dilin işlevlerinin sezdirilmesini temel alan bir yaklaşımı benimser. Böylece söz konusu programda dil bilgisi öğretimi, dört temel beceride anlam inşasını destekleyen yardımcı bir bileşen olarak geleneksel kural merkezli anlayıştan bağlam temelli bir perspektife taşınmıştır. Eldeki araştırmanın amacı, 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki sözcük türlerinin (isim, eylem, sıfat ve zamir) sunum stratejilerini işlevsellik ve bağlam temelinde betimlemektir. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemiyle yürütülmüştür. Araştırma materyalini Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki “Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti, Geliştirilmesi ve İzlenmesi” projesi kapsamında analiz birimi olarak seçilen 2024-2025 eğitim öğretim yılı 5. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Kitaplardaki dil bilgisi etkinlikleri, terimsel adlandırma (üst dil kullanımı) ve işlevsel sunum (bağlamsal sezdirme) ölçütleri temelinde kurgulanan bir içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda, yeni müfredat kapsamında hazırlanan Türkçe ders kitaplarının bağlam temelli yaklaşımla büyük ölçüde uyumlu olduğu saptanmıştır. Dil bilgisi kategorilerinin soyut ve kural merkezli tanımlar yerine metnin anlam dünyasını kuran işlevsel üst dil birimleri olarak yapılandırıldığı görülmüştür. Bulgular; isim ve eylemlerin birer bilişsel şema olarak sunulduğunu, sıfatların betimleyici rollerinin pekiştirildiğini, zamirlerin ise metin içi art gönderim işleviyle konumlandırıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, dil bilgisinin bir ezber alanı değil; söz varlığını geliştiren dinamik bir süreç olarak kurgulandığını göstermektedir. Sürecin geliştirilmesi adına işlevsel modelin üst kademelerde boylamsal çalışmalarla izlenmesi ve öğretmenlere yönelik “dilsel sezdirme teknikleri” konulu uygulamalı atölyelerin düzenlenmesi önerilmektedir. Ayrıca ders kitaplarındaki kazanımların MEBTERİM verileri ve yapay zekâ destekli dil işleme araçlarıyla bütünleştirilmesi; öğrenci söz varlığının veriye dayalı ve sistemli biçimde zenginleştirilmesi açısından kritik önemdedir. Son olarak; dil bilgisi unsurlarının sadece edebî metinlerde değil, bilgilendirici metinlerde ve dijital platformlardaki “üst dil” kullanımları üzerinden de izlenmesinin, materyal çeşitliliğini artıracığı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, işlevsel dil bilgisi, bağlam, üst dil

İklim Değişikliği Sözlüğü: Geleceğe Yeşil Bir Dil Bırakmak

Şuhayip TÜRKYILMAZ, Uşak/Merkez/Turhan Akçay Bilim ve Sanat Merkezi
Ayşen Ay IŞIK, Uşak/Merkez/Mavişehir İlkokulu

Bu çalışmada, iklim değişikliğiyle ilgili temel kavramları lise düzeyindeki öğrencilerin anlayabileceği şekilde açıklayan, görsel ve dijital destekli bir “İklim Değişikliği Sözlüğü” hazırlanmıştır. Sözlükte yer alan her kavram; etimolojik köken, bilimsel ve günlük kullanım, edebî kullanım ve kültürel yansımalar başlıklarıyla ele alınmıştır. Projede ayrıca 100 lise öğrencisine uygulanan anketle; öğrencilerin iklim kavramlarına, aşırı hava olaylarına, çölleşmeye, iklim göçüne ve iklim senaryolarına dair bilgi düzeyleri ölçülmüş ve bu verilere göre sözlük içerikleri şekillendirilmiştir. Anket sonuçları, öğrencilerin büyük çoğunluğunun teknik iklim terimlerine (RCP, SSP, PPM vb.) uzak olduğunu ancak günlük hayatta iklim değişikliğinin etkilerini (kuraklık, sıcak hava dalgaları, sel vb.) doğrudan gözlemlediğini göstermiştir. Bu nedenle hazırlanan sözlük, yalnızca akademik bir kaynak değil aynı zamanda öğrencilerin somut deneyimleriyle bağlantı kuran bir öğrenme aracı niteliği taşımaktadır. Hazırlanan dijital sözlük, Türk dili ve edebiyatı derslerinde sürdürülebilirlik temalarının işlenmesinde yardımcı materyal olarak kullanılabilir olup öğrencilerin çevresel farkındalığını ve kavram bilgisini önemli ölçüde artırmıştır. İçerikler doğrudan öğrenci verisi (anket sonuçları) ile ilişkilendirilmiş, sözlük pasif bilgi değil aktif öğrenme aracı hâline getirilmiştir. Teknik iklim senaryoları (RCP-SSP), sera gazları ve karbon döngüsü gibi ileri kavramlar lise düzeyine uyarlanarak açıklanmıştır. Ürün dijital erişime (<https://online.fliphtml5.com/vslsp/povs/#p=1>) uygun biçimde tasarlanmış olup ilerleyen yıllarda güncellenebilir “Yaşayan Sözlük” modeli oluşturulmuştur. Bu yönleriyle çalışma hem eğitim materyali hem araştırma ürünü hem de bilim iletişim uygulaması niteliği taşıdığı değerlendirilmektedir. Sözlüğün açık kaynak yapısı korunarak, ulusal çapta tüm lise öğrencileri ve öğretmenlerinin erişimine sunulması için Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) portalında tanıtımının yapılması önerilmektedir. EBA içerik kısmına yüklenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: iklim değişikliği, dijital sözlük, sözlük

Dil, Duygu ve Dayanıklılık: Pozitif Psikoloji Perspektifinden Türkçe Öğretimi

Ünzile GÜLŞEN, Edirne/Uzunköprü/Muzaffer Atasay Anadolu Lisesi

Dr. Ayşe ZAMBAK, Adana/İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Bu araştırma, yapay zekâ destekli geliştirilen pozitif psikoloji temelli etkinliklerin 12. sınıf öğrencilerinin Türk dili ve edebiyatı dersine yönelik öz yeterlik algıları ve pozitif algılama düzeyleri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, öz farkındalık, öz güven, umut, şükran ve psikolojik dayanıklılık gibi pozitif psikoloji bileşenlerinin dil öğretimi bağlamına uyarlanması yoluyla öğrencilerin bilişsel kazanımlarının yanı sıra duyuşsal gelişimlerinin de desteklenebileceği varsayımına dayanmaktadır. Araştırma, eylem araştırmasına dayalı karma yöntem yaklaşımıyla tasarlanmıştır. Nicel boyutta tek gruplu ön test-son test yarı deneysel desen kullanılmış; nitel boyutta ise öğrencilerin deneyimlerini ortaya koymak amacıyla çevrim içi bir dijital pano üzerinden toplanan yansıtıcı formlar içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışma grubunu 2025-2026 eğitim öğretim yılında bir Anadolu lisesinde öğrenim gören 18 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak “Türkçe Dersine Yönelik Öz Yeterlik Ölçeği”, “Pozitif Algılama Ölçeği” ve haftalık yansıtıcı formlar kullanılmıştır. Nicel bulgular, uygulama sürecinin öğrencilerin öz yeterlik algılarında ve pozitif algılama düzeylerinde anlamlı gelişmeler sağladığını göstermektedir. Akademik katılım ve motivasyon öz yeterliği puanları ön testte $\bar{x}=3,53$ iken son testte $\bar{x}=4,15$ 'e yükselmiş ($p=0,037$); sosyal ve iletişimsel öz yeterlik puanları $\bar{x}=3,50$ 'den $\bar{x}=4,22$ 'ye artmıştır ($p=0,021$). Algılanan yetersizlik düzeyinde ise $\bar{x}=4,17$ 'den $\bar{x}=3,20$ 'ye anlamlı bir düşüş gözlenmiştir ($p=0,000$). Ayrıca öğrencilerin pozitif algılama düzeyleri $\bar{x}=4,37$ 'den $\bar{x}=5,50$ 'ye yükselmiş ve bu artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,000$). Nitel bulgular ise öğrencilerin kendini ifade etme becerilerinde gelişim, artan öz farkındalık, güçlenen öz güven ve derse yönelik olumlu tutumlar geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları doğrultusunda, pozitif psikoloji temelli etkinliklerin Türkçe öğretiminde etkili bir yaklaşım sunduğu görülmektedir. Bu kapsamda, söz konusu etkinliklerin ders planlarına sistematik biçimde dâhil edilmesi, öğretmenlere yönelik uygulamalı hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi ve yapay zekâ destekli araçların pedagojik amaçlarla kullanılması önerilmektedir. Ayrıca farklı sınıf düzeylerinde ve daha geniş örneklemelerle yürütülecek kontrol gruplu ve boyamsal araştırmaların planlanması, uygulamaların etkililiğine ilişkin daha güçlü bulgular elde edilmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: pozitif psikoloji, Türkçe öğretimi, eylem araştırması, öz yeterlik, pozitif algılama

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Söz Varlığının Ölçülmesi,
İzlenmesi ve Değerlendirilmesi*

Özel Yetenekli İlkokul Öğrencilerinin Söz Varlığının İncelenmesinde Öğrenci Günlükleri

Derya SÖNMEZ, Kahramanmaraş/Onikişubat/Onikişubat Bilim ve Sanat Merkezi

Söz varlığı, bireyin okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin gelişiminde en önemli etmendir. Özellikle ilkokul döneminde söz varlığının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Özel yetenekli öğrencilerin akranlarına göre daha hızlı öğrenme ve gelişmiş bilişsel becerilere sahip oldukları bilinmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin söz varlığının doğal yazılı ürünler üzerinden inceleyen çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu nedenle öğrenci günlükleri, öğrencilerin dil kullanımını doğal bağlamında incelemek için önemli bir araç olarak görülmüştür. Bu araştırmanın amacı, özel yetenekli ilkokul öğrencilerinin söz varlığını öğrenci günlükleri aracılığıyla incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2025-2026 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş ili Onikişubat ilçesinde bulunan bir bilim ve sanat merkezine devam eden 8 özel yetenekli ilkokul öğrencisi (4 kız, 4 erkek) oluşturmaktadır. Öğrencilerin yazdıkları günlükler araştırmanın veri kaynağını oluşturmuştur. Toplanan veriler söz varlığı inceleme teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu süreçte öğrencilerin günlüklerinde yer alan toplam kelime sayısı, farklı kelime sayısı ve kelime tekrarları belirlenmiştir. Ayrıca metinlerde yer alan deyimler, mecazlı ifadeler ve betimleyici kelimeler de incelenmiştir. Araştırma bulguları, özel yetenekli ilkokul öğrencilerinin günlük yazılarında zengin bir kelime çeşitliliği kullandıklarını göstermektedir. Öğrencilerin yazılarında yalnızca günlük dilde kullanılan temel kelimeler değil aynı zamanda soyut kavramları ifade eden ve duyguları betimleyen kelimelerin de yer aldığı belirlenmiştir. Bu durum, özel yetenekli öğrencilerin dilsel ifade becerilerinin gelişmiş olduğuna işaret etmektedir. Araştırma sonuçlarına göre günlük tutma etkinliğinin öğrencilerin doğal dil kullanımını yansıttığını ve söz varlığı incelemelerinde etkili bir veri kaynağı sunduğunu göstermektedir. Günlük yazıları, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini özgür bir şekilde ifade etmelerine olanak sağladığı için kelime kullanım çeşitliliğini artırabilmektedir. Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan eğitim programlarında yaratıcı yazma ve serbest yazma etkinliklerinin artırılması söz varlığının gelişimine katkı sağlayabilir. Öğretmenlerin öğrencilerin yazılı ürünlerini düzenli olarak inceleyerek söz varlığı gelişimini takip etmeleri de önemlidir.

Anahtar Kelimeler: dil gelişimi, günlük tutma, özel yetenekli öğrenciler, söz varlığı

Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Yabancı Uyruklu Öğrencileri için Türkçe Yeterlik Sınavının Geliştirilmesi: Çocuklar için Türkçe Yeterlik Sınavı Örneği

Doğan Onur KÖKSAL, Ankara/MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

Türkiye’de yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim süreçlerine etkili ve sürdürülebilir katılımının sağlanmasında Türkçe dil yeterliklerinin doğru, sistematik ve hedef kitleye duyarlı biçimde belirlenmesi önemli bir gereksinimdir. Bu ihtiyaçtan hareketle geliştirilen Çocuklar için Türkçe Yeterlik Sınavı (ÇTYS), 7-11 yaş aralığındaki yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe dil yeterliklerini Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM) ile uyumlu biçimde belirlemeyi amaçlamaktadır. Sınav, yalnızca öğrencilerin dil düzeylerini belirlemeye yönelik bir araç olarak değil aynı zamanda dil desteği ihtiyaçlarını ortaya koyan, öğretim süreçlerine geri bildirim sağlayan ve kapsayıcı eğitim politikalarının geliştirilmesine veri temelli katkı sunan bütüncül bir ölçme değerlendirme aracı olarak tasarlanmıştır. ÇTYS’nin geliştirme sürecinde hedef grubun yaş özellikleri, bilişsel ve dilsel gelişim düzeyleri, ana dil çeşitliliği, okuryazarlık yeterlikleri ve sosyoekonomik farklılıkları dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda sınav geliştirme süreci çok aşamalı ve kanıta dayalı bir anlayışla yürütülmüştür. İlk aşamada K-12 düzeyine yönelik uluslararası yabancı dil yeterlik sınavları incelenmiş; ardından D-AOBM, Genç Öğrenciler Tanımlayıcı Bankası ve Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı temel alınarak sınavda hedeflenecek tanımlayıcılar belirlenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulan toplam 119 tanımlayıcının hedef grup açısından önem ve öncelik düzeylerini belirlemek amacıyla Türk Eğitim Sisteminde Çocuklar için Kapsayıcı Eğitimin Desteklenmesi Projesi (PIKTES) kapsamında yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğreten 2140 öğreticiye anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda beceri alanlarına ilişkin yapı tanımları, test özellikleri ve prototip görevler geliştirilmiştir. Sınavın ilk pilot uygulaması Aralık 2024’te Ankara’da, farklı sınıf düzeylerinden ve yedi farklı uyruktan öğrencilerle iki paralel form üzerinden yürütülmüştür. Uygulamaya dinleme bölümüne 373, okuma bölümüne 338, yazma bölümüne 336 ve konuşma bölümüne 190 öğrenci katılım sağlamıştır. Uygulama sonucunda okuma ve dinleme bölümlerindeki maddelerin büyük ölçüde beklenen biçimde işlediği, madde güçlüğü ve ayırt edicilik bakımından genel olarak uygun özellikler sergilediği ve iki formun karşılaştırılabilir olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık konuşma ve yazma görevlerinde, özellikle bazı açık uçlu görevlerde yönerge açıklığı, görev tasarımı ve öğrenci yanıt verme davranışları bakımından iyileştirme gereksinimi olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, alıcı becerilerde sınavın işlevsel ve güvenilir bir yapı sergilediğini; üretici becerilerde ise görev tasarımı ve yönerge yapısına ilişkin bazı iyileştirmelerin gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle ÇTYS, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe yeterliklerinin belirlenmesi, dil desteği gereksinimlerinin saptanması ve kapsayıcı eğitim politikalarının güçlendirilmesi açısından önemli bir model sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kapsayıcı eğitim, yabancı uyruklu öğrenciler, çocuklar için Türkçe yeterlik sınavı, D-AOBM, PIKTES

TYMM Kapsamında Hazırlanan Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi

Ergin ŞEN, Ankara/Sincan/Hacı Bektaş-ı Veli Ortaokulu

Naci GILIÇ, Ankara/Çankaya/Millî Eğitim Bakanlığı

Türkçe çok geniş bir coğrafyada, büyük bir nüfus tarafından konuşulan bir dildir. Buna dayalı Türkçe, söz varlığı bakımından oldukça zengindir. Eğitim öğretim ortamlarında okutulan ders kitapları -özellikle Türkçe- söz varlığının da bunu yansıtması gerekmektedir. Söz konusu kitaplarda yer alan metinler buna bağlı olarak titizlikle seçilmeli ve öğrencilerin söz varlığını geliştirici nitelikler taşımalıdır. Bir insanın söz varlığı ne kadar genişse düşünce dünyası da o kadar zengin olacaktır. Küçük yaşlardan itibaren de kelime hazinesinin geliştirilmesi, söz varlığının genişletilmesi bakımından önem arz etmektedir. Ders kitaplarının önemli işlevlerinden biri söz varlığının geliştirilmesine hizmet etmektir. Bu çalışmada, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) kapsamında, Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (2024) dayalı hazırlanan 5. sınıf düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin söz varlığı yönünden incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda iki ciltten oluşan söz konusu ders kitabı elektronik ortamda ele alınmış ve her iki ciltte yer alan okuma metinleri söz varlığı bakımından incelenmiştir. Çalışmada yöntem olarak doküman incelemesine dayalı içerik analizi yapılmıştır. Söz konusu kitaplarda yer alan okuma metinlerindeki kelime sayısı, sıklığı, atasözü ve deyimlere yer verilmesi gibi durumlar belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece ders kitaplarındaki okuma metinlerinin söz varlığı durumu tespit edilerek bunun öğrencilerin söz varlığına katkısı tartışılmış, buna dayalı çeşitli öneri ve değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca incelenen bu kitaplar bağlamında Türkçe ders kitaplarının söz varlığı yönünden nasıl daha iyi hâle getirileceği üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitapları, ortaokul 5. sınıf, söz varlığı

Ülkem Yanımda Platformunun Öğrencilerin Söz Varlığı Gelişimine Etkisi: Veli Görüşleri

İnanç Feridun ÇANCI, Ankara/Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü
Zeynep Gizem ŞAHBAZ, Ankara/Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü
Dr. Kahraman KOÇTAŞ, Ankara/Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü
Yasin KIRIŞTIOĞLU, Ankara/Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü

Küreselleşen dünyada, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili becerilerini ve kültürel kimliklerini korumaları, giderek önem kazanan bir eğitim politikası hâline gelmiştir. Bu ihtiyaçtan doğan “Ülkem Yanımda” projesi, Millî Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü koordinasyonunda, yurt dışındaki Türk çocuklarına yönelik çevrim içi Türkçe ve Türk Kültürü dersleri sunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, 2023-2026 yılları arasında “Ülkem Yanımda” projesine katılan öğrencilerin velilerine uygulanan yıllık memnuniyet anketlerini analiz ederek platformun öğrencilerin Türkçe söz varlığını geliştirmedeki rolünü veli perspektifinden değerlendirmektir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemiyle yürütülmüştür. Araştırmanın veri kaynağını, “Ülkem Yanımda” projesi kapsamında 2023-2024, 2024-2025 ve 2025-2026 eğitim öğretim yıllarında velilere uygulanan yıllık memnuniyet anketleri oluşturmaktadır. Anketlerde yer alan, öğrencilerin dil becerileri, kelime dağarcığı, anlama ve ifade yetenekleri ile ilgili açık uçlu sorular ile derecelendirme ölçekli soruların yanıtları, “söz varlığı” teması çerçevesinde incelenmiştir. Elde edilen nitel veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiş, veli görüşleri kodlanarak bu kodlardan temalar oluşturulmuş ve bulgular yorumlanmıştır. Nicel veriler ise betimsel istatistikler kullanılarak özetlenmiş ve nitel bulguları desteklemek amacıyla tablolaştırılmıştır. 2023’ten 2026’ya kadar olan verilerin karşılaştırılmasıyla, söz varlığı gelişimindeki yıllara dayalı eğilimler belirlenmiştir. Bu araştırmanın, “Ülkem Yanımda” platformunun yurt dışındaki Türk çocuklarının söz varlığı gelişimine katkısını, birinci elden gözlemci konumundaki velilerin perspektifinden ortaya koyması; platformda kullanılan öğretim materyallerinin, etkinliklerin ve yöntemlerin söz varlığını zenginleştirmedeki etkililiğini göstermesi ve elde edilen bulguların benzer uzaktan eğitim projelerinde ve Türkçenin yurt dışında öğretimi politikalarında veri kaynağı olarak kullanılması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Ülkem Yanımda, söz varlığı, veli görüşleri, Türkçe öğretimi, yurt dışındaki Türk çocukları*

Yapay Zekâ Destekli Söz Varlığı Analizi ile Yazılı Anlatım Becerilerinin Geliştirilmesi

Dr. Muhammed Salih TAŞDEMİR, Gaziantep/İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Söz varlığı, bireyin dili anlama, anlamlandırma ve ifade etme kapasitesini belirleyen temel unsurlardan biri olup bilişsel gelişim ve akademik başarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu araştırma, öğrencilerin söz varlığını nesnel ölçütlerle analiz etmeyi ve bu verilerin yazılı anlatım performanslarıyla ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, Türkçe öğrenci metinleri üzerinde Moving-Average Type-Token Ratio (MATTR) ölçütü kullanılarak yapay zekâ destekli analizler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler öğrencilere geri bildirim olarak sunulmuştur. Araştırma sürecinde öğrencilerin yazılı ürünleri tekrarlı ölçümlerle değerlendirilmiş, elde edilen veriler istatistiksel analiz yöntemleriyle incelenmiştir. Bulgular, öğrencilerin süreç içerisinde kelime çeşitliliği bakımından anlamlı bir gelişim gösterdiğini ortaya koymuştur. MATTR değerlerindeki artış, öğrencilerin daha zengin ve çeşitli bir söz varlığı kullanmaya başladığını göstermektedir. Bununla birlikte, toplam kelime sayısındaki artışın tek başına söz varlığı gelişimini açıklamada yeterli olmadığı belirlenmiştir. Yapay zekâ tarafından sağlanan geri bildirimlerin öğrencilerin dil farkındalığını artırdığı, özellikle tekrar eden kelimeleri azaltma ve alternatif ifadeler kullanma konusunda olumlu katkılar sunduğu gözlemlenmiştir. Ancak bazı metinlerde yüksek söz varlığı değerlerine rağmen içerik açısından sınırlı anlatımların bulunması, söz varlığının yazma becerisinin yalnızca bir boyutu olduğunu göstermektedir. Bu durum yazılı anlatımın içerik, organizasyon ve düşünce geliştirme gibi diğer bileşenlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak çalışma, yapay zekâ destekli söz varlığı analizlerinin öğrencilerin dil gelişimini izleme ve geliştirme sürecinde etkili, hızlı ve uygulanabilir bir yöntem sunduğunu ortaya koymakta; bu tür uygulamaların eğitim ortamlarına entegrasyonunun önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, yapay zekâ, yazılı anlatım, MATTR, dil gelişimi

Ortaokul Öğrencilerinin Söz Varlığının Okuma Motivasyonu ve Okuma Tutumuna Etkisi

Doç. Dr. Mustafa KAYA, Van/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Bu çalışmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin söz varlığının okuma motivasyonuna ve okuma tutumuna etkisini tespit etmektir. Ortaokul öğrencilerinin söz varlığının okuma motivasyonuna ve okuma tutumuna etkisini tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma yaklaşımlarından yordayıcı ilişkisel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullarda öğrenim gören toplam 104 ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” yöntemine göre seçilmiştir. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak Özbay ve Uyar (2009) tarafından geliştirilen okumaya yönelik tutum ölçeği ile Kurnaz (2019) tarafından geliştirilen “Okuma İç Motivasyonu Ölçeği” ve araştırmacı tarafından uzman görüşlerine başvurulmuş olarak oluşturulan “Söz Varlığı Başarı Testi” kullanılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin söz varlığı başarı puanlarını yordayan değişkenleri belirleyebilmek için çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Tüm istatistiksel işlemler paket programı aracılığıyla yürütülmüş, anlamlılık sınırı olarak .05 düzeyi esas alınmış ve bu değer altında elde edilen sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin söz varlığının onların okuma motivasyonu ve okuma tutumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarından hareketle ortaokul öğrencilerinin söz varlığını zenginleştirmek için farklı etkinliklere yer verilebilir. Öğrencilerin söz varlığının okuma motivasyonu ve tutumuyla ilişkisini tespit etmeye yönelik farklı deneysel çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, okuma motivasyonu, okuma tutumu

Dijital Portfolyo Tabanlı Söz Varlığı İzleme Modeli: “EBA Günlüğü” Önerisi

Dr. Suat ÖZER, Ankara/Yenimahalle/Nurettin Topçu Eğitim ve Uygulama Merkezi

Dil eğitiminin temel hedeflerinden biri olan söz varlığının geliştirilmesi, bireyin hem bilişsel hem de duyuşsal açıdan ilerlemesine katkı sağlamaktadır. Geleneksel ölçme araçları öğrencilerin pasif söz varlığını belirlemekle yetinmekte, üretim süreçlerinin uzun vadeli izlenmesine olanak tanımamaktadır. Bu çalışmada, Türkçe eğitiminde öğrencilerin aktif söz varlığı gelişimini boylamsal olarak izleyen “Dijital Portfolyo Tabanlı Söz Varlığı İzleme Modeli” tanıtılmaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yapılandırılmıştır. Çalışma, 2024-2026 yılları arasında toplam 50 öğrencinin katılımıyla yürütülmüş, amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenen 8 öğrencinin dijital portfolyoları boylamsal olarak incelenmiştir. Model iki aşamadan oluşmaktadır: sınıf içinde gerçekleştirilen tematik konuşma ve yazma görevleri ile bu performansların dijital bir platform aracılığıyla yine dijital ortamda arşivlenmesi. Veriler doküman analizi tekniğiyle çözümlenerek süreç başı ve süreç sonu üretimleri; söz varlığı gelişimi, kelime çeşitliliği ve aktif dil kullanımı ölçütlerine göre karşılaştırılmıştır. Bulgular, dijital yayıncılık sorumluluğunun öğrencilerde hedef kelimeleri daha seçici kullanma bilinci oluşturduğunu ve pasif söz varlığının aktif kullanıma dönüşmesini hızlandığını ortaya koymaktadır. Ayrıca model, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin bütüncül dil becerileri yaklaşımıyla uyumlu, süreç odaklı bir ölçme anlayışı sunmakta, öğrencilerin öz değerlendirme becerilerini de güçlendirmektedir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, EBA e-Portfolyo modülünün daha etkileşimli bir yapıya kavuşturulması ve “EBA Günlüğü (EBA Dijital Günce)” adıyla ulusal ölçekte yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bu sayede öğrencilerin dijital içerik tüketicisi olmaktan çıkarak özgün ve anlam derinliğine sahip içerik üreticilerine dönüşmeleri desteklenebilecektir.

Anahtar Kelimeler: aktif söz varlığı, dijital portfolyo, EBA Günlüğü, boylamsal izleme

Ana Dili Olarak Türkçe Öğretiminde Söz Varlığı Çalışmalarının İncelenmesi (2020-2025)

Dr. Öğretim Üyesi Ayşegül SEFER AKTAŞ, Estonya/Tallin/Tallin Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Yağmur Özge UĞURELLİ, Yozgat/Merkez/Yozgat Bozok Üniversitesi

Türkçenin söz varlığı, ana dili öğretiminde dil becerilerinin geliştirilmesi, anlam kurma süreçlerinin desteklenmesi ve kültürel aktarımın sürdürülmesi bakımından temel bir bileşendir. Söz varlığı öğretiminin etkili biçimde gerçekleştirilebilmesi, sözcüklerin yalnızca sayısal açıdan değil; kullanım sıklığı, bağlamsal işlevi, düzeye uygunluğu ve kültürel temsil gücü bakımından da değerlendirilmesini gerektirmektedir. Türkçe öğretimi alanındaki çalışmalar, ders kitapları ve farklı öğretim materyallerinin söz varlığı açısından farklılıklar taşıdığını; özellikle hedef söz varlığının niteliği, kültürel unsurların temsili ve öğretim etkinliklerinin yapısı bakımından çeşitli sorunların bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu araştırmada, 2020-2025 yılları arasında DergiPark'ta yayımlanan ve ana dili olarak Türkçe öğretimi bağlamında söz varlığını konu edinen çalışmaların bütüncül biçimde incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile yürütülmüştür. DergiPark veri tabanında "Türkçe" ve "söz varlığı" anahtar kelimeleriyle taranan 109 çalışma arasından, ana dili olarak Türkçe öğretimiyle doğrudan ilişkili olduğu belirlenen 26 makale inceleme kapsamına alınmıştır. Veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiş; çalışmalar yayın yılı, hedef kitle, incelenen materyal türü, araştırma yöntemi, ele alınan söz varlığı unsurları, belirlenen sorun alanları ve öne çıkan bulgular açısından değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, ortak özellikleri temelinde tematik kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Bulgular, incelenen çalışmaların büyük ölçüde Türkçe ders kitapları, çocuk edebiyatı ürünleri, dinleme metinleri, sınav soruları ve sözlükler üzerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Makalelerin önemli bir kısmının doğrudan sorun tespitine yöneldiği; araştırmaların söz varlığı planlaması ve kültürel aktarım, müfredat ve materyal tutarlılığı, öğretim süreçleri ve yöntem çeşitliliği ile ölçüt, kaynak ve standartlaşma olmak üzere dört ana tema etrafında toplandığı belirlenmiştir. En sık vurgulanan sorun, atasözlerinin öğretim materyallerinde yetersiz biçimde temsil edilmesidir. Bunun yanı sıra sınıflar arası tutarsızlık, yöntem çeşitliliğinin sınırlı oluşu, derlem uyumu eksikliği ve kelime hazinesi katsayısının düşüklüğü dikkat çeken diğer bulgulardır. Genel olarak deyimlerin atasözlerine göre daha yüksek oranda yer aldığı, atasözlerinin ise oldukça sınırlı düzeyde temsil edildiği saptanmıştır. Ayrıca araştırmaların büyük çoğunluğunun doküman analizi temelli olması, saha araştırmalarının ise sınırlı kalması da önemli bir bulgu olarak öne çıkmaktadır. Sonuç olarak 2020-2025 yılları arasındaki söz varlığı çalışmalarının daha çok ders kitapları merkezli, doküman incelemesine dayalı ve sorun belirlemeye odaklı bir görünüm sergilediği anlaşılmaktadır. Bu durum, Türkçe söz varlığı öğretiminin içerik seçimi, kültürel temsil, öğretim tasarımı ve bilimsel ölçütler açısından daha sistematik ve ölçüt temelli bir yaklaşımla geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, söz varlığı, DergiPark

MEB 1. Sınıf Hikâye Kitaplarının Doğal Dil İşleme ile Söz Varlığı Analizi

Dr. Yasin MEMİŞ, Niğde/İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Söz varlığı, çocukların dili anlama, ifade etme becerilerinin ve akademik öğrenmelerinin temel bir bileşenidir. Erken okuryazarlık yıllarında çocuklara sunulan metinlerin sözcüksel özellikleri, bu gelişimi desteklemede kritik bir role sahiptir. Türkiye’de söz varlığı araştırmalarının büyük çoğunluğu geleneksel yöntemlerle ve üst sınıflarda yürütülmekte olup 1. sınıf düzeyinde doğal dil işleme (NLP) yöntemlerine dayalı nicel çalışmalara çok az yer verilmektedir. Bu araştırma ile Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2024-2025 eğitim öğretim yılında 1. sınıf öğrencileri için yayımlanan okuma serisindeki ilk dört hikâye kitabının söz varlığını NLP yöntemleriyle betimsel olarak incelenmiştir. Doküman incelemesine dayalı bu çalışmada metinler PDF formatından çıkarılıp ön işlemlerden geçirilerek bir programlama dili ve kütüphaneleriyle analiz edilmiştir. Analizler kapsamında frekans analizi, hece ve kelime uzunluğu hesaplamaları ile Ateşman formülüne göre okunabilirlik değerlendirmeleri yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre, kitap serisi ilerledikçe toplam kelime ve benzersiz kelime sayılarında istikrarlı bir artış saptanmıştır. Bununla paralel olarak cümle başına düşen ortalama kelime sayısı ve 3 veya daha fazla heceli kelimelerin oranı da ilerleyen kitaplarda yükseliş göstermiştir. Ayrıca Ateşman okunabilirlik puanlarına göre incelenen metinler 1. sınıf seviyesine uygunluk göstermiştir. Sonuç olarak; incelenen okuma materyallerinin çocukların erken söz varlığı gelişimini destekleme potansiyeli taşıdığı, kitapların beklenen aşamalı güçleşme ilkesiyle örtüşen tutarlı bir yapı sunduğu tespit edilmiştir. Bu durum, NLP yöntemlerinin ders kitabı geliştirme ve söz varlığı izleme süreçlerinde hızlı, nesnel ve veri odaklı kararların alınmasını desteklemek amacıyla eğitim politikalarına doğrudan entegre edilmesinin önerilebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, doğal dil işleme, okunabilirlik, ilkokul 1. sınıf hikâye kitabı

“Öğrencilerin Söz Varlığı”

*Söz Varlığı Çalışmalarında
Dil İşleme Modelleri*

Divitten Ekran: Klasik Metinlerdeki Söz Varlığının Yapay Zekâyla Canlandırılması

Aykut KAYA, Manisa/Turgutlu/Turgutlu Bilim ve Sanat Merkezi

Dil, bir toplumun kültürel hafızasının temel taşıyıcısıdır ve bu hafızanın kuşaklar arası aktarımı, bireyin söz varlığının zenginliği ile doğrudan ilişkilidir. Ancak dijitalleşmeyle değişen okuma alışkanlıkları ve dilin evrimi, Z ve Alfa kuşakları ile Türk kültürünün klasik eserleri arasında önemli bir anlama engeli oluşturmuştur. Dîvânü Lügati't-Türk, Kutadgu Bilig, Safahat, Mesnevi ve Nutuk gibi eserler; içerdiği eskimiş kelimeler ve yapısal özellikler nedeniyle öğrenciler için erişilmesi güç metinler hâline gelmiştir. Bu durum, öğrencilerin kültürel mirasla bağlarının zayıflamasına yol açmaktadır. Bu çalışmada, "Divitten Ekran: Klasik Metinlerdeki Söz Varlığının Yapay Zekâyla Canlandırılması" başlıklı model ile bu kopuşun azaltılması amaçlanmıştır. Araştırma, tasarım tabanlı araştırma ve deneysel geliştirme yaklaşımlarına dayanmaktadır. Çalışmada "Doğal Dil İşleme ve Optik Karakter Tanıma" teknolojileri bir arada kullanılmıştır. Veri seti olarak Türk edebiyatının farklı dönemlerini temsil eden ve farklı edebî türlerden oluşan beş temel eser dijital ortama aktarılmıştır. Geliştirilen sistem, kullanıcı tarafından çekilen metin görsellerini optik karakter tanıma sistemi aracılığıyla dijital metne dönüştürmekte; ardından TF-IDF yöntemi ile vektörleştirilen veriler, Multinomial Naive Bayes algoritması ile sınıflandırılmaktadır. Jaccard benzerlik katsayısı ile yapılan eşleştirme sonucunda, metindeki bilinmeyen kelimeler günümüz Türkçesindeki karşılıkları ve bağlamsal açıklamalarıyla birlikte kullanıcıya sunulmaktadır. Ayrıca "akıllı satır seçici" algoritması sayesinde analiz doğruluğu artırılmakta ve kullanıcı deneyimi iyileştirilmektedir. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen 150 testte sistemin genel doğruluk oranı %94,6 olarak belirlenmiş, özellikle dilsel yoğunluğu yüksek metinlerde %100 başarı elde edilmiştir. Geleneksel yöntemlerle birkaç dakika süren kelime çözümleme süresinin 15-20 saniyeye düşmesi, sistemin eğitsel etkinliğini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, geliştirilen modelin öğrencilerin okuma akışını desteklediğini, motivasyonlarını artırdığını ve söz varlığını zenginleştirdiğini göstermektedir. Sonuç olarak, bu modelin dijital eğitim platformlarına entegre edilmesiyle klasik eserlerin daha erişilebilir hâle getirilebileceği ve kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkı sağlanabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca artırılmış gerçeklik gibi teknolojilerle desteklenmesi, öğrenme deneyimini daha etkileşimli ve kalıcı hâle getirebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: doğal dil işleme, söz varlığı, klasik eserler, yapay zekâ, dijital kültürel miras

Büyük Dil Modellerinin Türkçe Söz Varlığı Analizindeki Yeterliliği

Öğr. Gör. Dr. Bahattin ŞİMŞEK, Erzurum/Yakutiye/Atatürk Üniversitesi
Dr. Orhan ÖZEN, Erzurum/Aziziye/Erzurum Öğretmen Akademisi

Bu çalışma, büyük dil modellerinin (BDM) Türkçe söz varlığı analizindeki performansını karşılaştırmalı biçimde incelemektedir. Sözlük bilimi, yoğun insan emeği gerektiren kapsamlı bir süreçtir; ancak günümüzde BDM'ler bu alanda yeni imkânlar sunmaktadır. Türkçenin sondan eklemeli yapısı, özgün eş dizimlilik kısıtlamaları ve kültürel metaforik zenginliği, bu algoritmaların dilin bilişsel derinliğini kavramasını zorunlu kılar. Araştırma üç temel soruya yanıt aramaktadır: BDM'ler çok anlamlı sözcüklerin bağlamsal anlam katmanlarını doğru tabakalandırabilmekte midir? Model çıktılarındaki eş dizimlilik profilleri derlem verileriyle örtüşmekte midir? Sözlükçülük asistanı olarak kullanıldıklarında hangi hataları üretmektedirler? Karma yöntem tasarımıyla yürütülen çalışmanın veri seti 15 çok anlamlı fiil, 15 anlam genişlemesi yaşayan sıfat ve 10 deyimden oluşmaktadır. Her modele aynı komut seti uygulanmış; çıktılar altı boyutlu hata tipolojisiyle (yapısal hata, çok anlamlılık-sesteşlik sınırı, eşdizimlilik, bilgi güvenilirliği, kullanım katmanı ve sıklık bilgisi eksikliği) iki kodlayıcı tarafından kodlanarak Cohen's kappa ile uyum ölçülmüştür. Referans kaynaklar TDK sözlükleri ve TS Corpus'tur. Ön bulgulara göre yapısal tutarsızlık yalnızca bir tanesinde görülmüş; "çekmek" başlığı altında "geçmek" anlamlarına yer verilerek madde başı sapması tespit edilmiştir. Eş dizimlilik boyutunda üç modelde de sistematik boşluklar saptanmış; "titreme tutmak", "üşüme tutmak" gibi yüksek sıklıklı yapılar hiçbir model tarafından önerilmemiş, bir modelde ise "araba vurmak" gibi doğal olmayan yapılar üretmiştir. Deyim analizinde bir model, etimolojik derinlik göstermekle birlikte doğrulanmamış yorumlar sunarak bilgi güvenilirliği hatası riski taşımaktadır. Tüm modellerde kullanım katmanı bilgisi evrensel biçimde eksik kalmıştır. Sonuç olarak BDM'ler baskın ve yüksek sıklıklı anlamlarda başarılı; ancak sınır olgularda model bağımlı hatalar üretmektedir. Bir model; yapısal-anlamsal sınırdaki diğer model; sayısal iddia güvenilirliğinde, bir diğer model ise etimolojik yorumda risklidir. Çalışmanın özgün katkısı, kappa ile ölçülebilir altı boyutlu bir hata tipolojisi geliştirilerek Türkçe doğal dil işleme alanındaki sonraki BDM değerlendirmeleri için yeniden kullanılabilir metodolojik bir referans sunmasıdır.

Anahtar Kelimeler: büyük dil modelleri, Türkçe söz varlığı, söz varlığı analizi, yapay zekâ

Öğrenci Yazısı Bir Veri Seti Midir? Türkçe Eğitiminde Üretken Söz Varlığının NLP Temelli Analizi

Emine IRMAK ERSİN, Çankırı/Merkez/Ahmet Mecbur Efendi Bilim ve Sanat Merkezi

Özge ASLANEL, Çankırı/Merkez/Ahmet Mecbur Efendi Bilim ve Sanat Merkezi

Türkçe eğitiminde söz varlığı, öğrencilerin dili üretken biçimde kullanabilme kapasitelerinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), öğrencilerin anlam kurabilen, eleştirel düşünebilen ve kendini ifade edebilen bireyler olarak yetişmesini hedefleyen beceri temelli bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının yürüttüğü “Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti, Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi” de öğrenci dil kullanımının sistematik biçimde incelenmesine zemin hazırlamaktadır. Bu araştırma, söz konusu yaklaşımı sınıf içi uygulama düzeyinde ele alarak öğrencilerin yazılı üretim çalışmalarındaki üretken söz varlığını doğal dil işleme (NLP) teknikleri aracılığıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma aynı zamanda öğretmenlere ölçme ve değerlendirme süreçlerinde kullanılacak, portfolyo temelli değerlendirmeye katkı sunabilecek veri temelli bir yaklaşım önermeyi hedeflemektedir. Araştırma, sınıf temelli betimsel bir pilot uygulama olarak tasarlanmıştır. Bilim ve sanat merkezinde öğrenim gören 4, 5 ve 6. sınıftan toplam 20 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Öğrencilere serbest yazı, kavram açıklama, kısa hikâye, problem çözme, şiir, gezi yazısı ve anı olmak üzere yedi farklı yazılı üretim görevi uygulanmış; toplam 140 metin toplanmıştır. Metinler bir programlama dili kullanılarak NLP teknikleriyle analiz edilmiştir. Kelime çeşitliliğini ölçmek için Type-Token Ratio (TTR), sözcüksel yoğunluğu belirlemek için Lexical Density ölçütleri esas alınmış; bu iki ölçütün ortalamasından her öğrenci için Söz Varlığı Zenginlik İndeksi (SVZİ) hesaplanmıştır. Sınıf düzeyleri arasındaki farklılıkların istatistiksel anlamlılığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Bulgular, SVZİ değerlerinin 0.707 ile 0.910 arasında değiştiğini; sınıf genelinde ortalama SVZİ'nin 0.813 olduğunu göstermektedir. Yazılı üretim görevleri arasında problem çözme görevi en yüksek söz varlığı zenginliğini ortaya koyarken kavram açıklama görevlerinde kelime çeşitliliğinin görece daha sınırlı kaldığı gözlenmiştir. Hikâye yazma görevlerinde öğrencilerin daha uzun metinler ürettiği belirlenmiştir. Sınıf düzeyleri arasındaki karşılaştırmada 4. sınıf öğrencilerinin ortalama SVZİ değeri diğer düzeylere göre daha yüksek olmakla birlikte ANOVA analizi bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ortaya koymuştur. Bu durum söz varlığı zenginliğinin yalnızca sınıf düzeyiyle açıklanamayabileceğini; bireysel farklılıkların ve yazma görevinin niteliğinin belirleyici etkenler olduğunu düşündürmektedir. Öğrenci yazılarının analiz edilebilir bir dil verisi olarak değerlendirilmesi, NLP temelli yöntemlerin Türkçe eğitiminde ölçme değerlendirme ve gelişim izleme süreçlerine katkı sunabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: üretken söz varlığı, söz varlığı zenginlik indeksi, doğal dil işleme, yazılı üretim görevleri, yazma becerisi

Dijital Bellek ve Kültürel Süreklilik: Anadolu Sözlü Geleneğinin Yapay Zekâ Destekli Dönüşümü ve Aktarımı

Fikriye ALGÜL, Yozgat/Sorgun/Şehit Nusrat Atmaca Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi

Bu çalışma, Anadolu'nun yüzyıllar boyunca süzülerek günümüze ulaşan ve kolektif hafızanın temel taşlarını oluşturan kadim sözlü kültür mirasının, dijital çağın parametrelerine uygun biçimde yeniden yorumlanmasını ve sürdürülebilir bir ekosistemde korunmasını temel olarak benimsemektedir. Proje, Türk edebiyatının iki ana damarı olan halk edebiyatı ve divan edebiyatı geleneklerinden tevarüs eden estetik ve felsefi birikimi bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, halk edebiyatının samimi ve lirik anlatımıyla şekillenen koşma, mani ve varsağı gibi nazım biçimleri ile divan edebiyatının metaforik derinliği ve ontolojik sorgulamaları bir potada eritilmektedir. Çalışmanın odak noktasında felsefi ve edebî dehalıyla tanınan Yunus Emre, Karacaoğlan ve Ömer Hayyam gibi düşünürlerin eserleri yer almaktadır. Bahsi geçen metinlerin geleneksel dokusunu ve anlamsal bütünlüğünü muhafaza ederek güncel teknolojik imkânlarla yeniden formüle edilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda "Üretken Yapay Zekâ" (Generative AI) teknolojileri, sadece teknik bir araç olarak değil, sanatsal bir aracı (mediator) olarak konumlandırılmaktadır. Edebî metinlerin derin yapı analizleri üzerinden gerçekleştirilen bu dijital dönüşüm süreci; metinlerin ritmik ve semantik özelliklerinin modern müzikal formlara, özgün bestelere tahvil edilmesini sağlamaktadır. Projenin nihai çıktısı, disiplinler arası bir yaklaşımla üretilen bu eserlerin küresel dijital akış platformları aracılığıyla yaygınlaştırılmasıdır. Bu stratejik hamleyle, geleneksel kültürün "dijital yerli" (digital natives) olarak tanımlanan genç kuşaklara aktarılması ve kültürel sürekliliğin dijital mecrada yeniden tesis edilmesi amaçlanmaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, somut olmayan kültürel mirasın teknoloji ile simbiyotik bir ilişki kurarak evrensel sanat normları çerçevesinde geleceğe taşınması noktasında özgün bir model sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: yapay zekâ, dijital bellek, edebiyat

Sanat ve Edebiyat Temelli Üretim Süreçleriyle Söz Varlığının Geliştirilmesi: “Küçük Eller Büyük Hayaller” Projesi

Murat TEKDEMİRKOPARAN, Mersin/Mezitli/Şehit Sedat Gezer Ortaokulu

Özgül OKUTAN, Mersin/Mezitli/Şehit Sedat Gezer Ortaokulu

Filiz TEKER, Mersin/Mezitli/Şehit Sedat Gezer Ortaokulu

Dil eğitimi, bireyin yalnızca anlama becerilerini değil aynı zamanda duygu ve düşüncelerini özgün bir biçimde ifade edebilme yetisini de geliştirmeyi hedefler. Ortaokul dönemi, öğrencilerin soyut düşünme becerilerinin geliştiği ve dili bir kimlik inşa aracı olarak kullanmaya başladıkları kritik bir evredir. Ancak geleneksel dil öğretim yöntemleri, genellikle kuramsal bilgi aktarımına odaklanmakta ve öğrenciyi pasif bir alıcı konumunda bırakmaktadır. “Küçük Eller Büyük Hayaller” projesi, bu eksiklikten yola çıkarak sanat ve edebiyat temelli üretim süreçlerini eğitimin merkezine yerleştirmiştir. Yazma eylemini bir ödev olmaktan çıkarıp somut bir ürüne (kitap ve sesli dijital kitap) dönüştürmeyi amaçlayan bu model, öğrencilerin söz varlığını doğal bir süreç içerisinde geliştirmeyi ve onlara yazma motivasyonu kazandırmayı hedeflemektedir. Araştırma, 117 ortaokul öğrencisinin katılımıyla karma yöntem (nicel ve nitel) yaklaşımı doğrultusunda yürütülmüştür. Uygulama sürecinde öğrenciler, şiir ve hikâye türlerinde özgün metinler üretmiş; bu metinler diksiyon ve vurgu unsurları dikkate alınarak seslendirilmiş ve dijital kitap formatına dönüştürülmüştür. Süreç, üretilen ürünlerin kitap fuarında sunulmasıyla tamamlanmıştır. Araştırmanın nicel verileri, “Yazma Motivasyonu Ölçeği” aracılığıyla elde edilmiş; ön test-son test karşılaştırmaları sonucunda öğrencilerin yazma motivasyonu puan ortalamalarının 3.14’ten 4.62’ye yükseldiği ve bu artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < .001$). Nitel veriler ise öğrencilerin ürettikleri metinler üzerinden içerik analizi yoluyla değerlendirilmiş; analizler sonucunda öğrencilerin kelime çeşitliliğinde artış, ifade zenginliğinde gelişim ve söz varlıklarında belirgin genişleme olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, sanat ve edebiyat temelli üretim süreçlerinin öğrencilerin söz varlığını geliştirmede etkili bir yaklaşım sunduğunu ve yazma sürecini anlamlı, kalıcı ve öğrenci merkezli bir öğrenme deneyimine dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, Türkçe öğretiminde uygulanabilir ve sürdürülebilir bir iyi uygulama modeli sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, yazma motivasyonu, yaratıcı yazma, sesli dijital kitap, üretim odaklı öğrenme

Yapay Zekâ Dil Modellerinin Türkçe Eğitiminde Öğretim Stratejilerini Dönüştürme Potansiyeli

Nimet KAYA, Manisa/Akhisar/Halil Mandacı Ortaokulu
Prof. Dr. Nevin AKKAYA, İzmir/Dokuz Eylül Üniversitesi

Günümüzde teknolojik ilerlemeler, makinelerin insan zekâsını taklit etme yeteneğiyle eğitim süreçlerini kökten değiştirerek yeni bir boyut kazandırmaktadır. Bu dijital dönüşüm sürecinde yapay zekâ, Türkçe eğitimi açısından sadece yardımcı bir araç olmanın ötesine geçerek öğretim stratejilerini yeniden yapılandıran vizyoner bir faktör hâline gelmiştir. Bu araştırma, yapay zekâ tabanlı dil modellerinin Türkçe eğitiminde öğretim yöntemlerini nasıl yeniden tanımladığını ve gelecekte nasıl bir eğitim ortamı yaratabileceğini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında; öğrencilerin okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri üzerindeki değişimler ile yapay zekâ tabanlı geri bildirim mekanizmalarının öğretmenlerin stratejik rehberlik rollerine etkisi sorgulanmaktadır. Araştırma, 2025-2026 eğitim öğretim yılında Manisa ili Akhisar ilçesinde yer alan resmî bir ortaokulda, 67 öğrencinin (34 deney, 33 kontrol grubu) katılımıyla karma yöntem araştırma deseniyle yürütülmüştür. Dört haftalık deneysel süreçte, 7. sınıf Türkçe dersi müfredatı kapsamında metin analizi senaryoları, el yazısı metinlere anlık dijital geri bildirimler, görselleştirme çalışmaları ve hitabet koçluğu sağlayan ileri seviye dil modelleri ve optik karakter tanıma teknolojileri kullanılmıştır. Elde edilen nicel veriler istatistiksel analiz yöntemleriyle, nitel veriler ise odak grup görüşmeleri ve tematik içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları, yapay zekâ destekli stratejilerin akademik başarıda deney grubu lehine anlamlı farklar yarattığını ($p = 0,034$) ve özellikle okuma becerisinde belirgin bir artış sağladığını göstermiştir. Nitel bulgular; yapay zekânın yargılamayan doğası sayesinde öğrencilerin hata yapma korkularının azaldığını, ders motivasyonlarının arttığını ve öğretmenin bilgi aktarıcı konumdan stratejik rehber konumuna geçtiğini kanıtlamaktadır. Bulgular ışığında, yapay zekâ araçlarının Türkçe müfredatına yapısal bir parça olarak entegre edilmesi ve öğretmenlerin bu dönüşüme yönelik hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: yapay zekâ, Türkçe eğitimi, öğretim stratejileri, gelecek tasarımı, dil modelleri

POSTER SUNUM ÖZETLERİ

Türkçenin Dil Görünümünden Hareketle Türk Afazi Hastaları için Yapay Zekâ Temelli Mobil Dil Terapi Uygulaması

Deniz Berken GÜVEN, Antalya/Kepez/Antalya Bilim ve Sanat Merkezi

Ege DİKİCİ, Antalya/Kepez/Antalya Bilim ve Sanat Merkezi

Özhan GÜVEN, Antalya/Kepez/Antalya Bilim ve Sanat Merkezi

Afazisi, Serebrovasküler olaylarla beyinde meydana gelen lezyonlar neticesinde gelişen ve dil becerilerinin bozulmasını ifade eden hastalık türüdür. Afazide hastalar için uygulanacak dil ve konuşma testlerinin geçerliliği kadar hastaya uygulanacak testlerin hastanın dil kaybına kadar edindiği dilsel özelliklerine göre yapılması da önemlidir. Afazide gerçekleşen dil ve konuşma bozukluklarının araştırılması, dil bilimin alt dalı olan nörolinguizmle doğrudan ilişkilidir. Bu çalışmada dil özellikleri bakımından Batı dillerinden farklı olan Türkçenin genel dil görünümünden hareketle tanısı konmuş, Türk afazi hastalarının dil ve konuşma terapilerinde destekleyici egzersizlerden oluşan dijital uygulama tasarlanmıştır. Türkçenin özellikle sondan eklemeli dil özelliği, çalışmada da ayırıştırıcı bir özellik olmuştur. Çekim eklerinin hastada kaybolma derecesi, afazinin derecesini gösterebileceği gibi yapılacak dil ve konuşma terapi egzersizlerinde de ayırıştırıcı bir özellik sergiler. Türkçenin dilsel görünümünden hareketle egzersizler; fonetik, semantik, söz dizimi, cümle yapısı, konum-uzam ilişkisi, komut-imge taklit fonksiyonları anlam bağlamından hareketle hastaya sunulmuştur. Uygulamada egzersizler yapay zekâ alt yapısı ile analiz edilerek hastanın ilerleyiş grafiklerini göstermede kullanılmıştır. Bu özellik, klinik sonrası egzersiz sürecinde uzmana veri sunmada kaynaklık yapması açısından tasarlanmıştır. Ayrıca uygulamadan hareketle yine terapide kullanılacak egzersizler, basılı olarak kitaplaştırılmış ve uzmanların görüşleri doğrultusunda kullanıma sunulmuştur. Çalışmamızı önemli kılan en önemli etmen ise bu uygulamanın Türkçenin dil görünümüne göre daha önce tasarlanmamış olmasıdır. Uygulamadaki sesler ve komutlardaki videolar, stüdyo ortamında özel olarak kayda alınmış, egzersizlere yazılım diliyle işlevsellik kazandırılmıştır. Uygulama; proje süresince dil bilim, nöroloji, nöropsikoloji, dil ve konuşma uzmanlarına sunularak görüşler alınmış ve geliştirilmiştir. Uygulamanın dil ve konuşma terapilerine yardımcı egzersiz kaynağı oluşturduğu sonucuna yine uzmanlarca olumlu yaklaşmıştır. Baskın dillerde benzer uygulamalara rastlanmasına karşın Türkçenin dil bağlamındaki farklılığını yansıtacak Türk afazi hastaları için herhangi bir uygulamaya rastlanmamıştır. Ayrıca yurt dışı uygulamalardan farklı olarak uygulamanın hastanın ses dönütlerini alarak yapay zekâ yardımı ile terapi egzersizlerindeki ilerlemeyi grafik hâlinde sunarak uzmana veri kaynağı oluşturması çalışmanın önemini yansıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk afazi, dil-beyin, mobil dil terapisi, nörolinguistik

Deyimlerimize Konan Bir Efsane: Zümrüdüanka Kuşu

Dr. Engin KAÇAR, İstanbul/Fatih/Sultanahmet Eğitim ve Uygulama Merkezi

Türk dili, kültür ve medeniyet kodlarımızın gizlendiği muhtelif deyimlerle örülüdür. Bunların başında gelen “Zümrüdüanka gibi” deyimini, Kaf Dağı’nda yaşadığına inanılan efsanevi bir kuşa dayanır. Sîmurg, Sîrenk, Phoenix, Tuğrul, Hüma gibi isimlerle de anılan/ilışkilendirilen bu kuş; bilgelik, kanaatkârlık, alçakgönüllülük, sabır ve yardımseverliğin sembolüdür. İnsanlar gibi konuşabilen, kendisine danışanlara akıl veren bir varlık olarak kabul edilir. Edebiyatta Mantıku’t-Tayr gibi eserlerle insanın manevi yolculuğuna ışık tutmuştur. Anka’nın en belirgin özelliği; ölümüne yakın, yanarak kül olması ve bu küllerden daha güçlü bir şekilde tekrar doğmasıdır. Bu durum, her bitişin aslında bir olgunlaşmaya kapı aralayabileceğini ve yeni bir başlangıcın ilk adımlarını atabilmeyi imler. Böylece “Anka” insanın yaşadığı zorlukları birer tecrübe basamağına dönüştürerek yeniden ayağa kalkma iradesini de temsil eder.

Anahtar Kelimeler: deyim, Zümrüdüanka, küllerinden doğmak, tekâmül

Türkiye Türkçesi Söz Varlığı Dijital Dil Haritası

Elif Nisa ÜZER, Antalya/Kepez/Antalya Bilim ve Sanat Merkezi

Özhan GÜVEN, Antalya/Kepez/Antalya Bilim ve Sanat Merkezi

Ağızlar, bir milletin sosyal kimliğini yansıtan temel unsurlarıdır. Bu yapıların korunması, bir toplumun kültürel ve tarihsel mirasının gelecek nesillere aktarılmasında büyük rol oynar. Türkiye Türkçesi, Türk milletinin dilsel çeşitliliğini ve zenginliğini gözler önüne seren bir yapıya sahiptir. Ancak son yıllarda çeşitli sebeplerle ağızların standart Türkçe ile daha sık etkileşimde bulunması, Türkiye Türkçesi ağızlarının tekdüzeleşmesine ve ağızlardaki söz varlıklarının giderek daha az kullanılmasına yol açmaktadır. Bu durum, dildeki özgün söz varlığının kaybıyla sonuçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın amacı, Anadolu ağızlarındaki söz varlığının korunması ve yaşatılması için dijital bir söz varlığı haritası oluşturarak bu dil yapılarının sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktır. Çalışmada seçilerek sisteme aktarılan söz varlıkları, akademik kaynaklardan seçilmiştir. Anadolu ağızlarına ait yaklaşık 9.000 söz varlığı derlenerek illere göre sınıflandırılmış ve geniş bir veri havuzu oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra bazı bölgelerde saha çalışmaları yapılarak video kayıtları alınmıştır. Bu veriler, yazılım dili kullanılarak dijital bir Türkiye haritasına entegre edilmiştir. Anadolu ağızlarının illere göre sınıflandırılarak dijital Türkiye haritasına aktarılması, dilin bölgesel çeşitliliğini belgelemek ve kültürel mirası korumak adına önemli bir projedir. Bu çalışma, ağızların coğrafi ve kültürel bağlarını ortaya koyarak dil bilimsel analizler için kapsamlı bir veri kaynağı sunar. Ayrıca dijital harita için oluşturulan veri havuzu, TDK Derleme Sözlüğü'ndeki verilere ek olarak Derleme Sözlüğü'nde olmayıp akademik çalışmalarda geçen söz varlıklarından oluşmuştur. Dijital harita; dilin farklılıklarını erişilebilir hâle getiren eğitim, araştırma ve kültürel farkındalık açısından önemli bir araçtır. Türkçenin bölgesel zenginliklerini modern teknolojilerle buluşturan bu girişim, dilin sürdürülebilirliği ve Anadolu ağızlarının korunması için derinlemesine yapılan bir çalışmadır. Söz varlıkları illere göre sınıflandırılarak dijital bir veri tabanı oluşturulmuş ve dijital harita üzerinde seçilen her bir il için o bölgeye özgü söz varlıklarının yanı sıra ağızların sesletim özelliklerini yansıtan videolar da eklenmiştir. Yine söz varlıklarının farklı bölgelerdeki benzer kullanımları termal haritalandırma yöntemi ile gösterilmiştir. Böylece dil bilincini artırma ve kültürel mirası koruma hedefiyle somut bir adım atılmıştır. Daha geniş bir erişim sağlamak amacıyla web sitede tasarlanan dijital harita kullanıma sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: söz varlığı, dijital ağız haritası, Anadolu ağızları

Bilgisayarsız Kodlama ile Değerlerimi İçselleştiriyorum

Gülizar IŞIK, Elâziğ/Merkez/Elâziğ Bilim ve Sanat Merkezi

Fırat AKPUNAR, Elâziğ/Merkez/Elâziğ Bilim ve Sanat Merkezi

Gülce Sena KÖSEN, Elâziğ/Merkez/Elâziğ Bilim ve Sanat Merkezi

Toplumların kültürünü gelecek kuşaklara aktaran en temel ögeler değerleridir. Değerler, bireylerin onları koruması veya göz ardı etmesiyle ya zamanla yok olabilir ya da nesilden nesile aktararak varlığını sürdürebilir. Öğrencilerde toplumsal değerlerin eğitim öğretim süreçlerinde aktif olarak kullanılarak kök değerlerimizin içselleştirilmesi ve söz varlığımız konusunda farkındalık oluşturulması araştırmada temel amaçtır. Ayrıca problem çözme ve algoritmik düşünme becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. “Öğrencilerde bilgisayarsız kodlama yoluyla kök değerlerimize yönelik farkındalık oluşturulabilir mi?” ana problemi ile araştırma yapılandırılmıştır. Çalışma temel nitel araştırma desenindedir. Hedef kitleyi, BİLSEM’de 4. sınıf düzeyi destek eğitim grubunda düşünme eğitimi dersini almakta olan amaçsal örnekleme yöntemiyle seçilen 30 öğrenci oluşturmuştur. Bu kapsamda öğrencilere bilgisayarsız kodlama ile kök değerlerle yapılacak etkinlikler öncesinde “On kök değer denince aklınıza ne geliyor?” açık uçlu sorusu yönlendirilmiştir. Öğrencilerin, kök değerlerle ilgili bilgisayarsız kodlama etkinliklerinden piksel kodlama ile her bir birim karenin sayılarla oluşturduğu ilişkiyi kavramaları sağlanmıştır. Kök değerler için farklı kodlama kâğıtları hazırlanmıştır. Uygulama aşamasında öğrenciler rakamlarla birim kareleri kodlayarak değer kelimesine ulaşmışlardır. Süreçte öğrencilerin etkinliklere katılımı ve kök değerleri öğrenme düzeyleri aktif bir şekilde gözlemlenmiştir. Uygulamalar öncesinde ve sonrasında uzman görüşü alınarak oluşturulan yarı-yapılandırılmış formla veriler elde edilmiş ve elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenerek kod ve kategoriler oluşturulmuş, ana temalara ulaşılmıştır. Uygulamalar sonrasında sürdürülebilirlik ve yaygınlaştırma kapsamında alan uzmanları ve akademisyenler tarafından öğrencilere yönelik küçük grup söyleşileri ve seminerler gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları, özellikle küçük yaş gruplarında bilgisayarsız kodlama etkinliklerinin öğrenciler üzerinde olumlu etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Öğrencilerin en çok vatanseverlik, adalet, dostluk, sevgi ve öz denetim gibi değerler üzerinde yoğunlaştıkları görülmüştür. Elde edilen veriler, öğrencilerin gelecek yönelimlerine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Sonuç olarak kodlama etkinliklerinin öğrencilere kök değerler konusunda daha aktif bir öğrenme deneyimi sunduğu, değerlerin içselleştirilmesine katkı sağladığı ve söz varlığı ile millî kültür bağlamında farkındalık oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda ilkökul düzeyinde değerler eğitimi desteklemek amacıyla bilgisayarsız kodlama etkinliklerinin öğretim programlarına entegre edilmesi önerilmektedir. Ayrıca bu etkinliklerin farklı yaş gruplarına uyarlanarak yaygınlaştırılmasının, öğrencilerin toplumsal değerleri eğlenceli ve kalıcı bir biçimde öğrenmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: bilgisayarsız kodlama, değerler eğitimi, içselleştirme, kök değer, özel yetenekli öğrenci

“Boğaz Dokuz Boğumdur.” Atasözünün Dil, Değer ve İletişim Bağlamında Öğrencilere Yönelik Açıklaması

Mine TOSYALI, İstanbul/Üsküdar/Hacı Rahime Ulusoy Denizcilik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Atasözleri; toplumumuzun dünya görüşünü, yaşam biçimini ve anlatım gücünü yansıtan, kültürel belleği kuşaktan kuşağa aktaran söz varlığı unsurları arasında önemli bir yere sahiptir. Eğitimde atasözlerinin ele alınması, öğrencilerin hem dil bilincinin geliştirilmesi hem de kültürel ve ahlaki değerlerle ilişki kurabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Atasözlerinin öğrenciler tarafından benimsenmesi, gündelik yaşantıda dil ve eylem boyutunda karşılık bulması, Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi'nin de amaçlarından biridir. Bu amaçla hazırlanan çalışmada, “Boğaz dokuz boğumdur.” atasözünün belirlenmesinde; öğrenciler açısından dil, değer ve iletişim boyutlarında taşıdığı eğitsel ve anlamsal katmanların yanı sıra Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde yer alan saygı, sorumluluk, sabır, dürüstlük ve duyarlılık gibi birden fazla erdemle doğrudan ilişkilendirilebilmesi belirleyici olmuştur. Bunun yanında atasözünün eğitim ve öğretim ortamında kullanılmasını engelleyen olumsuz bir içerik taşımaması, öğrencilerin somuttan soyuta düşünme süreçlerine hitap etmesi ve farklı derslerle ilişkilendirilebilir nitelikte bulunması da önemli seçim ölçütleri arasında yer almıştır. Çalışma kapsamında atasözünün, düşünmeden konuşmanın gerekliliğini ve söz söylemenin sorumluluk gerektiren bir eylem olduğunu vurgulayan içeriği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda atasözünün; dil ve iletişim, sosyal ilişkiler, öz denetim, nezaket, ölçülülük, doğruluk, sağduyu ve konuşma disiplini gibi bireyin yaşamını farklı boyutlarıyla etkileyen kavram alanlarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda hedef kitlesi öğrenciler olan; sade, anlaşılır ve günlük yaşamla bağlantı kuran açıklayıcı bir metin oluşturulmuştur. Sonuç olarak bu çalışma, bir atasözünün açıklanması üzerinden dil, kültür, değer ve davranış arasındaki ilişkinin görünür kılınabileceğini ortaya koymakta; atasözlerinin değerler eğitimi ve dil öğretimi bağlamında işlevsel bir araç olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Dilin doğru ve ölçülü kullanımını, değerlerin davranışa yansımalarını ve sağlıklı iletişimin sorumluluk bilinciyle kurulmasını birlikte ele alan işlevsel bir söz varlığı unsuru olarak değerlendirilmektedir. Atasözlerinin sınıf içinde metin çözümleme, konuşma, yazma ve canlandırma etkinlikleriyle birlikte ele alınması; örnek olay, diyalog ve görsel desteklerle zenginleştirilerek öğrencilerin söz varlığına dâhil edilmesi uygun görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: atasözü öğretimi, söz varlığı, değerler eğitimi, iletişim becerileri, kültür aktarımı

İngilizce Öğretiminde Üretken Yapay Zekâ ile Etkinlik Tasarlayan Ortaokul Öğrencilerinin Yapay Zekâ Okuryazarlığı

Nihan ATALAY, Mersin/Yenişehir/Ayşe Polat Ortaokulu

Bu çalışma, ortaokul öğrencilerinin üretken yapay zekâ (YZ) araçlarını kullanım pratiklerini, mekanik çıktı üretiminden bilişsel derinliği olan pedagojik bir sürece dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Literatür ve sınıf içi gözlemler, öğrencilerin YZ araçlarını genellikle kopyala-yapıştır temelli ve sınırlı bir düzeyde kullandıklarını, bu durumun ise eleştirel düşünme ve özgünlüğü kısıtladığını göstermektedir. Bu bağlamda araştırma, 7. sınıf İngilizce dersi kapsamında, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre yapılandırılmış sekiz haftalık bir YZ entegrasyon sürecini incelemektedir. Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı ve Sosyokültürel Kuram (Yakınsak Gelişim Alanı) çerçevesinde desenlenen bu araştırma, nitel bir durum çalışmasıdır. Veriler, yöntemsel çeşitleme (triangulation) ilkesi gereği yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve sekiz haftalık yapılandırılmış katılımcı gözlemleri aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma, öğrencilerin YZ etkileşimlerini, dil öğrenme deneyimlerini ve bu süreçte ortaya çıkan sınırlılıkları derinlemesine analiz etmeyi hedeflemektedir. Araştırma bulguları, YZ araçlarının öğrenciler için yalnızca bir bilgi kaynağı değil; dinamik bir “dijital yapı iskelesi” ve bilişsel denetim mekanizması işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır. Uygulama süreci sonunda öğrencilerin; öz düzenlemeli öğrenme becerilerinin geliştiği, dil öğrenimine yönelik kaygılarının azalarak (duyuşsal filtrenin düşmesi) öz yeterlik algılarının arttığı saptanmıştır. Özellikle YZ'nin sunduğu kişiselleştirilmiş içerik imkânı, öğrencileri edilgen içerik tüketiciliğinden özerk öğrenen (autonomous learner) statüsüne taşımıştır. Diğer taraftan çalışma, dijital bölünme riskine dikkat çekerek YZ entegrasyonunda öğretmen rehberliğinin fırsat eşitliği açısından elzem olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak bu araştırma, YZ'nin dil eğitiminde öğretmenin yerini alan bir unsur değil, öğrenme sürecini zenginleştiren stratejik bir tamamlayıcı olduğunu kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: üretken yapay zekâ, yapay zekâ okuryazarlığı, İngilizce öğretimi, özerk öğrenme

Gerçek Erdemin Sınavı: İyiliğe İyilik Her Kişinin Kârı, Kötülüğe İyilik Er Kişinin Kârı Atasözü İncelemesi

Niyazi CAN, İstanbul/Tuzla/Mevlana İmam Hatip Ortaokulu

Arzu CAN, İstanbul/Tuzla/Mevlana İlkokulu

Günlük hayatta olumlu durumlarla karşılaştığında iyi davranışlar sergilemek olağan bir durumken asıl erdem, zorluk ve kötülük karşısında verilen tepkiyle ölçülmektedir. Atalarımızın “İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı.” sözü, bu ahlaki olgunluğun temelini oluşturur. Buradaki “er kişi” ifadesi cinsiyetten bağımsız olarak karakterli ve erdemli insanı, “kâr” ise bir davranışı sergileyebilme yeteneğini temsil etmektedir. Yapılan bir iyiliğe karşılık vermek sıradan bir eylemken, kötülük yapan birine karşı bile iyilikle mukabele edebilmek gerçek bir “büyüklük” ve “yiğitlik”tir. Bu yaklaşım, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin hedeflediği erdemli insan profiliyle doğrudan örtüşmekte olup temelinde merhamet, sabır ve barışseverlik değerlerini barındırmaktadır. Kötülüğe iyilikle karşılık vermek, toplumsal çatışmaları henüz başlamadan bitiren aktif bir iyilik eylemidir. Öfkeyi yenmek ve intikam yerine affediciliği seçmek bir güçsüzlük değil, aksine dünyayı değiştirebilecek kadar büyük bir cesaretin göstergesidir. Sonuç olarak kötülüğe maruz kalındığında bile karakterden ödün vermeden iyiliğin gücüne inanmak, bireyi “er kişi” mertebesine ulaştıran en önemli unsurdur.

Anahtar Kelimeler: iyilik, erdem, değerler eğitimi, atasözü, karakter gelişimi

Öğrencilerin Söz Varlığında Ata İzi: Üç Atasözü Üzerinden Anlam Kurma ve Değer Aktarımı

Osman TÜFEKÇİ, İstanbul/Bağcılar/Vakıflar Ortaokulu

Türkçe dersinin amaçlarından biri, öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmenin yanı sıra kültürel değerlerle de bağ kurabilen bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda atasözleri hem dilin inceliklerini yansıtan hem de değer aktarımını sağlayan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında “Acele şeytandandır, teenni Rahman’dandır.”, “Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan...” ve “Zahmet olmadan rahmet olmaz.” atasözleri ele alınmıştır. Bu atasözlerine ilişkin açıklamalar, öğrencilerin düzeyine uygun biçimde hazırlanmış; anlam boyutları ve içerdiği değerler açısından analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, atasözlerinin öğrencilerin yalnızca kelime hazinesini geliştirmekle kalmadığını; aynı zamanda sabır, emek, sorumluluk ve düşünerek hareket etme gibi değerlerin kazandırılmasına katkı sağladığını göstermektedir. Ayrıca atasözleri üzerinden yapılan açıklamaların, öğrencilerin soyut kavramları somutlaştırarak anlamlandırmalarını kolaylaştırdığı görülmüştür. Sonuç olarak atasözlerinin, Türkçe öğretiminde hem dil becerilerinin geliştirilmesinde hem de değer aktarımında etkili bir araç olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda atasözlerinin ders süreçlerinde planlı ve sistemli bir şekilde kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: atasözleri, söz varlığı, değer aktarımı, anlam kurma, Türkçe eğitimi

İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinin Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi

Sarenur DEMİRKOL, Van/Çatak/Kıyıcak İlkokulu

Prof. Dr. Hüseyin ANILAN, Eskişehir/Odunpazarı/Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Bir kültür aktarıcısı olan dil, bireyin dünyayı anlamlandırmasında ve kendini ifade etmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Birey, doğduğu andan itibaren çevresiyle iletişim kurarken dilin söz varlığı unsurlarıyla da tanışmaktadır. Dilin zenginliğini ve ifade gücünü ortaya koyan söz varlığı; deyimler, atasözleri, ikilemeler, pekiştirmeler ve çeşitli kalıplaşmış ifadeler gibi unsurlardan oluşmaktadır. Dilimiz sahip olduğu zengin söz varlığı sayesinde bireyin düşüncelerini daha etkili ve anlamlı bir biçimde ifade etmesine olanak sağlayan köklü bir dildir. Bireyin ana dili edinimiyle birlikte kazanmaya başladığı söz varlığı, özellikle okul çağında sistemli ve planlı bir şekilde gelişmektedir. Bu süreçte Türkçe dersleri ve ders kitapları öğrencilerin kelime hazinelerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İlkokul döneminde öğrencilerin karşılaştıkları okuma metinleri, onların dil becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle ders kitaplarında yer alan metinlerin söz varlığı unsurları bakımından incelenmesi, öğrencilerin dil gelişimine sunulan katkının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmamızın amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda hazırlanan ilkökul birinci ve ikinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerini söz varlığı unsurları açısından incelemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemine göre desenlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmamızın veri kaynağını ilkökul birinci ve ikinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan toplam 48 okuma metni oluşturmaktadır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda incelenen okuma metinlerinde söz varlığı unsurları içerisinde en fazla deyimlere yer verildiği belirlenmiştir. Buna karşılık atasözlerinin metinlerde görece daha az kullanıldığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, ilkökul Türkçe ders kitaplarında söz varlığı unsurlarına yer verildiğini ancak bazı unsurların kullanım sıklığının artırılabilirliğini göstermektedir. Araştırma sonuçlarından hareketle ilkökul Türkçe ders kitaplarında söz varlığı unsurlarının dengeli bir biçimde yer almasına özen gösterilmesi önerilmektedir. Ayrıca ileride yapılacak araştırmalarda söz varlığı unsurlarının yalnızca ders kitapları üzerinden değil, öğrencilerin aktif katılımını içeren uygulamalı çalışmalar aracılığıyla da ele alınmasının öğrencilerin kelime hazinesi gelişimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu tür çalışmaların öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim süreçlerine de önemli katkılar sunacağı beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, söz varlığı, ilkökul, Türkçe ders kitabı

Atasözlerinin Öğretiminde Öğretmen Odaklı İçerik Geliştirme: Üç Atasözünü Çerçevesinde Değer Odaklı Açıklama Çalışması

Dr. Selahattin GÖLBAŞI, İstanbul/Millî Eğitim Akademisi Sultanahmet Eğitim ve Uygulama Merkezi

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti, Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi kapsamında, sözlü kültürün önemli unsurları arasında yer alan 5.000 atasözünü ve deyim incelenmiştir. Bu doğrultuda söz konusu ifadeler; proje ekibi tarafından geliştirilen “Atasözleri Öğretim Temelli Sınıflandırma Sistemi” kullanılarak somutluk-soyutluk düzeyi, ilköğretim/kullanım sınıf düzeyi, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, konu alanı, CEFR tematik alanı, ders kitabında kullanılabilirlik düzeyi ve ilgili alan ölçütlerine göre sınıflandırılmıştır. Bu tasnif süreci, öğrencilerin söz varlığının sistematik biçimde geliştirilmesine yönelik veri temeli oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu sınıflandırma, atasözleri ve deyimlerin öğretim, dil yapısı ve anlam boyutları bakımından bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasına imkân sağlamaktadır. Bu doğrultuda “Öğretmenimin Kaleminden Atasözleri ve Deyimler” çağrısı kapsamında öğretmenler tarafından atasözleri ve deyimlere ilişkin öğrenci düzeyine uygun açıklamaların hazırlanması planlanmıştır. Çalışma, öğretmen katkılarıyla öğrencilerin millî kültürel mirası daha derinlemesine kavramalarını desteklemeyi ve söz konusu dil unsurlarının eğitim süreçlerinde etkin kullanımını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çağrıya cevap vermek amacıyla üç atasözüne ilişkin birer açıklama metni hazırlanmıştır. Söz konusu atasözleri “Acıklı başta akıl olmaz.”, “Yaz yalan, kış gerçek.” ve “Açılan solar, ağlayan güler.”dir. Gönderilen metinler, başvuruda belirtilen hedef kitlenin düzeyi dikkate alınarak oluşturulmuş; açıklamalar hazırlanırken atasözlerinin anlamı ve tarihi/kültürel bağlamı göz önünde bulundurulmuş, öğrenci yaş düzeyine uygun bir dil kullanılmış, ilgili değer ve erdemlerle bağlantı kurulmuş, günlük hayatla ilişkilendirmeye yer verilmiş, anlamı destekleyici görsellerden yararlanılmış ve kaynakça oluşturulmuştur. Hazırlanan metinler, öğrencilerin tarihî ve kültürel birikimi tanımlarına, millî ve manevi değerleri içselleştirmelerine ve geçmiş ile bugün arasında bağ kurmalarına katkı sağlayacak şekilde tasarlanmış olup aynı zamanda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda yetkin ve erdemli bireylerin yetişmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: atasözleri, yaşam bilgeliği, duygu-akıl çelişkisi